NAZIONALE
BIBLIOTECA VITT. EMANUELE
8
16 — G
20 1
ROMA

KK
VII
18
Binſfeldius
de Tentatio-
nibus

Digitized by Google

Digitized by Google

DE TENTATIONIBVS, ET EARVM REMEDIIS TRACTATVS.

AVTHORE
PETRO BINSFELDIO,
Doctore Theologo.

AD ILLVSTR. ET
REVER. D. D. IOANN.
Franciſc. ex Comitibus
Guidijs à Balneo, &c.
Prolegatum Auenionenſem.

BIBLIOTECA NAZ. VITTORIO EMANUELE ROMA

AVENIONE,
Ex Typographia IACOBI
FAVRE.
Superiorum permiſſu. 1614.

Digitized by Google

8-16-G-20

ORIGINES.

Qui bene exit de tentatione, & quem tẽtatio probabilem reddit, iſte venit ad ſanitatem Iudicij, &c.

IACOBI. IIII.

Reſiſtite autem diabolo, & fugiet à vobis, &c.

P. LVD. CRVCIVS, Societ. Ieſu, in Pſal. 33.

EXimet omnipotens animos ſua caſtra ſecutos,
Nam ſpes in illo qui locant, non occidunt.

Digitized by Google

ILLVSTRISIMO,
REVERENDISSIMOQ;
D.D. IOAN. FRANC. EX
Comitib. Guidijs à Balneo,
Marchioni à Montebello,
Archiepiſcopo Patracenſi,
ac Prolegato Auen. digniſſ.

Q*VOD Perſis ſolemne fuit*, (Princeps Illuſtriſſime) *frugum primitias Prouinciæ, in qua naſcebantur, Principi offerre; id mihi nunc ita præſtare fas eſt, vt aliter agere nefas eſſet. Cum igitur ab annis prope*

triginta Ciuitatem hanc incolenti, induſtriaq́; mea, quoad eius fieri poteſt, excolenti exſurrexerit tādē mihi cāpus iſte & de eadem ſemper bene merendi, & labores meos ingenuè metendi ampliſsimus, eius primordia Illuſt. D. V. *adportare viſum eſt. Nec melioribus annis fructus iſte primigenius enaſci poterat, quàm vt in ſublimi meritorum veſtrorum delubro appenderetur. At analogiam quandam doni, & donatarij eſſe Alexādri Parmeniones volūt; & Imperator ille ſic Martiali inſultat ſuo.*

Do tibi naumachiam, tu das epigramma-
ta nobis.
Vis (puto) cum libro, Marce, natare tuo?

Quorſum ergo leuidenſe munuſculum, craſſoq́; compactum filo,

tanto Principi , tantóq́; vitæ , &
fortunarum noſtrarum vindici?
Horsũ nẽpe , vt quamquã impar
I.D.V. attamẽ eiuſdẽ dignatione
grādeſcat: ſcimus enim omnia quæ
Phrygius ille rex manibus attre-
ctauerat, aureſcere; ſic quidqd in
D.V. puluinari apponitur, ſanctũ
& vẽerabile cẽſeri. Quod ego de
hocce meo munere fore non vanis,
ſed certis mihi polliceor auibus,
ſi læto ab eadem I. D. V. vul-
tu ſuſcipiatur. Quam quidem
gratiam ſi conſequar , ſummam
me votorum meorum aſſecutum
credam, nihilq́; mecum præclarius
agi poſſe dicam , quàm me, meaq́;
omnia ſic dicaſſe.

Eiuſdem I. C. T.

Sacris, perpetuiſq́; nexibus manci-
patiſſimus famulus.

IAC. FAVRE.

Digitized by Google

LECTORI.

ALLala mortalis vario tentate ſuſurro,
Ecce celeuſma receſſio triũphe cane.
Nam tibi ſuppetias dabit auxiliarib' armis
Hæc FAVRAEA nouis Typographía typis.
Typographía typis formâ, & ſplendore decoris,
Auenico ſurgens, vt noua ſtella, Solo.
Qui tã bellè igitur cœleſtia bella recludis,
I, liber, & tuto tramite carpe viam.

N. ROCQVE.

PROEMIVM AVTHORIS.

EI, qui Chriſtianam militiam ingreſſus eſt, ante omnia ſumma cum vigilãtia laborandũ, ne in hoſtium munitionem, & poteſtatem deueniat: ſi autem cum hoſtibus manus conſerendæ ſint, niſi & militari arte polleat, ac armis ad pugnã aptis inſtructus ſit, aut cũ vita periculo ſe tradere,

Digitized by Google

aut certè turpiter fugere neceſſe eſt. Quia igitur militia eſt vita hominis ſuper terram, & nõ dormit, aut dormitat, qui noſtræ animæ arcẽ impugnat, ſequemur ſtrenuos belli duces, quibus alicuius ciuitatis defenſio, in obſidione hoſtium, commiſſa eſt: hi enim, dum hoſtium periculum vrget, noctes atq; dies non ceſſant aliquid noui excogitare, & cõſtruere, cuius præſidio ſe tueãtur. Sic & nos dũ hoſtes nos obſidẽt, q numquã impugnare deſinũt, quãdiu præſens vita durat, noua quotidie arma colligere debemus, quib⁹ molimina inimicorũ euertamus. Quoniã igitur tentationũ, aliqua ſaltem (qa perfectiſſima ab hõe, mortali corpore induto, haberi non poteſt

Digitized by Google

citra ſingularem Dei gratiam) cognitio, & remediorū aduerſus eaſdē inſtructio, maxima pars eorū eſt, quæ pietatem promouēt, & promotā defendunt; cum pietatis breuē inſtructionē tradiderimus, aliam partē de tentationibus annectendā promiſimus, quā nunc ea, qua potuimus, breuitate reddimus. Vlteriùs promittentes, quòd ſi quis hæc diligēter perlegerit, & perlecta intellexerit, intellecta autem alta mente repoſuerit, non parum luminis in hac arte acquiret, ita vt deinde ſine magna difficultate, de ſimilibus diaboli laqueis, q̄ in dies eriguntur, valeat iudicare. Quod fieri optamus ad Dei gloriam, animarum ſalutē, & inimicorū ſubuerſionē, Amen.

CAPVT I.

De Tentationis definitione & diuiſione.

TEntatio, pro vt in præſenti de ea agimus, eſt aſſimulatio boni ad fallendum. Cum nemo operetur reſpiciens ad malum, iuxta Dionyſium: Quicquid Diabolus proponit homini, id ſub ſpecie boni obijcit. Vt hæc defini-

Digitized by Google

tio melius intelligatur, aduertendum ex ſacris literis earumque interpretibus, quod quinque ſunt quæ nos tẽtant, licet non eodem modo. Primo Deus, 2. Homo, 3. Caro, 4. Mundus, 5. Diabolus.

Deus tentat vt erudiat, & ipſemet tentatus, ſe cognoſcat, vel alij de ipſo cognitionem accipiant. Sic tentauit Deus Abraham Geneſ. 22. vt Abrahæ fides & obedientia innoteſceret. Ioannis 6. Saluator Philippũ tentauit, dum dixit, vnde ememus panes vt manducent hi, &c. vt defectũ Philippo manifeſtum redderet. Cum autem Iacobus ca. 1. dicit, Deus neminem ten-

tat, intelligẽdum, vt decipiat, & in malum ducat, vel vt ipſe Deus, experientiam de aliquo ſumat, cum ſint ei omnia notiſſima.

Tentat Homo, & Deum & Hominem: Deum, cum omittit & negligit, quod ex ſe potuit ad euaſionem mali, vel conſecutionem boni, & confugit ad diuinum auxilium. Hominem vero, vel vt ad malum trahat, aut de eo experientiam ſumat.

Tentat Caro, dum ſpiritui aduerſatur, & ex ſua corruptione malos & illicitos motus producit. Cum tentatio à Carne dicitur eſſe, caro ſumitur pro parte ſenſuali vnita

Digitized by Google

Carni , prout Apoſt. ait; Ad Galat. 5 . cap. Caro concupiſcit aduerſus ſpiritum. Inſidiæ autem Carnis , pro eruditione & doctrina figurantur aliquibus modis in ſacris literis: Caro cōcupiſcens aduerſus ſpiritū eſt Eua , quæ Adæ, id eſt,ſpiritui ſeu rationi ſuadet, edere lignū vetitū, vt cum ea delectetur in malo, ſed audienda non eſt, quia ad mortem inducere , & à Paradiſo excludere contendit. Ad hanc figuram S. Bernardus Sermo. 1 .de omnibus Sanctis videtur ſimilitudine alludere, cum ait : vt Adæ merito indignamur omnes,quod Vxori ſuæ potius obedierit quam

Digitized by Google

Deo ita & nobis ipſis diſpliceamus quod Carni noſtræ aut quibuslibet alijs creaturis, magis quam Deo placere ſtudeamus. Itẽ eſt illa Ægyptia mulier, Gen. 49. quæ pulchrum animo & corpore, ac prudentẽ Adoleſcentem Ioſeph, frequenter ſtimulat ad oblectandum ſecum, ſed relicto pallio ſecularis conuerſationis non attendenda ſed fugienda eſt. Eſt itidem Thamar, Gen. 38. quæ depoſita veſte lugubri, ſcilicet pœnitentiæ & compunctionis, ſedet in biuio, quieſcens in vanitate & voluptate, vt mulier ornata in habitu meretricio, ad capiendas animas. Præte-

Digitized by Google

rea ea eſt Dalila, Iud. 16. quæ Sampſonem fortiſſimum, qui eius importunis inſtigationibus acquieuit, reuelando ſecreta, ac in gremio eius dormiuit, id eſt, nimis eius curã habens, crimine virtutum ſpoliauit, & Philiſtæhis, id eſt dæmonibus execrandum & illudendum tradidit, non ſecus atque Sara Domina, Agar ancillam ſibi rebellem, verberibus ſubiecerat. Morale ad hanc materiã ex Fabulis Æſopi deſumi poteſt. Cum quidam Ruſticus per deſertum tranſiret inuenit ſerpentem frigore afflictum iacentem in terra quaſi mortuum, cui compatiens, collegit, ac in

Digitized by Google

ſinum ſuum poſuit & calefecit, qui reſumptis viribus intoxicauit eum. Cumque argueret eũ ingratitudinis quia quaſi mortuum fouerat. Reſpondit: Tu ſcis quod natura mea eſt, quod non noceam niſi calefactus, & cum caluero, venenũ neceſſe eſt effundere: non ergo inculpes me, ſi proprietati meæ naturæ inſeruiam, ſed tibi imputa quod calefeciſti. Sic & Caro noſtra cum delicate fouetur, venenum concupiſcentiæ, quod in ſe eſt, effundit, iuxta illud prouerb. 29. Qui delicate nutrit ſeruum ſuum ſentiet eũ contumacem. Haud ſimilitudinem incommodam pro illuſ-

tranda hac re, *Abſolom ſerm. 3. de adnunciat. B. Mariæ.* adfert in hunc modum. Quidã vir nobilis, & eius ſeruus, tibi in cuſtodiam dati ſunt, ea lege, vt ſeruum pane & aqua, more ſerui, nobilem vero ſecundun dignitatem natalium ſuorum procurares ſplẽdide, tu autem è contrario, nobilem fame & ſiti, & multis iniurijs confeciſti: ſeruum vero delicatè nutriſti, omni genere deliciarum inſolentem, feciſti rebellem domino ſuo, qui inſurgẽs, vulnerauit multos, & tandẽ occidit. Quid reſpõdebis ei, qui vtrũque tibi commiſit? Tu homo crudelis fuiſti qui nobilem virum, ſpiritũ

& animam nullis delicijs virtutum, nulla pinguedine deuotionis refeciſti: ſeruuum cõtumacem nutriuiſti delicatè, qui carnem Gula, ebrietatibus, voluptatibuſque huius vitæ ineſcaſti. Caro inſurgit aduerſus ſpiritum, cum vitijs ſeruire cogit, vulnerat, occidit. Periculum quantum homini immineat à carne, pulchre oſtendit D. Auguſti. lib. de ſalutaribus documentis cap. 64. his verbis: Caro noſtra eſt, quæ nos demergit in foueam, Caro data eſt nobis quaſi animæ bellum, quæ ſi mortificetur adducit ad vitã: Si nutriatur præparat ad bellum, laudo illum qui carnis

ſuæ poteſt habere poteſtatẽ. O caro beſtia crudelis, quid habes quod grauas animam, quæ nihil deſideraſſet niſi Deo ſeruire, ſi tibi iuncta non fuiſſet, Tu autem Caro miſera non ſolũ teipſum occidis, ſed animam necas. Quales autẽ ſint operationes carnis, idem S. declarat ibidem: cap. 65. Caro inquit, præceps eſt ad libidinem, improba ad petulantiam, frequens ad Luxuriam, inuerecunda ad fornicationem, crimen quotidie crimini ſupponens, peccata peccatis, non ceſſat peſſimis deteriora coniungere, voluntate crudelis, vana inſipiens ſemper ad malum prona, ve-

Digitized by Google

lox ad mortem, ad vitam difficilis: Et quid plura? Sicut tinea lanam deuorat, & ſicut ignis ligna, fœnum, & ſtipulam conſumit: Ita Caro rebellis & delicata animã conſumit & cõcremat. Hæc Auguſtinus.

4. Tentat mundus: non autẽ dicitur propriè ſed inſtrumentaliter tentare, vel materialiter, in quantum poteſt cognoſci qualis ſit homo, ex hoc quod contemnit proſpera mundi, vel aduerſa, quibus etiam vtitur Diabolus ad tentandum. Duplicem ait D. Aug. in quodam ſermone, contra milites Chriſti aciem mundus producit: demulcet

proſperis, deterret aduerſis. Dicitur autẽ tentatio Mundi, quatenus homo, vel ex malitia propria, vel inſtigatus à Diabolo, inducit alium ad malum, nam & Mundus dicuntur peccatores, Mundi amatores. Vnus autem tentat alium tripliciter. Vno modo ſuadendo ſiue inducendo ad peccatum. Secundo modo perſequendo. Sic omnes 2. *Tim.* 3. qui volunt pie viuere in Chriſto perſecutionẽ patiuntur, Sic Chriſtus in Euãgelio *Ioan.* 15. Si Mundus vos odit, ſcitote quia me priorem vobis odio habuit. Tertio Tentat Mundus, id eſt, Homines Mundi ſcelerate viuẽ-

do ad malum alios inclinant: Si malorum conſortia etiam bonos corrumpunt: quanto magis eos qui ad vitia proni ſunt: Poſſunt & dici mundus omnia iſta Mundi ſenſibilia, quæ alliciunt ad peccatum: Creaturę enim vt ſapiés bene teſtatur *Sap*.14. factæ ſunt in odium, & tentationem & muſcipulam pedibus inſipientium: ſicut mures in muſcipula, dum lardum capere nituntur, capiuntur, piſces hamo ineſcantur, aues laqueo inuoluuntur, non conſpicientes malũ latere, ſic Homines huius Mundi, dum non habent guſtum, & veram notitiam rerum cœleſtium quę-

Digitized by Google

runt dulcedinem in rebus huius Mundi, in cibis voluptatem, in fœminis venuſtatem, in dotibus corporis elationem, in opibus vtilitatem; Interim tamen cæci non vident, quomodo incidant in laqueos Diaboli, 1. *Tim.* 6. & deſideria multa quæ Homines demergunt in interitum. Hinc B. Antonius vidit totum mundum plenum laqueis ſibi inuicem annexis, & cum clamaſſet, quis iſtos euadet? Audiuit, Humilitas. De hac re S. Antoninus 1. part. tit. 6. cap. 13. §. 1.

Quinto tentat Dæmõ, qui proprié tentator dicitur, cum aliud non exerceat officium,

quam Homines tẽtet, ad mala incitet, de cuius tentandi modis, & arte infra patebit.

Quotuplex eſt tentatio.

OMiſſis multis diuiſionibus quas ponunt Alexander Halenſis 2. part. quæſt. 17. membro 6. Bonauentura in 2. diſt. 21. Sufficiat nobis cum Magiſtro in 2. diſt. dicta, eam diſtinguere in interiorem, & exteriorem. Exterior eſt quãdo Homini malum exterius ſenſibiliter ſuggeritur verbo vel ſigno, vt ad peccati conſenſum tentatus inclinetur. Atque huius generis ſunt omnes tentationes,

quæ ſenſibus exterioribus obijciuntur, quæ ſunt portæ per quas ſæpe inimicus ingreditur, vt deprædetur animam. Vel ſi clarius dici debeat, nihil aliud huiuſmodi tentatio eſt, quam oſtenſio alicuius obiecti ſenſibilis, à virtute exteriori, vt apprehendens ad peccatum alliciatur. Interior vero tentatio, eſt motio hominis ad peccati conſenſum, orta ab aliqua virtute interiori, vel quando malum inuiſibiliter extrinſecus nobis ſuggeritur, & alia quandoque fit ab hoſte, quãdoque à Carne, aliquando & imaginatiua mouetur ab hoſte mouente ſpecies, vel habitus in memo-

Digitized by Google

tia ſenſitiua, vel intellectiua reconditos & reſeruatos, vt ſic reſultent cogitationes impuræ, balſphemæ aut ſordidæ in cognitiua, quæ affectiuam moueant ad peccati conſenſum, quandoque excitatur à carne, ſpiritui propter fomitis corruptionem rebellante, dum beſtiales & illiciti motus in ſenſualitate mouentur, qui facile ad conſenſum voluntatem inclinant. Hinc euidens redditur non quaslibet tẽtationes immediate ortum habere à Dæmone, ſed quaſdam ex ſola carnis corruptione, vt etiam D. Aug. lib. de Eccleſiaſticis dogmatibus atteſtatur: Non omnes, ait, co-

gitationes noſtræ malæ à Diabolo excitantur, ſed aliquoties ex arbitrij noſtri motu emergunt. Et origines lib. 3. periarcharum. Etiamſi Diabolus non eſſet, homines haberent appetitum ciborum, & veneriorum. Dictum eſt immediate, quia omne peccatum mediate oritur ex tentatione Dæmonis, ipſe enim ſuggeſtione ſua primum hominem inſtigauit ad peccandum, ex cuius peccato ſubſecuta eſt in toto genere humano maſſa quædam infecta peeccati fermento.

DVBIVM.

Quæ tentatio defficilior eſt ad

Digitized by Google

vincendum, Dæmonis, vel carnis?

MAgiſter ſentent. loco cit. Reſpondet quod tentatio carnis ſit difficilior ad vincendum, quia impugnans de noſtro, contra nos roboratur. Quod ſecundum Bonauent. ibidem, intelligendum reſpectu eiuſdem peccati ſcilicet carnalis, vnde ſi quis ad peccatum carnis à propria carne tentetur motus beſtiales & concupiſcentias ſenſuales excitãte, vt famem, ſitim vel ſomnum ad conſentiendum peccato; Alius ab hoſte peccatum ſuggerente, ſine cõſenſu carnis, difficilius

Digitized by Google

vincetur, quæ eſt carne, propter coniunctionem carnis ad ſpiritum, ex qua magis incuruatur anima naturaliter carni inclinata: Si autem fiat comparatio reſpectu diuerſorum peccatorum, vt puta carnis, tentatio attendatur reſpectu vitiorum carnis, & tentatio hoſtis reſpectu ſpiritualium, ſic ſe habet ſicut excedentia & exceſſa. Quidam enim homines magis proni ſunt ad peccata carnis, & his deſſicilius eſt reſiſtere tentationi carnis; Quidam vero è contra proniores ſunt ad ſpiritualia, vt pote qui magis dediti ſunt honoribus quam voluptatibus, & his difficilius vincere

ſpirituales nequitias. Ex parte autem tentantis, ſi eius vim, potentiam & calliditatem, ac indefeſſum animum conſideremus, ſine dubio difficilior eſt tentatio dæmonis. Non eſt enim ait Apoſto. *Act.6.* nobis colluctatio aduerſus carnem & ſanguinem, non tamen illi permittit Deus, vt omnem ſuam potentiam, & calliditatem exerceat.

CAPVT II.

De vtilitate & fructu tentationum.

DE hac materia legatur S. Anthoninus 4. part.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

tit. 13. §. 5. Dionyſius Carthuſienſis in lib. de remedijs tentatio. Guilelmus Lugdunenſis de virtutibus & vitijs, tomo 1. in tract.de fortitudine. Ludouicus de Granat. tom. 2. ſuarum concionum. Dominica. 1. in 4. concione 2. Gabriel ſuper cano. miſſæ lect. 78. Caſſianus in collat. patrum 13. cap. 14. & collat. 24. cap. 25. & alij alibi.

De fructu & vtilitate paucis nobis agendum eſt, quia hinc poteſt peti cõſolatio pro eis, qui in tentationibus animo deijciuntur. Imprimis tentatio confirmat humilitatem omnium virtutum fortiſſimum murum, & elationem

Digitized by Google

pellit. Quod Apoſto. de ſeipſo teſtatur cum ait 2. Corinth. 12. Ne magnitudo reuelationum extollat me, datus eſt mihi ſtimulus carnis meæ, Angelus Sathanæ, qui me colaphizet. in vitis patrum quidam dat exemplum dicens: Quod niſi piſtor oculos animalis molentis ad molam velaret, verteret ſe animal, & comederet ſuos labores. Sic Deus permittit cogitationes ſordidas in mente noſtra, exſurgere, & tentationes, quæ mentem obnubilant, ne bona noſtra videamus, & ea per ſuperbiam perdamus. Secundo. Tentatio bona multiplicat ſpiritualia, quia ſecundum

Digitized by Google

Doctrinam Apoſtolicam, 1. *Corinth.* 19. Deus fidelis facit cum tentatione prouentum. In cuius figuram Iob *vlt. cap.* multis tentationibus agitato, adaucta ſũt ei & multiplicata bona. Et in vitis patrum: cum diſcipulus cuiuſdã ſenis, grauiter tentaretur, & vt reſiſteret maximè ſe affligebat: Ait Pater. Vis fili vt rogem dominum vt auferat à te hanc tentationem, reſpondit, non pater, quia ſentio in animo meo ex hoc profectum, quia huius occaſione, amplius vigilo, ieiuno & oro, tantum ora pro me, vt det mihi deus fortitudinem. Tertio Erudit & illuſtrat, qui enim non eſt

tentatus, qualia cognoſcit: exercitio tentationis inſtruitur homo, quomodo in tentatione ſe debeat gerere ne ſuccumbat, expertus ſuam fragilitatem, & Dei auxilium & prouidentiam, ac in tempore pacis præparat animam ad tentationem: ne cum venerit perturbatio, ſe in manus hoſtium tradat. Quod S. Macharius apta ſimilitudine declarat. Homilia 16. veluti Agricolæ periti præ multa conſuetudine, cum vbertas eſt Annonæ non plane cura vacant, ſed poſtea famem & ſterilitatem expectant, nec è diuerſo valde deſperant, cum fame ac ſterilitate premũtur,
Digitized by Google

eo quod viciſſitudinem probè norunt. Sic eſt in re ſpirituali, cum in varias tentationes inciderit anima, non eſt attonita, nec deſperat, quia nouit ex permiſſione diuina, ſe relictam eſſe, vt probaretur & erudiretur à malo: nec viciſſim quando diuitijs multis & quiete, fruitur, ſollicitudine caret: ſed mutationem expectat.

4. Conſolationem & refectionẽ tẽtatio parit. Quando enim homo vicit tentationem, gratia cœleſtis eum cõfortat & reficit, vincenti ait ſcriptura *Apoc.* 2. dabo manna, quod nemo nouit, niſi qui accipit. Et cum Saluator noſ-

Digitized by Google

ter *Math*.4. tẽtationem Diaboli ſuperaſſet, acceſſerunt Angeli & miniſtrabant ei. Et Thobiæ(3)Iunioris vxor Sara dicit: non delectaris Deus in perditionib⁹ noſtris, ſed poſt tempeſtatem tranquillum facis, poſt lacrymationem & fletum exultationem infundis. Et Hieronymus in Epiſtola ad Euſtochium de ſe ipſo teſtatur, quod poſt ingentem Luxuriæ ardorem, multaſque lacrymas, nonnunquam viſus ſibi fuerit agminibus intereſſe Angelorum. Medicus, vt ſimilitudine Chryſoſtomi hom. 4. in Geneſ. vtar, quando infirmum curat, neque ſemper fame detinet, neque

ſemper larga menſa frui ſinit, vt non voracitas febrim pariens augeat morbum, fames vero infirmiorem eum efficiat: Sed coniectans apud ſe, quantæ ſint ægrotantis vires, & diligenter vtens arte, omnia ſua in medium affert. Similiter & miſericors Deus, ſciens quid cuiuis expediat, aliquãdo cõcedit nobis proſperitate frui, aliquando etiam exercitationis gratia, tentationibus nos circundat.

5. Spiritualem profectum animæ promouet, & auget: Qui enim ſe impugnari ſentit ad repugnandum incenditur, ſicut enim in naturalibus videmus, qui fortius agunt, dũ

Digitized by Google

ſuorum contrariorum actiones oppoſitas habent vehementius agunt: Et ignis flatu depreſſus, latius deinde ſe diffundit. Exempla huius rei nō deſunt in actis Apoſtolorum, Laurentij, Anthonij, Martini & aliorum, qui enim virtutis ſtudio ardent, & quotidie de virtute in virtutem eunt, vt videant Deum in Sion: maximam habent occaſionem in tentationibus acquirendi tot virtutes, quot ſuggeſtionibus vitiorum moleſtantur. Si ſuperbiæ flatu vexantur, ne peccato cōſenſum præbeant humilitati operam dant. Si Gula irritantur, ne voluptati habenas laxent: temperantiæ me-

Digitized by Google

tas amplectuntur; Si carnis flammis accenduntur, ne ſerui corporis fiant, incipiunt illud ſubiugare ieiunijs, laboribus atque flagellis, ſic tandem efficiunt, vt tanta colligant inſtrumenta virtutum, quantis antea tentationum irritamentis incitabantur ad malum, & quod præparatum erat in ruinam, vertitur ad profectum. Ex hac vtilitate ſequitur ſextus fructus tentationis. Merita & Coronam in cœlis augmentat, nemo enim coronatur iuxta Apoſtolum 2. *Cor*. 2. qui non legitime certauerit, & nemo certat qui non impugnatur, pugna enim facit milites, eoſque gloria

celebres, ſi viriliter in pugna ſe gerant.

Septima tentatio confert magnam tentato ſpem, quod placeat Deo, quæ non eſt minima conſolatio animæ fideli in tentationibus ſi fideliter perſiſtat, ne vincatur. Niſi enim eorum vita Deo placeret, & inimico ingrata ac odioſa eſſet, nequaquam moliretur animam à ſuæ conuerſationis ſtatu diuertere. vnde bene Chryſoſtomus homil. 1. ad popul. Antioche. Ne miremur quod ſpiritualibus inſtãtes, multa patiamur aduerſa; Quemadmodũ latrones, non vbi fœnum, paleæ & calamus, ſed vbi aurum, & argen-

tum, ibi effodiunt, & continuo vigilant: ſic Diabolus his maximè inſtat, qui ſpiritualia attingunt negotia, ibi multæ inſidiæ, vbi virtus: illic inuidia, vbi miſericordia.

Octaua, malitiam & audaciam dæmonũ debilitat tentio, ſi tentatus forti animo reſiſtit, nunc enim loquor de iis qui fortiter negotium ſuæ ſalutis agunt, & non de negligentibus & hominibus abiecti animi. Paleæ enim in igne, reſoluuntur in cinerem & puluerem, aurum vero purius redditur: viri enim ſancti vincendo tẽtationes Diaboli, magnas aſſumunt vires contra inimicum, inimicus verò confun-

Digitized by Google

cõfunditur. Quemadmodum enim nos (vt ad declarandam rei veritatem Chryſoſtomi hom. 5. de patientia Iob. ſimilitudinem adferam) aduerſus hoſtes illa exponimus arma, quibus eos dolore afficiamus: ſi vero eos minus dolere conſpexerimus, recedimus, quaſi non habentes, quo ipſos mordere poſſimus. Sic Diabolus ſi viderit deridentem ac deſpicientem ſuos conatus, cedit ex via, & iam non vlterius propinquat. Ad probandam huius fructus veritatem, & in robur militum Chriſti, hoc in loco placet mouere dubium.

Digitized by Google

An Diabolus ab aliquo victus in tentatione poteſtatem tentandi perdat?

MAgiſter ſent. in 2. diſt. 6. ex teſtimonio Originis, Reſpondet quod Diaboli, qui à ſanctis, iuſtè & pudice viuentibus ſuperantur, poteſtatem tendandi aliàs vltrà non habẽt. Vnde ait Origines, puto ſane quod ſancti repugnantes aduerſus incentores, & vincentes, minuant exercitum Dæmonum; velut quam plurimos eorum interimunt, ne vltra fas ſit illi ſpiritui, qui ab aliquo ſancto, caſtè & pudice viuendo, vic-

tus eſt, alium hominem iterum impugnare. Propter hoc Originis dictum, Doctores in illum locum Magiſtri conueniunt, quod Diabolus aliquo modo deficiat à tentando ſi vincatur. Dubitant tamen de dicto illo Originis, & diuerſo modo illud exponũt. Quidam dixerunt quod Dæmon ſemel victus ab aliquo ſancto, ceſſet omnino de cætero à tentatione, quod nec ipſum hominem tentatum, nec alium poteſt de eodem vitio, vel alio tentare. Sed hoc Bonauentura confutat, quia ſi hoc verum eſſet, videtur quod exercitus Dæmonum adeo in fine mundi diminu-

Digitized by Google

tus eſſet, quod tentare non poſſet, ſed hoc falſum, quia ſub Antichriſto, & in fine mundi vehementiores erunt tentationes. Alij dicunt quod Dæmon ſemel victus de illo vitio in quo ſuperatus eſt, nec vincentem, nec alium poſſit tentare. v. g. Si Diabolus tentet aliquem de ſuperbia, non poteſt amplius de ſuperbia, ſi victus eſt; ſed bene de Auaritia, vel Gula & alijs, &c. ſed hoc etiam ab alijs non admittitur. Tertio alij dicunt, Si quis perfectè de vno peccato Diabolum vincit, non poteſt ab eodem Diabolo tentari de eodem peccato, ſed poteſt de alio eundem hominem tenta-

ré. Hæc expoſitio ſecundum D. Thom. loco cit. in Magiſtrum, habet cauſam magis manifeſtam, quia ille dicitur Diabolum perfecte vincere de aliquo vitio, qui ſic vincit, vt omnes in ipſo vincantur paſſiones, ad illud vitium inclinantes: Ideoque à Diabolo, qui iam vires illius cognouit, non tentatur de eodem peccato. Sed quicquid ſit de hoc dicto Originis, cõcludo cum S. Bonauentura, melius eſt dubitare quã ſuper hoc quicquam definire. Multa pro hoc dicto hinc inde adfert Gabriel ſuper Canonem Miſſæ lectione 78. in literis H. & I. Nona tentatio facit Hominem

ad Deum confugere, & ſub-ſidium petere: Clamauerunt inquit Dauid *Pſal.* 106. ad dominum cum tribularētur, & de neceſſitatibus eorum liberauit eos. Dum enim tentatus cernit, quod nequit ex propria fragilitate reſiſtere, de ſuis viribus diffidens, & in miſericordia ſperans, inuocat eum qui dicit: Inuoca me in die tribulationis, eruam te & honorificabis me, &c. *Pſal.* 49. Decima tentatio, inducit hominem ad ſui ipſius cognitionem, & docet eum quomodo debeat alijs conſulere qui tentantur *Eſa.* 28. vexatio enim dat intellectum. Hanc vtilitatem inter alias ponit D.

Gregorius 23. cap. 27. Aliquando (ait) poſt profectum virtutum, non ſolum tentant vitia, ſed etiam flagella caſtigant. Cum tentamur vitijs: pia diſpenſatione nobiſcum agitur, ne his virtutibus quibus proficimus extollamur, cum flagellis atterimur, admonemur ne mundo blandiente ſeducamur, vitia dum nos tentant, proficientes, virtutes humiliant: Flagella dum nos tentant, ſurgentes in corde huius Mundi voluptates eradicant. Per tentantia vitia diſcimus, quid de nobis ſentiamus, per ferientia flagella cognoſcimus, quid de hoc MŪdo fugiamus, per iſta compri-

mimur ne quid extrinſecus appetamus; per illa reſtringimur, ne intrinſecus extollamur. In hac igitur vita dum ſumus, & aliquãdo vitijs tentari, & flagellis atteri neceſſe, ignorantia ſui ipſius creſcit, quando tentationes non vexant, quia homo perſuadet ſibi, ſe bonum & purum eſſe. Hanc autem falſam & fallacem opinionem adueniens tentatio tollit; dum virus in animo noſtro latens, per caſum aut inclinationẽ ad peccatum ob oculos ponit; Ita tandem homo ſuam fragilitatem, quam quaſi neſciebat, cum liber à tentatione eſſet, experitur ac cognoſcit. Dubi-
Digitized by Google

um hic eſſe poteſt cum tantæ ſint vtilitates tentationum, an ſint appetendæ.

An tentationes ſint appetendæ?

SEcundum D. Thomam in 2. diſtinc. 21 quæſt. 3. Tentatio ſimpliciter non eſt appetenda, quia ſumus fragiles, & inimicus valde fortis. Sed tentari & vincere ſimul acceptum, appetendum eſt. Sed quia victoria eſt dubia, ideo ſecurius fugitur, quam quæratur. Bonauent. in 2. diſt. 23. quæſt. 3. art. Richardus ibidem quæſt. 4. diſtinguendo dicunt, quod tentatio quæ

eſt à Deo, quia ordinatur ad bonum; appetenda eſt cum Pſal. 25. Proba me domine & tenta cor meum: Tentatio Carnis quia ſemper vitioſa, fugienda, & occaſiones cauendæ. Quæ à Diabolo, Mundo, & Homine malo, in comparatione ad tentantes, non debent appeti, quia tentantes peccant impugnando, & non licet appetere alterius peccatum. Comparando vero ad tentatum ratione periculi, per ſe non ſunt appetēdæ, per accidens tamen propter virtutis exercitium, & cumulum meritorum à viris perfectis, & fortibus in virtute, poſſunt appeti; tales enim gaudent in

tribulationibus: Sed non ab infirmis & tepidis in charitate, vt docet etiam D. Aug. lib. 9. de ciuit. Dei cap. 9. Quia ſicut paruus ignis à vento cito extinguitur, vt patet in cādela ardente, magnus autem ignis à vento plus inflatur, Sic paruus ignis charitatis extinguitur à vento tentationis Ad horum ſententiam S. Antoninus videtur accedere, quantum ad diſtinctionem perfectorum & inperfectorū. Gabriel ſuper Cano. Miſſæ lect. 78. docet tentationem, nec propter ſe appetendam, cum inclinet ad malum, non enim poteſt fieri ſine peccato à tentante (nunc non loqui-

mur de illa tentatione quæ ſit à Deo) nec etiam deſiderandam propter aliud, vt propter victoriam quæ poteſt conſequi tentationem, aut propter virtutem quæ ex tentatione augeri poteſt & roborari, aut aliud bonum. Quia quod non eſt per ſe cauſa alterius, ſed habet ſe omnino ad illud per accidens, non appetendum propter aliud. Tentationem autem, tanquam cauſam per accidens, non ſequitur ex ſe victoria, ſed prouenit à tentato, concurrente Dei gratia, tentationem viriliter vincente: Et licet tentatio quandoque ſit occaſio victoriæ, non tamen ideo eſt expetenda, ali-

as peccatum etiam eſſet appetendum, cum quandoque ſit maioris gratiæ, iuxta illud: *Rom.* 5. vbi ſuperabundauit & gratia: Et alibi. Diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum. Deinde incerta eſt victoria, cum nemo ſuas vires cognoſcat, & ignoramus quãtum Deus permittat tentationem augeri; poſſit autem appeti, vbi certa eſt victoria de tentatione, vnde hic Doctor videtur conuenire cum S. Thoma.

CAPVT. III.

Quomodo Diabolus aggrediatur animam per ſuas portas,

Digitized by Google

(id eſt) potentias interiores & exteriores.

DEcem cornibus Diabolus Hominem petit, quinque quoad ſenſus exteriores, & quinque quoad interiores, videlicet imaginatiuam ſiue phantaſiam, memoriam, intellectum, rationem, & appetitum ſenſualẽ. Tentat per viſum, vel faciendo apparere rem pulchriorem quæ viſui obijcitur, vel inſtigando ad inſpiciendam rem formoſam & delectabilem, vt eam inordinate concupiſcat. Sic Dauid ad inſpiciendã Berſabeam mouit, 2. Reg. 11. ex quo aſpectu in adulterium

Digitized by Google

incidit. Sic B. Antonio ad heremum tendenti diſcum argenteum in via poſuit, vt eũ arriperet, & rediret ad ciuitatem, ſaltem pauperibus diſpenſandum, ſed dicẽte S. Antonio, figmentum tuum hoc, Diabole eſt; ſed animum meũ nunquam poteris remouere, diſcus vt fumus euanuit. Hoc pacto quãdoque oculis obijcit formas turpes & illicitas, vt inuitet ad fœtidas voluptates carnis, cuius rei exempla non deſunt in vitis Patrum, & experientia quotidiana exhibet multa. Auditum aggreditur, mouendo ad audiendum auidè & cum delectatione fabulas Poetarum, &

vornatum in ſermonibus verborum, magis quam vtilitatem & fructum animæ. Exemplum in vitis patrum. Cũ quidam S. Pater aliquos, qui ad ſe venerant gratia ædificationis animarum ſuarum, de ſpiritualibus admoneret, in proceſſu dormitare cœperũt, quod ille perpendens, ſermonem conuertit ad aliquam fabulam, tunc ſubito excitati ridere cœperunt: Ex quo oſtendit S. vir, tentationem dæmonis fuiſſe. Per ſonoras etiá voces cantionum & inſtrumentorum Muſicorum tentat, nimiam in his procurando delectationem. Vnde S. Auguſt. in libr. confeſſ. Cum accidit

accidit mihi, vt me plus cantus, quam res quæ cantatur delectet, id eſt, ſenſus verborum, tunc me peccare pœnaliter confiteor, & tunc nollẽ audire cantantem. Quantum ad odoratum, etiam quandoque tentat in his quæ Odoratum mouent, nimirum vt homo delectetur, vel ex Odoratu in ſuæ ſanctitatis reputationem inclinetur, quæ rarior & ſubtilior tentatio eſt, vt in vitis Patrum de S. Iordano legitur, qui quɔdam tempore ſentiebat maximum odorem de manibus prodire ſuis, & cum miraretur vnde procederet, ad altare celebrando cum diceret: Lauabo inter in-

nocentes manus meas, euanuit omnis ille odor, tunc cognouit fraudem Diaboli, qui intendebat vt hoc aſcriberet ſuæ ſanctitati, & inde ſuperbiret. In ſenſu guſtus nō deſunt etiam tētationes, cum hominem mouet ad bibendum & comedendum, non propter neceſſitatem & ſuſtentationem corporis, ſed propter complacentiā & delectationem in ipſo cibo & potu. Auguſt. in libr. confeſſ. Sic me docuiſti domine, vt tanquam ad medicamenta, ſic ad alimenta accedam, ſed dum ad quietem ſatietatis ex indigentiæ moleſtia tranſeo, in ipſo trāſitu inſidiatur mihi

Digitized by Google

laqueus concupiſcentiæ, ipſe enim tranſitus voluptas eſt, & non eſt aliud quo tranſeatur, ex quo tranſire cogit neceſſitas, & cum ſalus cauſa ſit edendi & bibendi, adiungit ſe tanquam pediſſequa periculoſa iucunditas, & plerumque præire conatur, vt eius cauſa fiat, quod ſalutis cauſa me facere vel dico vel volo. Hæc Auguſtinus. Aliquando viros Spirituales tentat de contrario, vt ob mortificationem talis delectationis, vel carnis inducat ad vitium inſenſibilitatis, & indiſcretionis, neceſſaria ſibi ſubtrahendo. Pulſat etiam tactum vt inordinatè delectetur in eo &

incitetur ad fœtorem libidinis. Huius tentationis exemplum eſt in vita B. Leonis papæ. Cum ob deuotionẽ mulier quædam eius manum oſculata fuiſſet, in tantam incidit tẽtationem, vt Zelo caſtitatis incẽſus manum ſibi amputaret. ſed B. Virgo, cui deuotus erat, ei reſtituit. Et in vita S. Benedicti, idem Pater de tactu merulæ. Hac ſpecie ſolet frequenter iuuenes ſpirituales decipere, vt vel familiaritatis vel amicitiæ, vel diſſolutionis cauſa oſculentur, & tangant mulieres.

Nunc videndum de potentiis interioribus.

Digitized by Google

IN primis ſe offert imaginatiua, ſiue phantaſia, quã Diabolus aggreditur imprimendo imagines & ſimilitudines diuerſorum, quæ ad vitia tẽdunt. Sic cauſantur pollutiones multæ per repræſentationes turpes in imaginatiua ſiue phantaſia, ita vt quandoque nudæ mulieres, vel vir & Mulier pariter cõmiſcentes repræſententur &c. & ex hac parte iudicium plerumque ſumendum de pollutionibus nocturnis, an ſint à Diabolo, vt infra latius aperiemus, quando aliqua ſpecialia de hac pollutionis tentatione adferemus. Exẽpla hu-

Digitized by Google

ius tentationis non deſunt & in vita S. Catharinæ Senenſis, & multorũ aliorum ſanctorum & ſanctarum. Hac via etiam tentat cum per ludificationem & præſtigia maleficorum, in imaginatione facit apparere, quod in rei veritate non eſt; vt ſi maleficus faciat vt gallus qui trahit filo feſtucam, videatur trahere trabem cum maximo fune Exemplũ eſſe poteſt de quadam iuuencula, quæ arte malefica viſa eſt conuerſa in Equam, ſed virtute orationis S. Macharij deſtructum maleficium, & Mulier apparuit iterum in propria forma ſicut prius. Solet itidem etiam Memoriam

[redacted]

Digitized by Google

mouere ad tentationem, dum efficit, vt homo recolat mala quæ egit, vel audiuit, præcipue turpia, vt in eis delectetur, vel in moroſas incidat cogitationes, vel in ſcrupulos conſcientiæ, quibus quietem animæ interturbet, vt infra cum de hac tētatione agetur, clariſſime patebit, etſi quandoque contingit, vt, quando Homo in amatitudine animæ vult recordari ſuorum peccatorum, Diabolus moueat ipſum in ipſa reminiſcentia ad delectationem, ita vt medicinam conuertat in toxicum. Contingit itaque vt aliquando accidat eum qui Diabolum inſequitur, ab eodē ſau-

Digitized by Google

ciari;eodem pacto aliquando confeſſores tẽtare poteſt, dũ in alio aliorum peccata recogitare facit, vt in ijs delectentur.

Tentat etiam in intellectu varijs modis: vno modo, ſed fortaſſe rarius per ſuæ naturæ ſubtilitatem, cum ſcilicet Intellectum ſuum plenum ſimilitudinibus omniũ rerum applicat humano Intellectui, qui eſt veluti ſpeculum ſuſceptiuum omniũ formarum, ſicuti accidit in duobus ſpeculis ſibi ex oppoſito reſpondentibus, forma quæ eſt in vno, reſultat in alio, hic fortaſſe Diabolus formam cogitationis, vel rei quæ eſt in ſuo

Digitized by Google

intellectu repræſentat in humano. Et hoc fortaſſe Diabolus agit, quando tentat de ſpiritualibus, quæ ſub imaginationem non cadunt, vt tradit S. Antoninus. Alio modo indirecte poteſt mouere Intellectum, mediante phantaſmate, dum ſuggerit imaginationes in phantaſmate, feneſtris aliorum ſenſuum accedentibus, à quibus intellectus capit cognitionem. Etenim dum in hac vita ſumus, noſtra cognitio exordium ſumit à ſenſibus, & ſecundum Philoſophi doctrinam, neceſſe eſt intelligentem phantaſmata ſpeculari.

Digitized by Google

Cum autem peccatum ſolum quoad apprehenſionem, conſiſtat in Intellectu, ac per cõſenſum in voluntate, quæ cogi nõ poteſt, homo valet adhuc reſiſtere, etiam ſi moueat intellectum. Tertio Diabolus aliquando ſe applicat intellectui, ſecundum collationem Abbatis Sereni, quadam obſcuritate deformi, vt obſcuret mentem humanam, & obnubilet claritatem intellectus, vt mentis triſtitiam maximam inueniat, vel Acediam, vel vanum timorem, vel bonorum obliuionem: Contingit hoc pro corporis debilitate, cum ſcilicet in illis membris, in qui-

bus vigor animi continetur, immund⁹ ſpiritus inſidēs eſt, eiſq; importabile pōd⁹ imponēs vt obſcuritate tenerrima intelligētia animę inuoluatur

Quarto Accedit etiam ad intellectum per ſomnia & viſiones, cū enim propter ſubtilitatem ſuæ naturæ multa cognoſcat, vel experientia, vel ex diſpoſitione naturali hominis, vel ex cauſis naturalibus, quæ ſunt hominibus incognita, prænunciat aliquando futura aliquibus, vt illis ſic euenientibus aſſueſiant illi fidem adhibere, & tandem ad interitum ducat. Huiuſmodi exempla adfert Antoninus 4. part. lib. 13. Tentat etiam

Digitized by Google

Diabolus intellectum quoad illam eius partem, vel potius actum, quæ ratio nuncupatur, cum eius ſit officium diſcurrere de vno in illud, & hac via ſuggerit rationi eſſe falſum, vel impoſſibile quod de articulis fidei prædicatur & Sacramentis, adducens rationes naturales in contrarium, vel inducere nititur ad perplexitatē, vel adducit ſacram ſcripturam in falſo ſenſu, vt fecit cum Saluatore, Matth. 4. Sic capit multos Hæreticos, & homines proprij cerebri, qui ex ſcripturis male intellectis peruertuntur. Poſtremo tentatos frequentiſſime pulſat ſenſualitate ſiue appetitu ſen-

Digitized by Google

ſitiuo, ſicut in primorum parentum tentatione progreſſus eſt, ex delectatione eius ligni vetiti, & tunc blande ingreditur per cogitationem, delectationem, & cõſenſum: permaxime autem intendit appettitum inclinare ad venerea, tãquam quid naturale, aliquando etiam motus carnis excitat, qui poſſunt eſſe peccatum ſi conſenſus accedat, vel ad Petram allidere negligat. Exempla huius rei permulta ſunt apud Antoninum loco citat. ſed plura quã expediat, quod miſerandum eſt, & multorũ Hominũ caſus experitur. Nunc de gradibus quibus Homo ad pecca-

tum perducitur paucis agendum eſt.

CAPVT. IV.

De gradibus quibus ad peccatum peruenitur, ſiue modis quibus tentatio peragitur.

SEcundum ſacrorũ Myſteriorum interpretes, tribus gradibus ad peccati foueam perducimur, ſiue tribus modis præcipue tentatio perficitur: Suggeſtione, Delectatione, & Conſenſu. Suggeſtio nihil aliud eſt, quã, dum turpis & mala cogitatio ſiue té-

Digitized by Google

tatio, ab hoſtibus animæ, Diabolo, Mundo, & Carne immittitur. Delectatio quando iam animo placet quod ſuggeſtum eſt. Conſenſus quando non ſolum delectatur in eo per ſuggeſtionem ſubminiſtrata, ſed etiam deliberate cõſentit in actum peccati perficiendum. Auguſt. lib. 12. de Trinit. cap. 1. Et lib. 1. de ſermone domini in monte, cap. 23. S. Gregorius Homil. 16. in Euang. & lib. 4. moral. cap. 27. hunc graduum ordinem ex tentatione primorum parentum deducunt. Suggeſtio cõparatur ſuggeſtioni ſerpentis, Delectatio mulieri, Conſenſus viro. Tria hæc ſimilia ſunt

illi geſtæ rei, quæ in Geneſ. ſcripta eſt, vt quaſi à ſerpente fiat ſuggeſtio, & quædã ſuaſio; In appetitu autem carnali, tanquam in Eua, Delectatio; In ratione vero, tanquam in viro, cõſenſus: quibus peractis, tanquam de Paradiſo, hoc eſt, de beatiſſima luce Iuſtitiæ, in mortem homo depellitur. Quoniam hæc materia frequẽtiſſima eſt in praxi, diſcutienda & declaranda ſũt ſingula, pro pleniore intelligentia. Incipiendum ergo à tentatione, deinde ad cogitationẽ procedendum, Poſtremo de Delectatione moroſa agendum.

An om-

An omnis tentatio ſit peccatum.

NOn loquor de tentatione Actiuè ſumpta, id eſt vt eſt à tentante, quia hæc, cũ ſit actus inordinatus tendens ad deceptionem alterius, ſine peccato eſſe non poteſt: Sed de tentatione paſſiua, quæ recipitur à tentato. Sed vt certa ab incertis diſtinguamus: Certũ imprimis eſt non omnem tentationem eſſe peccatum, procedentem à Dæmone & mundo: quia & locus eſt victoriæ, & meritum in huiuſmodi tentatione. Et ſaluator noſter, in quem pecca-

tum cadere non potuit, à tentatore tentatus eſt. Deinde non eſt dubium, ſi tentatus delectetur, vel conſentiat huiuſmodi tentationi, peccatum eſſe leue, vel graue pro ratione delectationis, conſenſus & materiæ, quæ in tentatione concurrit. Vbi & hoc pro hac materia notandũ; quod cum conſenſus ſit voluntatis, determinatio, cum deliberatione erga rem quæ ſuggeritur, vel cogitatur, duplex eſt; formalis ſiue verus, & interpretatiuus, ſiue ſecundum quid. Formalis quando ſimpliciter voluntas cõſentit, & vult adhærere tali rei, vel cogitationi, vel delectationi. Interpre-

tatiuus quãdo aduertit rẽ,vel delectationẽ,cui adhæret,eſſe malã & periculo expoſitã,nõ tamen reſiſtit, tum interpretatiue conſentit: quia qui tacet quãdo ei loqui incumbit, conſentire videtur. Dubium explorandum nunc reſtat.

An omnis tentatio Carnis ſit peccatum?

VT hæc res eò melius intelligatur, & ea quæ à Doctoribus circa hanc materiam dicuntur, diſcernantur, Aduertendum quòd motus ſenſualitatis in carne, quãdoque poſſit oriri ex qualitatate, & diſpoſitione naturali, vel etiam accedente motione

phantaſiæ ſicut in brutis, & hominibus dormiẽtibus, ſine cauſa antecedente, (intellige voluntaria) qualem & motũ Diabolus concitare in nobis, nobis inuitis, ex poteſtate ſuæ naturæ quia corporalia eius mutationi ſubſunt, niſi à Deo conſtringatur, valet. Qua de cauſa in Eccleſiaſtico hymno, qui tempore noctis dici ſolet, precamur; hoſtẽque noſtrũm comprime, ne polluãtur corpora. Tales motus ſiue efficiantur arte Dæmonis, ſiue ex aliqua qualitate corporis, vtpote quia fortaſſe nimium calefactum, in ſe non habent vllam rationẽ peccati venialis, niſi fortaſſe quis cauſam

culpabilẽ det,&volontariam, his motibus. Eſt itidem alius motus qui non ex cauſa naturali, ſed apprehenſione, vel imaginatione rei turpis, & delectabilis in ſenſualitate ſequitur, & cum appetitus videatur habere aliquam, licet paruam, libertatem, prout poteſt obedire imperio rationis, talis motus dicitur eſſe peccatum veniale, licet leue ſecundum antiquorum Theologorum Doctrinam, vt tradit Magiſter ſent. in 2. diſt. 24. Quem ſequuntur S. Thomas ibidẽ, & in 1.2. quæſt47. art. 4. ad 3. Bonauẽt. in expoſitione Literæ Magiſtri, Palud. & alij Alexand. Hal. latiſſime

in 2. parte. q. 123. perid. 10. membro. Alij, vt Gabriel ſuper cano. miſſæ lect. 27. & quidam recentiores, ſunt in contrarium. Dicendum ergo cum Gabriele, licet omnis motus carnis ſiue tentatio, ſit vitium, non eſt tamen peccatum, etiam minimum veniale. Quod ſit vitium, patet, quia eſt defectus in actu ex parte potentię, qui ſecundum primęuum naturę ordinem eſſe non deberet, quia ſic natura noſtra creata fuit, quod in omnibus ſenſualitas ſub eſſe debeat rationi. Et hinc notandũ quod aliud eſt peccatum, aliud vitiũ: ſunt enim multa vitia naturalia, in qui-

bus nulla eſt ratio culpę, ſed omne peccatum etiam leuiſſimum, habet aliquid culpę annexum. Conſtare' itidem poteſt, quod non omnis huiuſmodi motus eſt peccatum, cum nihil ſit pecatum, quod non aliquo modo voluntarium: Sed multi huiuſmodi motus, poſsũt eſſe omni modo inuoluntarij, vt ſi Dęmon ex mera ſua malitia, non dante tentato vllam cauſam, excitet imaginationes turpes in homine, ad quas ſubito ſequantur huiuſmodi motus, tunc non peccaret, quia prohibere non poſſet: nemo autem peccat in eo quod vitare non poteſt. Secundo, Accipi-

antur motus huiuſmodi moraliter oriri poſſūt in aliquo, qui audit confeſſionem de rebus turpibus, & fiat tale argumētum: Si ſunt peccatum, aut ſunt commiſſionis, aut omiſſionis; non commiſſionis, quia nullo modo vellet, & contra ſuam voluntatem patitur; non omiſſionis, quia vt omiſſio imputetur, talis eſſe debet, vt quis eam pręcauere poſſit & teneatur, ſed talis non poteſt pręcauere, quia ex officio debet audire. Deinde aſſerendum illos motus tantum imputari ad culpam venialem, qui aliquo modo ſunt voluntarij in ſe, vel in ſua cauſa; patet quia ad cul-

Digitized by Google

pam etiam venialem, requiritur aliquo modo voluntarium, & cum ad peccatum veniale, minimum voluntarium ſufficiat, vt plurimum in huiuſmodi motibus, (præcipué quando oriuntur ex apprehenſione ſenſuum) homo ponit aliquam cauſam.

De Cogitatione.

AD reſolutionem huius materiæ, quę quotidie in exercitio occurrit, adſerenda & clarius explicanda quę à Cardinale Caietano in

Digitized by Google

ſumma, verbo, cogitatio, dicuntur: inſeruiunt. Quinque autem modis poteſt quis peccare cogitatione. Primo cum mens vana aliqua cogitatione occupatur, & tunc eſt veniale peccatum; ſicuti enim aliquis peccat verbo otioſo, ſic etiam peccat otioſa, & vana cogitatione.

Secundo, cum conſentitur abſolute in peccatum, perpetratum, vel perpetrandum, idque mortale, & tunc eſt peccatum mortale.

Tertio quando conditionaliter cõſentitur in tale peccatum, puta, ſi abſque infamia & periculo poſſem committere tale peccatum e. g,

fornicationis &c. nec refert ſiue conditio poſſibilis, ſiue impoſſibilis, & huiuſmodi conſenſus ſi eſt de actu qui ex natura ſua eſt mortalis, eſt peccatum mortale, ſi autem actus in quem conſentitur eſt venialis, peccatum eſt veniale. Ratio, quare huiuſmodi conſenſus eſt peccatum, eſt quia quamuis conditio nihil ponat in effectu, eſt tamen volũtas, quæ implet rationem peccati, & etiam ſi non ſequatur opus externum ob impedimẽtum, eſt tamen parata in affectu, ad perpetrãdũ tale malũ. Si quis autẽ hac ratiõe diceret: ſi talis act⁹ nõ eſſet culpa, vel nõ eſſet prohibitus, facerem, non eſt plus quam veniale, ſecundum

Doctorem prædictum.

Quarto conſentitur in opus non malum ſimpliciter; ſed illicitum propter ſuum ſtatum, vel votum, vt ſi dicat Religioſus, Si nõ eſſem Monachus, non fierem; vel ſacerdos: Si nõ eſſem ſacerdos, ducerem vxorem. In huiuſmodi, nõ niſi peccatũ veniale communiter interuenit propter remiſſam voluntatem ab inchoato bono. Et ſcito, vt bene admonet Caietanus, omnes conditionales ſecundum hunc modum, & multo magis ſecundum præcedentem, eſſe opera & tentationes fatuas & Diabolicas, quæ ad nihil niſi peccatum inducunt.

Digitized by Google

Quinto quando cogitando interuenit delectatio moroſa.

De cogitatione, ſiue delectatione moroſa.

DElectatio moroſa eſt volontaria delectatio de actu malo cogitato, ſine deſiderio & voluntate talem actum perficiendi, vel vt clarius ex S. Thoma 1. 2. q. 74. Eſt quando quis cogitat de actu, non vt illum faciat, ſed vt delectetur de ipſo actu cogitato. Non autem dicitur moroſa cogitatio a mora tẽporis, quia ſtatim fieri poteſt, ſed propter moram quam facit ipſa ratio in ea expellẽda,

Digitized by Google

vel quia ratio aduertens adhuc moratur cum delectatione,in cogitatione talis actus, & ſic in moroſa delectatione ſecundum Doctores,non tam conſideratur mora temporis, quam mora conſenſus, quia mora tẽporis cum ſit circunſtantia non aggrauans in infinitum, ſed ſolum in eadem ſpecie, non facit de veniali mortale, ſed ipſa mora temporis, ſolum occaſionaliter facit, vt veniale fiat mortale, videlicet in quantum inducit conſenſum verum, vel interpretatiuum: Tunc autem inducit conſenſum verũ, quando ex huiuſmodi mora diuturnæ delectationis,creſcit li-

bido, adeo vt homo velit omnino in vitiorum delectatione perſiſtere, licet non intendat opere implere: Tunc vero inducit interpretatiuum quãdo homo aduertens periculum delectationis qua detinetur, negligit eam compeſcere per imperium rationis & voluntatis, tunc enim ſe exponit periculo peccati mortalis. Vt huius peccati natura plenius intelligatur, quædam ſunt conſideranda. Primo, an huiuſmodi delectatio ſit de eo quod eſt peccatum: Si enim actus & obiectum delectationis non ſit peccatum, delectatio etiam non erit peccatũ; ſi autem veniale non erit de-

Digitized by Google

lectatio n oroſa plus quam veniale. Secundo, vt qui delectatur vel cogitat, aduertat ſe cogitare & delectari: nam ſi non aduertat, etiam ſi diu duraret, non eſſet peccatum mortale, & hęc aduertentia debet eſſe cum deliberatione rationis, vt docet Caiet. Tertio, vt non reſiſtat tali delectationi vel cogitationi, & eam à ſe repellere contendens, quod ſi faceret, eſſet locus virtuti & merito. Nunc reſoluēda eſt hæc materia & dicendum, Primo. Delectatio moroſa de actu aliquo turpi, & mortali, eſt peccatum mortale: hoc dictum eſt certum Magiſt. ſent. in 2. diſt. 24. S. Bonauent.

nauent. & alij Scholaſtici ibid. S. Thomas in. 2. q. 74. art. 8. Alexand. Halenſ. loco citato, membro 11. Summiſtæ in verb. cogitatio moroſa & delectatio. Secundo, quando Ratio perfecte deliberauit talem cogitationẽ eſſe mortalem, etiam ſi non ſequitur conſenſus in voluntate, ſi cõtinuo nõ diſſentit, ſed medio modo ſe habet, nec poſitiue reſiſtit, nec conſentit: ſi continuatur delectatio, eſt peccatum mortale, vt tradit Caiet. in ſumma, verbo. *Delectatio*, & in lib. 22. & 27. quæſt. 9. & 6. Probatur itidẽ ratione. Talis interpretatiue conſentit, quia qui tacet quãdo contradicere

tenetur, conſentire videtur. Tertio, Si Delectatio ſolum eſtde cogitatione,& nõ de re cognita, puta de cogitatione, quia eſt pulchra adinuentio, &c.tunc ſi eſt propter bonum finem v. g. vt doceat de tali peccato, vel diſputet, non eſt peccatum, ſed meritum; ſi autem propter vanitatem, eſt veniale,niſi aliquod immineat periculum. Obſeruandum hic eſt, quod peccatum moroſæ delectationis, non ſolum in peccato carnis, ſed in omni genere peccatorum accidit, ſecundum Thom. & Bonauent.quiſque facile tentatur hoc peccato, circa illa peccata in quæ animus multum inclinatur, quia ſecun-

Digitized by Google

dum Thomã loc. citat. quod aliquis conſentiat in talem delectationem rei cogitatæ, prouenit hinc, quod nullus delectatur niſi in re quæ eſt conformis ſuo appetitui: Vnde carnalis facile incidet in delectationem moroſam circa peccatum Carnis, Iracundus circa materiam vindictæ vel percuſſionis. Ad hæc, hoc peccatum communiter non ita ſæpe committitur à bene diſpoſitis & vigilantibus in ſuis actionibus, ſed male ordinatis in animo & otioſis, qui callum in vitijs & prauis cõcupiſcentijs obducunt, quique ſemper parati eſſent ad explendum peccatum in ope-

F

in expulſione, vel probabile periculum conſentiendi admiſit, confitendum eſt. Circa hoc peccatum, ſi quis dubitet an veniale, vel mortale peccauerit, conſultum eſt eligere partem tutiorem, vt ita confiteatur, & pœniteat quaſi de mortali: Alias periculo ſe exponit in dubio. Sic D. Bonauẽtura. S. hic vir ſatis bene dicit, ſed melius ad ſaluandum veritatem confeſſionis dicit ſe dubiũ eſſe, an venialiter vel mortaliter: quod enim dubium eſt, in confeſſione tanquam dubium confitendum. Quare cum dubius eſt in corde, ſi confiteretur ſe mortaliter peccaſſe, non eſſet

veritas, ſed duplicitas in confeſſione, & cauſâ humilitatis, etiam in confeſſione, non licet minimum mēdacium dicere præſertim in cōfeſſione. Neque enim ſatis eſt confiteri hoc peccatum in genere, peccaui peccato delectationis moroſæ, ſed oportet exprimere in ſpecie actum peccati, v.g. peccaui moroſa cogitatione vel delectatione iræ, vel actus fornicationis, &c. Ratio eſt, quia cum delectatio trahat ſuam bonitatē & malitiam ab obiecto, circa quod verſatur, ſi actus illius peccati in quo delectatur, ſit malus & peior, ſic eius delectatio erit, & cum peccata non ſint pa-

Digitized by Google

ria, delectationes quæ verſantur circa peccata, non erunt pares in malitia. Pro concluſione huius materiæ, omnes quotquot ſaltem deſiderant, integro corde dominum noſtrum deprecari debent, quò ab his interioribꝰ animi motibus, & conflictationibus liberare dignetur, qui eo periculoſiores, quo magis noſtra voluntas ob ſummam carnis vnionem, ad carnalia deſideria inclinat, vt pie & ſapienter admonet D. Martinus Nauarrus, vir omni pietate & ſapientia præſtans, in manuali cap. 11. nu. 9. Ad hæc mirum in modum iuuat contra peccata cogitationis, vigilantem

omni tempore habere cordis cuſtodiã. Quemadmodũ ait S. Iſaias Abbas orat. 19. Virgo quotidie manè cum ſurgit nihil aliud curat, niſi vt ornet ſe ſponſo ſuo, & ſpeculo explorat diligenter, nequa macula reſideat in vultu ſuo qua ſponſus offendatur. Sic magna quotidie cura & diligentia ſancti cogitationes, ſermones, actioneſque explorant ſuas, ne quid in illis ſit, quod cœleſti ſponſo diſpliceat.

CAPVT V.

De aliquibus particularibus

Dæmonis ſuggeſtionibus, ſiue tētationibus, quæ, maxime initio cōuerſionis, acrius animam ſolent impetere.

NOn ſine cauſa à ſapiente, Ecclef.2. dictum eſt: Fili accedens ad ſeruiturem Dei, ſta in timore, & præpara animam tuam ad tentationē, quia prima cura inimici eſt, vt animam fidelem detineat, atque peccatorum vinculis conſtrictam euadere non ſinat: ſi vero, diuina confortante gratia, omnes inimici laqueos ruperit, ſua accedit induſtria, vt quibuſcūque modis, & dolis poteſt, eam ad

vomitũ redire curet, & quia maxima pars victoriæ in tentationibus, quibus hæc vita abundat, cum nihil aliud vita hominis ſit quam militia ſuper terram *Iob*.7. tentationes & inſidias cognoſcere: conſultum viſum eſt (prout in alijs ſpiritualibus documentis præmiſimus) aliquot tortuoſi ſerpentis anfractus ponere ante ſimplicium oculos, quibus cognitis valeant, alias ſimiles inſidias, & latibula aduertere, cognitaſque fraudes ſtudioſe deuitare. Si quis autem omnes Dæmonum tentationes, per omnia aperire contenderit, is & pluuiæ guttas, & maris arenam dinume-

rare niteretur, cum id fieri ab homine, mortali carne induto, ſine ſpeciali Dei reuelatione nequaquã poſſit. Nos igitur eas tentationes colligemus, quas ex ſacris literis, ſãctis patribus, patrum factis, doctoribus, vſu, experientia atque induſtria habere potuimus. Neque has omnes, ſed tantum eas, quæ magis ad quotidianum profectum faciunt. Quoad reliquas, viam ſternemus, & ſapientem in viam ducemus. Hic autem ordo ſeruabitur: In primis ponemus tentationem, deinde quæ ſunt neceſſaria pro intelligentia tentationis, vel etiam remediorum contra tentatio-

Digitized by Google

nes, aut ſalutaria documenta ſubijciemus. Ad extremum remedia, quantum cum gratia Dei fieri poterit, adferemus contra tentationem poſitam.

Prima tentatio: Si peccatorũ vinculis quem conſtrictum tenet, contendit, vt eum in peccatis retineat, donec ſopitus vitiorum ſomno in peccatis callũ ducat, ſicque vitam finiat. Qua de cauſa recte dicitur aſpis, qui eſt paruus ſerpens, & viuentia ſua veneno inficit: ſunt autem plures aſpidum ſpecies, diſparéſque effectus ad nocendum habent, vt ſcribit Solinus; Appellatur ſomniculoſa

aſpis, quòd ſomnum mortiferum percuſſis immittat, & Diabolus aſpis hoc modo dici poteſt, quia ſomnum vitiorum immittit. Vnde bene ſcriptura admonet: *Ephes.* 5. *cap.* Surge qui dormis, & illuminabit te Chriſtus: Et iterũ *Rom.* 13. tempus eſt iam nos à ſomno ſurgere. Qua ratione Diabolus à quibuſdam doctoribus aſpis dicitur quoad peccantes; dicitur & aſpis eſſe ſurda, quia dum cantatur, in vnam aurem ponit caudam, ne audiat vocem incantantium, aliam figit in terram. Vt ſuum intentum conſequatur, pluribus vtitur perſuaſionibus ad decipiendum: In pri-

Digitized by Google

mis longitudinem vitæ ſuggerit,& ideo differendam eſſe pœnitentiam, & vitæ emendationem,vt tandem conſuetudinem peccandi,quæ magna cum difficultate vincitur, inducat. Ad ſuccurrendũ huic ſuggeſtioni,attende imprimis quæ S.Chryſoſt.homil. 22. ad populũ Anthiochenum, monet; Anima quæ ſemel peccatum guſtauit, & neque dolore, neque pœnitentia eius tangitur,negligentia ſua facit vt ſemper morbi creſcat acceſſio. Et quemadmodum in materiam recentem cadens ſcintilla,ſtatim tactam accendit, neque ſubſiſtit, donec quod reliquum eſt depaſca-

tur, & quanto plura compre-hendit flamma, tanto maio-res vires ad conſumenda alia concipit, capiturque edacita-te lignorum quæ conſumun-tur, ſi quid reliquum, quod & ipſum conſumendum, & ite-rum alia conſumit, ſemper fortius ardente incēdio. Sic & natura peccati, vbi cogitatio-nes animum inuaſerint & ne-mo eſt qui malum extinguat, procedens vlterius peior ſē-per fit, magiſque ac magis in-domita: & ideo poſteriora peccata ferme prioribus ſunt grauiora. Accedit ad hæc quod anima poſterioribus peccatis ad maiorem ſemper deſipientiam & inconſidera-

tionem vergit, viribuſque deſtituitur. In hunc modũ plurimi qui priorem flammam non extinxerũt, in omne peccati genus incidêre: hæc S. Chryſoſt. quib⁹ verbis innuit, quanta ſequantur mala, ſi homo ſtatim peccati iugum non excutiat. Pro remedijs, obiicienda eſt veritas falſitati: Veritas *Math.* 24. *cap.* ait, vigilate, quia neſcitis diẽ neque horam; mors tanquam fur in nocte venit, quãdo minime putabitis. Veritas ait, Eccle. 9. neſcit homo finem ſuum, ſed ſicut piſcis hamo, & ſicut aues comprehenduntur laqueo, ſic comprehenduntur homines in tempore malo:

homines

homines fallit fallax quãdo lõgitudinem vitæ promittit, & dilationem pœnitentiæ ſuggerit. Secundũ, Attende quid ſperare debeas, ſi conuerſionem differas in vltimam vſque horam. Etſi Deus ſit potens, vt omni hora tibi condonet delicta, nũquid tamen id tibi diuinę Iuſtitię legibus congruum tibi videtur, vt omnibus diebus vitæ tuæ, quibus malum à bono diſcernere potuiſti, inimico Dei inſeruias eique adhæreas, tandem in promptu habere ad tuum placitum valeas Deum amicum, quem odio proſecutus es? ſuggerit hic quod per Prophetam dicitur. In qua-

Digitized by Google

cũque hora ingemuerit peccator omnium iniquitatum eius nõ recordabitur : verum hoc eſt, ſed perfide, attende in alio loco ſcripturam Deut. 5. & Hier. 29. Cum quæſieris dominum Deum tuum inuenies eum, ſi tamen toto corde quæſieris eum, & tota tribulatione animæ tuæ. Quis tibi ô Homo cæce, dabit, vt in illa hora ex toto corde ingemiſcas, quando amor præſentis vitæ detinet, propria cõſcientia ſceleris arguit, morbus angit, mors terret, Diabolus propter vitam peſſimè actam & pœnitentiam dilatam, ad deſperationem mouet? Tertium, hæc conſidera ô Homo

quiſquis Diaboli argutijs falleris, & quod talis erit finis, qualia opera præceſſerunt, & qualis vita cuiuſque fuit, talis erit & mors. Vnde bene Aug. tradit in quodam ſermone, quod nũquam male eſt mortuus qui bene vixit. Et ſi Regulam ſanctæ ſcripturæ, *Ad Gal. 6.* tanquam certiſſimum aſtrolabium velimus inſpicere, quid frequẽtius proponit, quam quæ ſeminauerit homo; hæc & metet? Reddet, *Rom.* 2. vnicuique ſecundum opera ſua, & opera ſequuntur illos. Et Philoſophorũ etiam eſt axioma, Qualia ſunt media ad finem, talis erit & finis; ſi vita laudabilis, mors ſequi-

Digitized by Google

tur honeſta; ſi conuerſatio in lege & timore Dei, mors tuta & in amore Dei; ſi vero vita mala, haud facile præſumendum mortem ſequuturam fœlicem.

Atque vt hic aliam Dæmonis à cõtrario aperiamus tentationem & ſuggeſtionem, ne in obliuioné veniat, quam ſolet quandoq; ingerere eorum animis, qui iam peccati onus abiecerunt, atque ſua crimina præterita deteſtati, ex ſua arte impaccatã ſtudet animã reddere, ingerés quod Diabolus in fine vitæ, enormia peccata illis obijciet, & ſic tandem deſperabunt, ſic timidas quãdoque vrget con-

Digitized by Google

ſcientias, vt quieto animo homo nõ valeat ſeruire Deo, ſed angore perturbetur. Pro huiuſmodi timidis hæc, ex dictis, habeatur pro remedio conſolatio; Ezech. 32. Impietas impij non nocebit ei in quacunque die cõuerſus fuerit ab impietate ſua: & alibi, 18. Si impius egerit pœnitentiã ab omnibus peccatis ſuis quæ operatus eſt, &c. omniũ iniquitatum eius non recordabor. Si in tempore egiſti pœnitentiam, quantumuis enormia fuerint nõ nocebũt, nec prȩualebit cõtra te Diaboli terror. Nõ memini (cum S. Auguſtin.) me legiſſe male mortuum, qui bene vixit.

Qualis vita, talis & mors, bona vita, bona mors, De⁹ Opt. Max. non deſerit eos in fine, qui excuſſò Diaboli iugo, ſibi deinceps fideliter inſeruierunt, compeſcit Diaboli in fine rabiẽ, angelorum adhibet cuſtodiam, piorum hominum procurat conſolationem, & animam tuã ſuo auxilio munit, ita vt conſtanter dicas: ſi conſiſtant aduerſum me caſtra, non timebit cor meum. *Pſal.* 26. Sic Antonio Abbati Alexandrino, in ſpiritu, viſum legimus, aliquando ſe ab angelis in cœlum ferri, & dum ferretur, malos dæmones iter impedire conatos obijcientes ea quę ipſe in ſeculo viuẽs

commiſerat, ſed ab angelis repulſos aſſerentibus, ea omnia monachali profeſſione deleta eſſe, nec quicquã deinde ſuperextare, quod ab ipſo perperam factũ poſſet argui. Forſitan de hac materia infra plura inſerentur, interim hęc pro conſolatione timidis ſufficiant.

Quarto, Monere peccantem ad conuerſioné poſſent bona, quę amittit, dum in ſtatu peccati manet, & mala quę incurrit. De quibus ad longum legendus Epiſcopus Lugdunenſis. To. 2. de virtutibus & vitijs in Trac. de Acedia cap. 5.2. Inimicus, vt hominem in peccatis detineat,

ſolet ſuggerere magnitudinē miſericordię Dei,qui nō vult mortē peccatoris,ſed vt conuertatur & viuat, & pronior eſt ad miſerandum, quàm ad puniendum. Huic ſuſurroni obijcias in primis illud Ecc. 5. Ne dicas, miſericordia Dei magna eſt,peccatorum meorum miſerebitur. Secundo, cogita,quando ex inſtigatione ſic ratiocinaris, tibi à domino dici, An quia ego bonus ſum, *Matth.* 20. oculus tuus nequam eſt? Tu malus & inimicus eſſe vis, ſic te argumētum Spiritus Sanctus nō docuit formare, ſed Angelus mortis. Aliter Spiritus Sanctus,& bonus argumentatur.

Quia Deus benignus & miſericors, dignus eſt, vt à te honoretur, vt eius iuſſa exequaris, & eũ præ omnibus ames. Tertio, altius perpẽde, ſi tantum præſumis de miſericordia Dei, an etiã poſſibile eſſe queat, vt in æternum damneris ſtante miſericordia Dei: ſi non credis, hæc tibi fidem facient, & timorem incutient, niſi omnino cæcus & ſurdus ſis. Cum eadem miſericordia Dei de cœlo cecidit Lucifer, cũ ingenti ſpirituum excitu. Ad hæc, ſtante eadem dei benignitate, multi infidelium ſingulis diebus deſcẽdunt ad infernum: Sed quid memoro infideles, cum ex fidelibus

multi vocati, pauci vero ele-
cti ſint? Fuit & olim Deus
miſericors, ſed originali mũ-
do non pepercit, ſed eum ex-
tinxit; fuit benignus, ſed So-
domam & Gomorrhã, aliaſ-
q́; ciuitates in cinerem ob
peccata redegit; fuit clemẽs,
ſed deſtructionem Hieruſalẽ,
direptionem Babylonię, ſub-
uerſionẽ Niniuę, aliarumque
vrbium permiſit. Tot, ſtante
miſericordia diuina, intereũt,
& præſumis de eadem, quod
cum male viuas, tibi velit par
cere? At hæc tibi fortaſſe in
exemplum poſita, vt vitam
quamprimum emendes, ſi in
miſericordiam Dei ſperas.
Forte Apoſt. Petrus 2. c. 2.

Veritatẽ his tibi verbis oſtẽdit. Si enim Deus, ait, angelis peccãtibus non pepercit, ſed rudẽtib⁹ inferni detractos in tartarũ tradidit cruciãdos, in iudicium reſeruari. Et originali mundo non pepercit, ſed octauũ Noë iuſtitię præconẽ cuſtodiuit, diluuium mundo impiorum inducens, & ciuitates Sodomorũ, & Gomorrhęorum in cinerem redigẽs, euerſione damnauit: exemplum eorum qui impie acturi ſunt ponens. Et poſt pauca in conſolationem iuſtorum, & deſolationẽ impiorũ ſubdit: Nouit dominus pios de tentatione eripere, iniquos vero in die Iudicij conſeruare cru-

ciandos,&c. Fallax igitur ſpes & inanis preſumptio à Diabolo ſuggeſta, quod cum impie viuas, ſalutem pro tua voluntate habere debeas. Tertia Tentatio, ad eundem effectũ homini iacẽti in peccato, & cogitanti de conuerſione ad Deum, obijcit difficultatem mandatorum Dei, & aſperitatem viæ virtutis. Hic obijcienda eſt mendaci lex illa cõſolatione plena ſaluatoris, Math. 11. Venite ad me omnes qui laboratis & onerati eſtis, &c. Iugum enim meum ſuaue eſt & onus meum leue: ſi enim ſolum attendamus noſtras vires, mandata Dei difficilia ſunt, immo impoſſi-

bilia, at ſi diuinum auxilium intueamur, nihil difficultatis occurrit. Omnia (ait Apoſt. *Ad Philip.*) poſſum in eo, qui me confortat. Vnde fallit inimicus cum difficultatem nobis proponit, non etiam demonſtrādo Dei gratiam, charitati nihil difficile. Hæc autem eſt charitas Dei, 1. Ioan. c. 5. vt mandata eius cuſtodiamus, & mandata eius grauia non ſunt. Quid? cum exempla homines malint quam verba perſcrutari, innumerabilia facta eorum, qui legem obſeruauerũt, ſunt. Sed, quid dicam legem? plura perfecerunt quam Deus præceperit & lege ſtatuerit. Recogita

Digitized by Google

Apoſtolorum ſupererogationis opera, Martyrũ victorias, confeſſorum mirabilem conuerſationem, virginum caſtitatem, & in ſubiugãda carne multorum rigorem, & videbis nihil eſſe difficile amanti Deum & propriam ſalutem. Quiſquis legem Dei difficilẽ, & præcepta aſpera conqueritur, nec dum intellexit, quid ſit nomen Ieſus. Quid enim, niſi ſaluatot, vt ſaluet populũ ſuum à peccatis eorum? quã ob cauſam cœlitus in mundum venit, niſi vt noſtram ſalutem operetut? ob noſtram ſalutem venit, ob eandem mortuus in cruce ſurrexit, aſcẽdit ad cœlos, Spiritus Sãcti

gratiam miſit, & in corda hominum diffudit, omnia beneficia contulit, vt vias aſperas & difficiles, ſuaues & leues efficeret. Id autē etiam Eſaias, 40. de eius aduentu vaticinatus eſt. Omnis vallis exaltabitur, & omnis mons & collis humiliabitur, & erunt praua in directa, & aſpera in vias planas. Imo recte quis viam vitiorum difficilem dixerit, de ea enim ſcriptum eſt. Perambulauimus vias difficiles, & laſſati ſumus in via iniquitatis. Difficile eſt, *Sapient.* 5. *cap.* in mundo eſſe vinctum catenis & funibus, importabile onus tyrannide vexari, laborioſum graue onus ſem-

per humeris portare. At peccata ſunt vincula & funes, quibus impius conſtringitur & ligatur, eorum malo homo ſubijcitur crudeliſſimo tyranno Dæmoni, & grauiſſimum pondus, quod ipſum ad inferos demergit, fert. Optime ergo quis ſuggerenti difficultatem mandatorum Dei, obijcere poteſt miſerrimam & Ægyptiacam ſeruitutem Pharaonis infernalis in via vitiorũ. Optima ergo viuendi forma eſt eligenda, quam iucundam reddet cõſuetudo & leuem, amabilemque gratia Chriſti, non ſecus atque moleſtiſſimum eſt pueris in principio ſtudijs vacare, atq;

ad ea verberibus compellēdi ſunt, In progreſſu vero, quando ſtudiorum guſtū capiunt, & fructū experiuntur, amore literarū patriam relinquunt, parentes, quibus in terris nihil anteponunt, deſerunt, inopiam perferunt, omnemq́; moleſtiam deuorant. Sic virtutis via initio quidem ardua & difficilis eſt, ita vt homines metu ſuppliciorum ſint verberādi: At in progreſſu, quādo vident & guſtant quàm ſuauis ſit Deus, amore pręceptorum diuinorū egrediūtur de cōgnatione, gēte & patria, & de omni ſubſtantia ſua nihilque ducunt ſuauius eſſe, quam Deo in hoc mundo

Digitized by Google

ſeruire, & deinde cum ipſo in ſęcula ſęculorum in cœlo regnare. Quarta, quod in Pharaone, Exodi, 1. figuratum eſt, hoc Pharao infernalis quotidie facit cũ eis qui Ægyptũ egredi volunt, & ire in deſertum, vt domino ſacrificent: vbi enim audiuit Pharao populum Dei velle ex Ægypto diſcedere, vt Deo ſacrificaret, confeſtim grauioribus eum laboribus operum luti, & lateris opprimete cepit. Eodem Diabolus modo ſi quem aduertit eius eſſe animi, quod velit Ægyptiacam ſeruitutem deſerere, vt Deo ſeruiat, occupat grauioribus tentationibus, delectationib⁹ carnis,

& ſecularium deſideriorum aggreditut, vt non habeat o-tium ad cogitandum de Deĩ ſeruitute. Contra hanc tentationem, eadem nobis poſſunt remedium præbere, quę dominus exercuit contra Pharaonem, antequam populum dimitteret : Per Moyſem & Aáron admonuit Pharaonem ſæpius plagarum, multiſque eum, cum eius cor induratum eſſet, pœnis affecit : cum autem nihil proficeret ad extremum, ſecundum promiſſionem liberauit eos de ſeruitute Pharaonis, & eduxit manu potenti per mare rubrum. Sic cum Diabolus ſit induratus, nec velit dimittere

Digitized by Google

animam, niſi Deus manu ſua potenti vincula peccati rumpat, animamq́; per mare huius mundi ad ſolitudinem, vt ei inſeruiat, ducat. Exorandus eſt Deus, vt miſeram animã a poteſtate Pharaonis liberet. Interim tamen huiuſmodi homo, qui ad ſalutẽ aſpirat, memor eſſe debet, ſui ſtatus in quo eſt, & totis viribus aſpirare ad liberationẽ, ea adhibere media, quæ Deus dedit. Ad huius Tentationis materiam S. Gregorius accedit lib. 24. moralium cap. 12. In prima conuerſionis vice grauis mœror eſt, cũ ſua vnuſquiſq; peccata cõſiderans, curarum ſecularium vult compedes

rumpere , & viam Dei per ſpatium ſecuræ conuerſationis ambulare, deſideriorum temporaliũ graue onus abijcere, & leue iugum domini libera ſeruitute portare, cogitāti enim iſta occurrit illa familiaris ſua delectatio carnalis, quæ inueterata dudum, quanto diutius eum tenuit, tanto acrius aſtringit, atque à ſe tardius abire permittit. Nunc autem accedendum ad tentationes quę poſt conuerſionem vexare ſolent , hæ & plures, & vehementiores plerumque ſunt. Hoſtis noſter, iuxta eiuſdẽ doctoris doctrinā, adhuc in vita nos poſitos, quanto nos magis ſibi rebel-

Digitized by Google

lare conſpicit, tanto amplius expugnare contendit. Hoc enim in ſeipſo Dominus ſub quadam diſpenſatione figurauit, qui diabolum, non niſi poſt Baptiſma, ſe tentare permiſit, vt ſignum nobis quoddam conuerſionis futuræ innueret quod mēbra ei⁹, poſtquam ad Deum proficerent, tūc acriores tentationum inſidias tolerarent. Hinc aduertendum ex prædicto Sancto, cap. 13. quod tres ſunt modi conuerſionum, inchoatio, medietas, atque perfectio. In inchoatione autem inueniūt blandimenta dulcedinis: in medio tēpore certamina tentationis, ad extremum vero

perfectionem plenitudinis. Sępe autem aliqui incipiētes non tentantur, Deo ſic diſponente; ne, in principio, Tentationum aſperitate frangātur, quia cum nec longe proceſſerint, facile ad ea quæ reliquerunt, redirent. Prius ergo pace & cōſolatione nutriuntur, poſt vero cognitam dulcedinem tanto tolerabilius tentationum certamina ſuſtinent, quanto in Deo altius cognouêre quod ament. Plerumq́; itidem cōtingit quod cōuerſus quiſque talibus tentationum ſtimulis agitatur, qualibus ante conuerſionem nunquam pulſatum ſe eſſe reminiſcitur, non quia tunc

Digitized by Google

eadem radix tentationis deeſrat, ſed quia non apparebat: quia cum humanus animus multis cogitationibus & deſiderijs occupatur, ſibi ipſi manet incognitus, & neſcit morbum quo laborat, quia dum per multa ſpargitur, ab interna ſui cognitione remouetur. Si autem Deo vacare appetat, & ramos cogitationum deſideriorumq́; abſcindat, tunc tandem clare conſpicit, quod de interna carnis radice procedit: Hæc Gregorius multis verbis & dicit & dilatat; Nos autem de varijs tentationibus dicemus, quæ eos vexare non deſiſtunt, qui mare rubrum per conuerſio-

nem tranſierunt, & ad ſolitudinem, vbi adhuc ferę peſſimæ graſſantur, peruenerunt.

CAPVT VI.

De aliquibus tentationibus, quæ nouellas plantas multum ſolent exercere.

QVinta tentatio. Cum fides fundamētū ſalutis ſit, & verſipellis perſpectū habeat ſublato fundamento nullum poſſe conſiſtere ædificium, nititur periculum facere de fide. Quando enim incipiens aperire oculos, myſteria fidei conſiderare, & gu-

ſtare ſolet, ſtatim tanquam inſolitum quid & rarum, admiratur, cum adhuc non earum plenam habeat cognitionem.

Ignorantia enim, ſecundũ Philoſophum, cauſa eſt admirationis, ſicut enim nouus miles, ſi veniat in armamentarium, inſtructiſſimum omnibus bellicis inſtrumentis, ſi videat rara & noua arma, admiratiõe ducitur, & incipit inquirere de vſu, exercitio, & praxi: re autẽ cognita & perſpecta, quieſcit animo nec amplius in inquiſitione curioſus eſt. Sic nouus miles Chriſti, quando articulos fidei puris oculis, depoſitis pec-

catorum ſordibus, cōſiderat, mirabiles ſibi videntur, & curioſus eſt in inquiſitione, & ſi perſeuerat in curioſitate ſua, Diabolus inſurgit, mouet dubia, perſuaſiones adfert, ac falſas rationes, quibus animū dubium reddit. Periculoſa multū eſt hæc cogitatio circa myſterium Euchariſtiæ. Cum enim ibi multa ſint quæ ſenſui repugnent, & videantur contra rationem naturalem eſſe, facile accipit occaſionem Dæmon tentandi. Remedia contra huiuſmodi tentationem. In primis in rebus noſtræ religionis nouus diſcipulus, faciat, quod neceſſe eſt eum facere, qui ſciētijs ſecu-

Digitized by Google

laribus incipit operam dare, commune enim eſt principium, Adoleſcentem oportet credere in omni diſciplina: Si enim quis fidem non habeat ſuo magiſtro, ad aliquam veram, ſolidamque doctrinam peruenire nequaquã poteſt: Sic qui iam Tyrunculus eſt in ſchola Chriſti, fidem habeat ei qui dixit, Ego ſum via, veritas, & vita, *Ioan.* 14. fidem habeat & ſuo duci qui ei annunciat, hoc ille dixit, qui mentiri non poteſt. Secundo cum myſteria noſtræ fidei, humanæ intelligentię captũ excedãt, & ſupra metam noſtrę naturalis rationis ſint poſita, non eſt agẽdum rationi-

bus contra fallacem, quia opponit plura, quam etiam doctiſſimus, ſi in ratione naturali perſiſtamus, valeat ſoluere; atque ſic maximo exponet ſe periculo. Agendum ergo contra huiuſmodi ſuggeſtionem, animi conſtantia, & ei dicendum, *Matth.* 16. vade poſt me Sathana, non ſapis ea quæ Dei ſunt. Tertio. Captiuādus eſt intellectus iugo fidei ad obſequium Chriſti, ne plus ſapiat, quā oportet, *Rom.* 12. Ad ſuperandam etiam hanc tentatiouem mirum in modum iuuat, conſiderare ea argumenta quæ fidei noſtræ capita confirmant, cuiuſmodi ſunt quę deſumuntur à fi-

Digitized by Google

dei noſtræ authore, qui Deus eſt, veritas infallibilis; à fidei antiquitate, & ſanctitate eorum qui eandem per totum orbem, vnanimi conſenſu tradiderunt; à miraculis quibus confirmati articuli fidei; à conſtantia martyrum qui eam ſanguine, & vita corroborarunt; à Prophetarum oraculis, à multitudine virorum, mulierum & puerorum, qui eam in vniuerſo mundo complexi ſunt: à conſtantia, virtute, &c. Summæ dementiæ eſt curioſius inquirere & dubitare, de eo quod tot, tantique illuſtres viri, Patres, Doctores, Reges & Principes, iuuenes & ſenes, firmiter

& conſtanter de fidei articulis tenuerunt, tradiderunt, atque operibus confirmauerũt. Hæc ſunt argumenta quibus conſtans mens ſe confirmare poteſt. Hęc ſunt teſtimonia, quibus qui fidem adhibere renuũt, non Spiritu ſancto, ſed diabolica ſuperbia agitantur, ſi enim talibus ſuggeſtionibus daretur conſenſus, illico omne bonum periret, & voluptatibus, cupiditatibuſque omnibus fręna laxarentur.

Sexta Tentatio, quæ à ſpiritualis militiæ ducibus, ſpiritus Blaſphemiæ nuncupatur, atque incipiẽtibus quandoque multum moleſta, quia

multum fœtoris & horroris prçſefert, timidis conſcientijs, quibus necdum huius conditio tentationis cognita eſt, facile præbet occaſionem perturbationis. Eſt autẽ hæc tentatio in hoc poſita: Tentator conſueuit animis piorum, qui necdum in pietate conſtantes, præcipue quando orationi inſiſtunt, vel ſacra myſteria intuẽtur, aut ea ẹtiá conſiderant; ingerere maledictionem erga diuinam voluntatem, & obſcœna in Dei genitricem iaciant. e.g. (vt ſaluo honore tantæ matris in inſtructione ſic referamus) Quod ſancta virgo fuerit meretrix: vel etiam aliquid contra ſan-

tra ſan-

ra ſanctos cum Chriſto reg-
nãtes, verbi gratia, Quod fue-
rint ſtulti, qui omnes diuitias
& delicias huius mundi con-
tempſerint, & miſerrimam
vitam egerint. Pro informa-
tione, vt rudis adhuc puer in
diſciplina Chriſti; & conſo-
lationem & inſtructionem
habeat, in primis ſciendum,
quod hęc tentatio, vehemen-
ter aliquando, de nouo ad ſa-
lutem conuerſos moleſtia af-
ficit, molitur etiam malignus
vel inducere in deſperationẽ,
vel vt arreptam viam ſalutis
propter tædium tentationis
relinquant. Deus autem per-
mittit ſic quandoque tentari,
vt ſi non conſenſerint de die

in dië pugnando, & ſe à peccatis purgando, in humilitate cuſtodiantur, & capaciora Spiritus Sancti vaſa efficiantur.

Secundo, Aduertendum: Nouitij & quicũque adhuc lacte indigent, & ſibi per ignorantiam non poſſunt auxilium ferre, non confiteantur huiuſmodi graues tentationes cuique indocto ſacerdoti & imperito, quoniã qui indoctus & indiſcretus eſt, in his & ſimilibus caſibus aperiret viam deſperationi, maxime tali animæ, quæ timida ex ſua natura, aut etiam alias tenerioris eſſet conſcientię. v. g. ſi cõfiteretur Nouitius ſibi

occurriſſe tentationem Blaſphemiæ, B. Dei genitricem peſſimam eſſe mulierem, &c. ſi confeſſarius eſſet ignarus; cum piæ aures maxime horreant blaſphemias huiuſmodi, & alius cõfiteretur, ſtatim extolleret magnitudinẽ peccati, & durius confitentem argueret, non attenta Diabolica illuſione, & hominis, qui talem tentationem paſſus eſt, conditione necdum conſiderata, ſine dubio infirmæ conſcientię eſſet occaſio maximæ deſolationis.

Tertio Annotandũ, quantumuis huiuſmodi terribiles cogitationes, & Diaboli motus inſurgant, modo non ac-

Digitized by Google

commodetur conſenſus, cum deliberatione voluntatis, non faciunt reum peccati mortalis; & ſi quis conſtanter & viriliter reſiſtit, ſunt occaſio magni meriti in terra, & excellentis coronæ in cœlis. Quare perſona quæ huiuſmodi patitur, non nimium terreatur, aut animo deijciatur, quaſi ad electos non pertineat, ſed maiorem cōcipiat fiduciam & conſolationem ſe eſſe Dei templum, & propterea tāto impetu ſæuire inimicum, quia, quos nō habet quærit, & ſuis laqueis fugientes inſequitur. Si quis autem imperit⁹ in via ſpitituali, nec ſibi ſufficiens quo ad diſ-

Digitized by Google

cretionem, ſemper in Confeſſione aperiat, etiã ſi non conſenſum dederit, & hoc propter inſtructionem. Tum quiſque etiam doctus confiteatur hoc pacto, talem tẽtationem, v. g. ſpiritum blaſphemię habui, contra talem ſanctum, vel Deũ, neſcio an ſufficiẽter reſtiterim, quantum potuiſſem cum Dei adiutorio: Non tamen nimis accurate, quando ſunt huiuſmodi abominabiles tẽtationes, eas quantum ad ſingulas circumſtantias enumeret, ſed ita dicat vt mẽtem Confeſſarius intelligat.

Remedia. Primum, Qui huiuſmodi blaſphemiæ ſpiritu agitatur, caueat ne expa-

Digitized by Google

ueſcat, aut perturbetur, aut fiat puſillanimis, ſed imperterrito animo trãſeat, vilepẽdendo. Si quis autem in his & ſimilibus tentationibus, cum aduerſario veli t agere rationibus, & cogitationibus eidem contraire, tunc tentatio roboratur & augetur: tũc enim non recedit, ſed ſemper obijcit, vt detineat in tentatione. Homo ergo cum patientia toleret, & ſic tranſeat, non attendendo ipſam tentationem. Similitudinem quæ ad inſtructionem huius rei facit, adfert Dorotheus doctrina. 13. vt viriliter tentationes feramus; ſunt plerique in mari natantes, inquit, ex a-

liqua neceſſitate, qui cum peritiam & artem natandi optime teneant vbi vndas in ſe proruentes aſpexerint, incuruati illis ſe obijciunt, dum pertranſierint, atque ita ab illis nuſquam læduntur: quod ſi vellent venienti vndę ſe ipſos opponere, illos abſq; dubio vnda longius repelleret, & quaſi iacularetur in mare, atque ita fatigarētur & frangerentur vi vndarum, nihil proficientes. Idem in tentationibus cōtingit. Cum quis aduenientem tentationē tulerit cum humilitate & patientia, *ill*am ſine moleſtia, ſine læſione vlla pertranſit. Si quis angatur, crucietur, per-

turbetur in quamcunq; quærens, ſe ipſum lædit, & tentationē ipſam grauiorē reddit, ita vt non ſolum non proſit ipſa tentatio, ſed maxime obſit. Illi autem ſunt vtiles tentationes, qui eas intrepide ſuſceperit & ſuſtinuerit. Varij pręterea varia dant contra huiuſmodi tētationes remedia. S. Franciſcus docuit fratres ſuos dicere tentanti ſic: aperi os tuū & proijciam tibi ſtercus. Guil. Pariſen. in tractat. de tenta. & reſiſtent. docet cum auerſione & irriſione eſſe dicēdum, ſiſi, quod eſt interiectio ſpernentis. Dices, quomodo homo ſe auertet ab huiuſmodi cogitationi-

bus? Dionyſius Carthu. in lib. de remedijs tentationum art. 3. dicit, conuertendo ſe ad conſiderationem rerum ſalubriũ, & potiſſime ad conſiderationem eorum quæ pariunt compunctionem, & ſalubrem timorẽ; piam compaſſionẽ, vtilemq; triſtitiam. Poſtremo valet etiam ad expellendam huiuſmodi tentationem, eam aperire Patri ſpirituali, & eius inſtructionẽ accipere. Vnde apud Clymacũ narratur, quod Monachus quidam feruens, viginti annis talibus cogitationibus impugnatus, propter abominationem nemini audebat aperire, tandem ex verecundia

cum ore confiteri erubeſcetet, chartæ inſcripſit, & cuidam ſancto ſeni, ſe proſternendo, chartam tradidit, eius vultum autem prę pudore inſpicere verebatur. Senex autem cum chartam legiſſęt, ſubriſit, & fratrem ſubleuās; fili, inquit, manum tuam pone ſuper ceruicem meam, quo facto locutus eſt ſenex: ſuper me ſit hoc peccatum, & ecce antequam frater cellam ſenis egreſſus eſt, à ſua tentatione liberatus eſt; non fuit autem culpa in tentatione, quia numquam ſibi placuit, ſed ſemper diſplicuit, & cum moleſtia patiebatur. Septima Tentatio. Solet Dæmon pu-

Digitized by Google

illorum & incipientium conſcientiam ſtimulis multis, & dubijs, ſeu (vt vno verbo vocant) ſcrupulis perturbare, ita vt vix pedē mouere queāt præ timore, atque ſic efficit, ſuis ſuggeſtionibus & perſuaſionibus, vt quod nullum peccatum, aut minimum eſt, mortale credatur. Ex alia parte aliam habet diabolus tentationē; efficit enim vt quis volens vitare ſcrupulos, incidat in aliud extremum, & ita latam habeat conſcientiam, vt etiam grauiſſimas tranſgreſſiones dicat eſſe licitas, nec eſſe peccata. Pro huius rei intelligentia multa ſunt pie notāda. Primo, ſcrupulus

Digitized by Google

nihil aliud eſt quam vacillatio quædam, vel formido cōſurgens, ex aliquibus debilibus & incertis, vt definiunt Gerſon lib. de cōſola. Theolog. proſa. 2. & alibi. S. Antoninus 1. part. lib. 3. cap. 10. & 8. ca. 9. Dicitur autem ſcrupulus metaphorice, in hac materia, à lapillo ſiue ſcrupulo, qui ſi incidit in calceum, moleſtiſſimus eſt ambulanti: Sic ſcrupulus conſcientiam exagitat, vt homo vbique timidus & formidoloſus ſit.

Secundo, Aduertendum quod finis Diaboli eſt in ſuggeſtione ſcrupuloſorum, perturbare tranquilitatem conſcientiæ, quod quando obti-

Digitized by Google

nuit, ſcit nõ diu animam ſtare poſſe. Vnde quando vera peccata nõ habet homo, quęrit falſa, & nodum in ſcirpo, vt auferat pacem. Aliquando etiam hac via, tædio contendit in deſperationem timidam animam perducere.

Tertio, Multæ ſunt cauſæ ſcrupulorum, quas ponit S. Antoni. 1. part. tit. 3. cap. 10. Et alij ſecundum eundem referũt in diuerſis locis. Nauar. in ſumma cap. 27. nu. 261. Aurea Arm. in verb. Scrupuloſus. Ludouic. Grana. in tract. de oratione & deuotione. Prima cauſa eſt: Complexio ad timorẽ idonea, vt eſt complexio frigida. Secunda eſt

infirmitas capitis, per quam læditur imaginatio: ad hanc reducitur maniaca, vel melãcholia. Tertia eſt Diabolica tentatio, & hęc ad præſens noſtrum pertinet inſtitutum. Quarta eſt, negligentia regiminis corporalis, vt ſi quis immoderatis vigilijs, abſtinẽtijs, & alijs exercitijs naturam deſtruat. Quinta eſt, Societas timidorum, vnus enim ſcrupuloſus efficit alium: Simile generat ſibi ſimile. Sexta, & vlt. cauſa à prædictis doctoribus Scrupuloſorũ nó recitata, eſt ignorãtia. Quarto Aduertendum quod Scrupuli aliquando ſunt vtiles, & vt hoc intelligatur: Quidam

enim ſcrupuloſi ſunt in recognoſcendis pręteritis, & in deuitandis futuris, & huiuſmodi in incipientibus non parum iuuant ad purgandam animam. Introducunt enim in cognitionem peccatorum; & efficiunt, vt anima de die n diem purior reddatur. Et le his illud Gregorij, Bonaum mentium eſt culpam agnoſcere, vbi culpa non eſt, & hæc ſi ſit moderata, non nimis cito amputãda eſt ab eo, qui alios in via ſalutis dirigit. Quando vero in tantum procedit, quod nimis magnam perturbationem mentis, anxietatem & triſtitiam, ſimileſque deſolationes inducit,

Digitized by Google

tunc remedia adhibēda, nam tempeſtas multorum malorum, eſt, permittere vt anima hac vexatione tribuletur. Quandoque enim facit, vt quod peccatum non eſt, fiat: omne enim quod cōtra conſcientiam eſt, ædificat ad infernum. Quidam enim ſcrupuloſi ſunt in recognoſcendis peccatis præteritis, ſed in cauendis futuris negligentes, & his damnatio propinqua eſt. Quinto, Cum hæc tentatio maxime in incipientibus, verſetur in materia ſacramenti confeſſionis, dum is, qui ſua peccata confeſſus eſt, deinde ſtimulis agitatur, ſe hoc vel illud omiſiſſe, illam circum-

ſtantiam, hoc factum, &c. ſemper petit & repetit confeſſionem factam, ſeipſum exagitat, & confeſſarium afficit moleſtia, vel etiã an conſenſum dederit alicui peccato, vel non, &c. Sciendum eſt; ſi quis ſemel in hac materia aperiat portam, & inquirat curioſius non eſt finis, vnus ſcrupulus dat alteri fomentũ, quare cum magna fortitudine auertenda eſt cogitatio ad alia. Vt tamen ponamus metam huiuſmodi ſcrupuloſis in confeſſione. Ante omnia, ne quis hic forſitan accipiat ſcandalum, vnde capienda ſit medicina; non reprehendimus hic, modum faciendi

confeſſiones generales, nam id ſalutare iudicamus omni hominũ generi, immo eſſe remedium ad ponendum finem multis ſcrupulis, aſſerimus. Hic particulare hoc pręſcribimus, vt is qui vult ſe expedire à multis ſcrupulis, dum firmo animo vitam veterem depoſuit, & firmiori nouam continuare ſtudet, vt commodo tẽporis ſpatio accepto totius vitæ ſuæ rationem examinet, peccatorum multitudinem, grauitatem, & malitiam æqua lance, cum dolore, quanto cum auxilio Dei humana fragilitas valet, perpendat & deinde prudenti, diſcreto, & in lege diuina pe-

rito confeſſario confiteatur, & conſcientiæ latebras aperiat, adhibita tamen prius neceſſaria inſtructione ad tam altum opus. Hoc opere cum diligentia peracto, cõſequenter trado, iuxta aliorum doctrinam & rationem euidentem, homini ſcrupuloſo eſſe periculoſum repetere cõfeſſiones præteritorum peccatorum ſemel bene confeſſorũ, niſi quis probabiliter dubitet, an ſit aliquod peccatum confeſſus, an non. Quare is, qui cum ſcrupuloſis negotiũ habet & eorum in ſpirituali diſciplina dux eſt, ſi nimis frequenter poſt factam ſalutarem confeſſionem adhæreãt,

atque nouos & nouos ſcru-
pulos circa peccata confeſſa
moueant, eos admonere de-
bet, vt ſtét ſuo iudicio; ſcru-
pulos deponãt & nó recogi-
tandos excitét: & ſi huic con-
ſilio non acquieſcant, ſunt
obiurgandi, vel acrioribus
pœnitentijs afficiendi, vt ac-
quieſcant niſi in foueam ve-
lint ruere, & damnationem
incurrere in ſuo proprio ſen-
ſu. Immo dico cum quibuſ-
dã Doctoribus, qui hoc con-
ſilium dant ſcrupuloſo, ſi ſe-
mel bene confeſſus ſua pec-
cata ſit, cum medio cri præ-
paratione, non aperiat viam
omni paruo dubio quod in-
currit circa cõfeſſionem, ſed

ſibi ipſi ſatisfaciat dicendo, mediocrem præparationem feci ad confeſſionem, ita vt credere debeam, ſicuti cætera peccata cõfeſſus, ſic & hoc, vel in particulari vel in communi, & quia non eſt res tam magni momẽti, pro hoc tempore contentus ſum; Quoniam ſi intrauero in Pelagus ſcrupulorum, nunquam finem habebo, ſicque ineptus ero ad omnia exercitia ſpiritualia. Et ad eum finem, ſingularem dat doctrinam Caietanus in ſumma, quam & probat Ludouicus à Grana. quod ſcrupuloſus non tenetur omnia dubia cõfiteri, quę illi in cogitationem offerun-

Digitized by Google

tur, ſit confeſſus vel non, de hoc, vel de illo caſu, quoniam ſi intrauerit ſyluā huiuſmodi ſcrupulorum, nunquam erit finis. Quando autem occurrit alicui ſcrupulus, vel etiam de peccato cōfeſſo, vel aliquo alio, videat per ſe ipſum, ſi habeat tantam cognitionem vt ſciat diſcernere veram conſcientiam ab erronea, & tūc dimittat erroneam, quod ſi non poteſt, conſulat peritos, & ſtet quietus ad conſilium ſapientis, quia non poteſt errare, ſi formet ſic cōſcientiā, & dimittat ſcrupulum, ſi non relinquit, tunc vel eſt ſuperbus, vel ſtultus, vt bene ait Aurea Armilla, in verb. ſcru-

pulosus. Ad huius rei intelli-
gentiam pleniorem, annotan
dum ex doctrina S. Thomę
1. part. q. 79. art. 13. quod
conſcientia eſt actus animæ
iudicatiuus, interdum teſtifi-
cans, quod illud fecimus, vel
non fecimus; interdum accu-
ſans, vel excuſans dictando
aliquid bene, vel male factum
eſſe, & interdum dirigens, di-
ctando aliquid faciẽdum eſſe,
vel non faciendum. Eſt autem
duplex conſcientia, vera, quæ
aliquid vere iudicat facien-
dũ; Et falſa ſiue erronea, quæ
falsè aliquid agẽdum vel non
agendum, iudicat. Aliter ad-
huc triplex eſt. Conſcientia
certa; quæ pro certo iudicat.

Digitized by Google

Dubia, que nullatenus iudicat, ſed ſuſpendit iudicium pro vtraque parte. Scrupuloſa, quæ in vnam iudicat par-partem, ſed contra eandem adhuc habet argumenta. Sexto notandum, diligenter cauendum, ne dum documenta hic aſtruimus, pro anguſtiori conſcientia; inſtinctu Diaboli in aliud extremũ in tentatione aſſignatũ incidamus, ſcilicet, vt nimis largam conſcientiam paremus, his fortaſſis argumẽtis decepti, quę ſunt pro ſcrupuloſis adducta. Igitur hæc Regula & menſura obſeruetur, quam inuenit Gerſon in tract. de remedijs contra puſillanimitatem.

Digitized by Google

In quacunque parte quis ſentit ſe proniorem ad malum, & tentari ſe facilius poſſe, ibi sẽper opponat remedia præciſè contraria: vt ſi vult inimicus facere conſcientiam ſtrictiorem, relaxet: & è contra ſi Dæmon velit nimis laxam, reſtringat; tunc anima ſeruando medium, in quo conſiſtit virtus, pace & tranquillitate fruetur.

Nunc annotanda ſunt remedia contra hanc tentationem. Et ſi ex annotatis pro aliquibus ſumi poſſint remedia, tamen adhuc aliud ponemus, quando enim ſunt cauſæ naturales ſcrupulorum, illæ remouendæ ſunt, per me-

Digitized by Google

dia naturalia, nam ceſſantibus cauſis, ceſſat effectus.

Primum morale, & præcipuum remedium cõtra ſcrupuloſos eſt omnibus animaduerſum; ſuum iudicium ſubmittere, prompto animo, iudicio & ſentẽtiæ ſuperiorum ſuorum ſapientium & bonorum, & contra eorum communem ſententiam, non formare ſcrupulos timidos. Sicut enim videtur tradere ſapiens, *Prouerb.* 3. *cap.* Fili, ne innitaris prudẽtię tuæ. Et iterum, *Prou.* 12. Noli tranſgredi terminos quos poſuerunt patres tui. Et qui cum ad huc ſit ignarus legis & ſcientiæ diuinæ, ſuo proprio vult ſtare

udicio, & ſaniori ſuperioris, & peritioris non acquieſcere conſilio, ſuperbus eſt & ruinæ proximus.

Secundum Remedium eſt, Deus per ſuam gratiam intus in anima confortans, & foris gratia & auxilio aſſiſtens.

Tertium, Auerſio à re ſcrupuloſa; ſicut enim dicitur, qui amat periculum peribit in illo: ſic qui ſe tradit ſcrupuloſæ cogitationi rei, facile in periculo ſcrupuli ſuccumbit.

Quartum, Seruandus eſt vſus Epijciæ, id eſt, æquitatis, circa leges & ſtatuta, perſuadendo ſibi, quod non peccet, ſi impleat leges ſecundum mentem legis-latoris licet

verba non ſequantur. Quintum, Eligẽda eſt opinio, modo non ſit contra legem naturalem vel diuinam, vſu recepta: ceſſante autẽ conſuetudine eligẽda quæ innititur alicui textui, cui non poteſt apte reſponderi, licet alia opinio etiam innitatur iuri, quando autem communior eſt opinio, ei eſt ſtandum, niſi euidens ratio ſit in contrarium. Sextum optimum eſt remedium, vt quoniam ſcrupulus oritur ex ignorãtia, qui huiuſmodi tentatione laborant, eam reponant ad inſtructionem viri prudentis. Hæc de hac re ſufficiant, hoc præmiſſo, quod quoniam ſæpe

oriuntur ſcrupuli, an aliquis conſenſum habuerit vel non, legantur ea que ſupra de conſenſu dicta ſunt, in materia de gradibus ad peccatum.

Octaua Tentatio, quæ multum præcedenti eſt confinis: Ingerit Diabolus, maxime natura ſua puſillanimibus & pauidis, ingentẽ timorem, vt trepident vbi nõ eſt timor, & quãdo naturalis diſpoſitio ad puſillanimitatem inclinat, facile vel ad deſperationem, vel animi deiectionem huiuſmodi tentatio tendit. Licet enim timor ſit vtilis duris, diſſolutis & remiſſis, cum abhorreat malum & inflammet ad bonum, tamen ſi cer-

Digitized by Google

tis limitibus non contineatur eſt periculoſus, & frequenter cauſa peccati. Cum enim Diabolus perſpectam habeat hominum complexionem & naturam, ſi quem ex naturalibus videat eſſe inclinatum, non negligit ſuo appetitui conformes apponere tentationes. Accidit & quandoque, vt aliqui, per cordis puſillanimitatem, putent ſe deſperare, cum tamen nõ deſperent, ſentiunt enim motus deſperationis per puſillanimitatem cordis, quæ efficit, quod nõ poſſibile exiſtiment actus virtutis conſequi, vel opus, viribus ſuis tamen proportionatum, perficere, idque

ex timore inordinato & immoderato quo agitantur. Et quando ſentiunt motus in huiuſmodi rebus deſperationis, propter puſillanimitatem hunc ſenſum, conſenſum eſſe putant. Sed quantumcunque ſentiant, etiam ſi quaſi operiantur hac tentatione, quandiu re contradicunt; nec conſentiunt, nec charitatẽ amittunt. Gerſon tract. de remedijs contra puſillanimitatem, adfert ſimilitudinem ignis, qui in die ardet, nocte operitur cineribus, à quibus ita extinguitur, vt tamẽ mane ſcintilla inueniatur, quæ dum quæritur inuenitur, & de eadem iterum ignis immenſus

incendi poteſt. Eadem eſt ratio de ſcintilla charitatis, ſi intentio tamẽ manet in ipſa, vt mens adhæreat Deo, & nullatenus conſentire velit peccato mortali, remanet charitas quæ iterum poteſt incendi.

Puſillanimitas, vt etiã quãdoque contingit iuxta dicta in ſcrupuloſitate, poteſt ortũ habere ex complexione mala, vel inordinata diſpoſitione in naturalibus, & cum Dæmon perſpiciat naturalia, ſi quem ita aduertit diſpoſitum, vt ad certum aliquod vitium, ſecundum naturalem diſpoſitionem, facile trahi poſſit; ibi non negligit conformem apponere

Digitized by Google

ponere tentationem ; ſi quis ex natura ſit puſillanimis aliquo modo, timore eũ cõcutit vt nihil audeat aggredi, exiſtimans ſuis viribus eſſe impar, cum tamen accedente gratia diuina, & arrepto animo efficere poſſet, ſi reiecto timore aggrederetur. Ex hac parte rationem cum malleo maleficorum 1. l. q. 6. poſſumus reddere, quare magis ſuperſtitione & maleficio vexantur mulieres quam viri? tum quia à ſua natura mollioris ſunt complexionis, vnde facilius recipiunt impreſſiones reuelationum, tum quia ſunt infirmioris ſexus, & quãdo iraſcuntur vel in odium

Digitized by Google

incidunt, ſe non poſſunt vindicare, offert ſtatim Diabolus tentando auxilium, tum quia naturaliter ſunt puſillanimes vnde facile incidunt in triſtitiam, timorem & deſolationem, vt deſperēt in tentationibus. Vnde & experientia compertũ eſt, quod frequentiſſimè mulieres in tam frequentem & pernitioſam artē incidant ex puſillanimitate & triſtitia.

Remedia contra puſillanimitatem.

PRimum exercere actum ſpei & magnanimitatis, optimum remedium contra

vitia & Diabolum, virtutes exercere oppoſitas, & ea conſiderare quæ ad huiuſmodi virtutum actus excitant. Secundum, Deum, eiuſque ſanctos inuocare. Ait enim Deus, *Pſal.* 80. Inuoca me in die tribulationis, &c. Et ſicut Dæmones inſiſtunt tentationibus, ſic Angeli, & ſancti patroni nos defēdunt. Tertium, Proprium ſenſum non ſequi, Patrem ſpiritualem exercitatum habere, eius conſilio in directione ſalutis acquieſcere. Quartum, Adhibere remedia, quæ contra deſolationes ſunt medicinæ, de quibus infra.

Nona Tentatio, quæ fre-

Digitized by Google

quenter Nouitijs in Religione inſidiatur. Et efficit, ſuis inſidijs inimicus vt facile patiantur ſcandalum in ſua Regula, Ordinationibus, Conſtitutionibuſque maiorum. Hīc mittitur quæſtio, nō diſſimilis illi, quam produxit in ſeductione primorum parentum: Cur, inquit Sathan, pręcepit vobis Deus ne comederetis ex omni ligno Paradiſi? ſic & his inſidias ſtruxit inueſtigando; Cur maiores noſtri hoc prohibuerunt? cur illud non potius? &c. ſic incidunt in temeraria iudicia, ſtatuta ſuorum maiorum facile tranſgrediuntur & contemnunt, in proprio ſenſu &

ſcientia confidunt. Hęc Tentatio, etſi minima prima frõte appareat, tamen ſi quis attendat ad cauſas, ex quibus procedit, & mala ad quę tendit, maximè cauenda eſt. Remedia, *Prou.* 22. Non tranſgrediaris terminos quos poſuerunt Patres tui, interroga ſeniores & dicent tibi, & ab illis vitę tuæ inſtitutionem, leges & formã viuendi habeas, qui & ſcientia claruerunt, & omni peritia excellentes extiterunt, noli ergo eorum facta diſcutere, ſi non vis temerarius eſſe: Deinde perpende huius curioſitatis cauſam; & ſuperbiam, proprijq; ſenſus amorem reperies. Vnde hoc

Apoſtoli, *Rom.* 11. Noli nimis altum ſapere, ſed time; Time, inquam, ruinam, time exitum, time tentationem quæ te circunſtat; atque ad id, quod non proſpicis, ducere vult. Suppone iudiciũ tuum patri ſpirituali, & ſedulo propone exequi quod maiores tui ſtatuerunt.

Decima Tentatio, nõ multum à præcedẽti aliena; Dum enim inceperunt quidam ſpiritualem vitam, nimis volunt eſſe diſcreti quicquid virtutis occurrit, diſcutiun-, à longe ſibi prędicere nituntur mala quæ imminent, & bona quę negligentur, ſicque miſeri nõ intuentur, quod ſub colore

liſcretionis magna lateat A-
edia,&c.

Contra hanc Tentationem
t ſimiles,hoc aduertendum,
uod caro noſtra ſit pigra ad
onum , omneſque facile ad-
niniſtret occaſiones,euaden-
i ea quę ſibi aduersãtur.Hoc
um ſit Diabolo non incog-
itum , vtitur carne noſtra
anquam ſeruo,vt ſuggeratur,
nediante carne huiuſmodi
iſcretio,& interim in ſocor-
ia &otio perſeueretur,& ob
anc cauſam qui alios ducũt
religionis ſtatum , auertere
principio ad tẽpus debent,
mne genus diſcretionis , vt
nt quaſi cæci & ita mortifi-
ati ; vt omnia faciant ad nu-

Apoſtoli, *Rom.* 11. Noli nimis altum ſapere, ſed time; Time, inquam, ruinam, time exitum, time tentationem quæ te circunſtat; atque ad id, quod non proſpicis, ducere vult. Suppone iudiciũ tuum patri ſpirituali, & ſedulo propone exequi quod maiores tui ſtatuerunt.

Decima Tentatio, nõ multum à præcedẽti aliena; Dum enim inceperunt quidam ſpiritualem vitam, nimis volunt eſſe diſcreti quicquid virtutis occurrit, diſcutiunt, à longe ſibi prędicere nituntur mala quæ imminent, & bona quę negligentur, ſicque miſeri nõ intuentur, quod ſub colore

diſcretionis magna lateat Acedia,&c.

Contra hanc Tentationem & ſimiles,hoc aduertendum, quod caro noſtra ſit pigra ad bonum , omneſque facile adminiſtret occaſiones,euadendi ea quę ſibi aduersãtur.Hoc cum ſit Diabolo non incognitum , vtitur carne noſtra tanquam ſeruo,vt ſuggeratur, mediante carne huiuſmodi diſcretio,& interim in ſocordia &otio perſeueretur,& ob hanc cauſam qui alios ducũt in religionis ſtatum , auertere in principio ad tẽpus debent, omne genus diſcretionis , vt ſint quaſi cæci & ita mortificati ; vt omnia faciant ad nu-

Digitized by Google

tum ſui ſuperioris; ſi autem quis hac tentatione moueatur ad conſenſum, ſtatim ieiunia, abſtinentias, vigilias, corporiſq; afflictiones nihili faciet, & paſcet Gulam, ignauiam, carniſq; furorem: quod Diabolo, qui ſub ſpecie virtutis mala ſuadet, bene cognitum eſt.

Vndecima tentatio ſatis frequens eſt, quæ itidem incipientibus ſolet eſſe in exercitio. Immittitur eis facilitas ſcandalizandi maximè in his quæ eorum propoſito iam concepto aduerſantur. Quando incipiunt oculos ad ſpiritualia aperire, admiratione rapiuntur, vt ſi quos vident

Digitized by Google

ontra eorum opinionem fa-
ere, & non ambulare prout
pſis videtur, perturbantur, &
niquo animo ferũt. Cum hęc
entatio ex duplici cauſa opi-
ionem habeat: Optimum
ontra eandem remedium eſt,
emouere cauſas. Prima cauſa
& occaſio huius eſt ignoran-
ia humanæ fragilitatis, ſi e-
im quis cognitum haberet,
quod qui hodie ſtat, cras ca-
lere poſſit, non perturbare-
ur ſi proximus non ſecundũ
ſuam mentem ambulet. Se-
cunda cauſa eſt, quia ignora-
tur altitudo diuinorum iudi-
ciorum. Quis ſcit quid Deus
diſpoſuerit de omnibus no-
bis? fortaſſe melior in cõſpectu

Dei eſt, cuius opere & facto tu ſcãdaliſaris, quam tu: multi enim quibus non incumbit ex officio vel præcepto, aliorum attendunt opera, & propriam ſalutem negligunt, quę magna ſtultitia eſt: A talibus non intelligitur doctrina Gregorij: vera ſanctitas habet cõpaſſionem, falſa vero ſiue imperfecta, indignatur & iraſcitur.

Duodecima tentatio. Cum illi qui nouam incipiunt vitã, maxime factis & exemplis sãctorum ducendi ſint (malunt enim homines exempla, quam verba) quando ſanctorum res geſtę referuntur & mirabilia, quæ Deus in ſanctis operatus

eſt,proponũtur, maximè quo
ad illa quæ illorum prauis de-
ſiderijs aduerſantur , Monet
diabolus vt ea curioſius exa-
minent in veritate, ſicq; vel
de rebus geſtis dubitent, nul-
lam fidem eis adhibeant, aut
contemnant,aut ludibrio ex-
ponant, aut viam etiam ape-
riant ad vitium Blaſphemiæ,
de quo ſupra dictum eſt. Scit
enim fallax,quod,ſi vitæ ſan-
ctorum detrahatur,etiam fa-
cile accedit contemptus, &
illud ſcripturæ, *Sapient.* 5. illis
conueniet. Nos inſenſati vitã
illorum putabamus inſaniam.
Qui huiuſmodi fluctuat ten-
tatione,perpendat, qua ratio-
ne olim Phariſæi & Scribæ

vehementer hoc ſpiritu vex
ti, calumniabantur facta, op
ra & miracula Chriſti, nec
lis fidem habebant ; hinc
doctrinam acceptare noleba
Cuius enim vita deſpicitu
reſtat vt eius doctrina co
temnatur. Ad hæc nos frag
les homines facilè inducim
ſuggeſtione Diaboli, ad reu
candum in dubium geſta pr
clara ſanctorum, quia cum
ea nõ peruenire curemus, ſe
carni & ſanguini morem g
ramus, abundamus noſtr
ſenſu, eaque haud fieri poſſ
quæ caro & ſanguis non re
uelant, exiſtimamus : Si au
tem mentem altius attolere
mus, & perpenderemus quo

Digitized by Google

Deus mirabilis in ſanctis ſuis. & glorioſus in operibus, haud dubitaremus de excellentibus eorum operibus, ſed ad imitationem ferventi animo incenderemur. Contẽne mundum, eaque conſidera quę diuinæ literæ hac de re tradunt, & non miraberis Apoſtolos, Martyres, Cõfeſſores, & Virgines nihil appetijſſe, ꝙ mundum ſaperet: carnem tuam & propriam voluntatem mortificationis gladio trãsfige, & claro oculo videbis, quod qui lapidati, ſecti, tentati, occiſi ſunt, in melotis circuierunt, in pellibus caprinis, egentes, anguſtiati & afflicti, in ſolitudinibus errantes in montibus,

& ſpelunculis terræ vitam e-
gerunt, quibus dignus non e-
rat mundus, non inſipientes,
ſed ſapientiſſimi fuerunt, pro-
bati teſtimonio fidei, ſecun-
dum Apoſtolicam doctrinam
ad Heb. 11.

Decimatertia Tentatio, in-
clinat ad aliud extremũ Dia-
bolus, qui, 1. *Petri.* 5. *cap.* ſem-
per circuit, quærens quẽ de-
uoret. Si generoſos, heroicos,
& quaſi ad omnium virtutum
actiones natos animos repe-
riat, inducit eis in memoriam
maximorum exempla ſancto-
rum, factaq́; & opera, vt in ie-
iunijs, abſtinẽtijs, alijſq; vir-
tutum actionibus, quę tamen
in eis adhuc imperfectis, im-

proportionatę sũt, ſe exerceãt. Simile adfertur à Guill. Pariſi. in tract. de tentationibus & reſiſt. & poſtmodum à Dionyſio Carthuſ. De Simiarum captura, quas cum venatores capere volunt, magnos calceos, eoſq́; ſotulares parant, quos ad imitationem venatorum cum ſimiæ induũt, ſibiq́; alligant, in eis ambulare non valent, & ſic capiuntur à venatoribus. Eodẽ modo Diabolus proponit calceamenta, id eſt exempla ſanctorum imbecillibus & imperfectis, quæ adhuc ferre non poſſunt, vt dum ea aſſumpſerint, diſcretionis limites tranſeant, naturalia dona corrumpant, ſibi

ſtant, inutiles; & alijs, cũ c
bus vitam agũt, intolerab
Circa hanc tentatio
bonum remedium eſt, vt
uitius qui ita Zeloſus eſ
virtutum actiones, nihi
huiuſmodi agat ſine perr
ſione, & conſilio ſui magi
& Patris ſpiritualis; Is enir
diſcretus & prudẽs ſit, me
cognoſcit vires ſui diſci
quam ipſemet, non enim c
ne deſiderium incipientis
proficientis bonum; qu
examinandum & non tem
admittendum, ſed moder
dum ab eo qui præeſt, ſi
non permittat currentem
foueam cadere, nec etiam
frœnum nimium reſtring

Digitized by Google

tio, & pigritiæ det locum.
audandus eſt eorum cona-
us,ſed aſſerendum , non ni-
nis eſſe feſtinandum,ſed cum
empore, de die in diẽ in vir-
ute eſſe procedendum. Nũc
emel pro ſemper hoc vniuer-
ale ponatur remedium , ma-
imè quoad incipientes & in-
xpertes; Qui ſecure in exer-
itio pietatis vult agere, &
eliciter progredi , expertum
& diſcretum in ſpiritualibus
ligat patrẽ , ad cuius nutum
ua diſponat,nihil agat eo in-
cõſulto,ſic facile omnes ten-
ationes vincet.Nõ ſecus atq;
peritus nauta in naui , omni-
bus periculis & fluctibus ma-
ris conſilium opponit , dum

Digitized by Google

rationem nauis, fluminis, & tempeſtatis conſpicit, ſicque nauem moderatur vt omnia pericula euitet. Eodem pacto in mari huius mundi dũ tempeſtates tentationum experimur, peritus pater in ſpiritualibus, intellectis conditionibus, circunſtantijſque perſonæ tẽtatæ, & progreſſum tentationum, facile poteſt opponere remedium, animamque dirigere, vt fluctibus non obruatur.

Decimaquarta tentatio: quandoque fallax, Dei miſericordiam & benignitatem infinitam, falſis rationibus obtenebrare tentat, obijciendo homini ſarcinã ſuorum pec-

catorum, quæ irremiſſibilia fore, præ multitudine, magnitudine & obſcœnitate prætendit, quatenus homo ſumma triſtitia & dolore tortus in baratrum deſperationis, amiſſa ſpe veniæ, ſe immergat. Remedium, In primis firmetur ſpes in diuinis promiſſionibus, quæ falſæ eſſe non poſſunt. Sunt enim multæ huiuſmodi in ſacris literis, quibus Deus peccatores vocat & conſolatur. Ezech. 18. & 33. Nolo mortem peccatoris, ſed magis vt conuertatur, &c. Si autem dixero impio morte morieris, &c. non imputabuntur ei. Deus promittit nobis remiſſionem peccatorum,

Digitized by Google

ſi egerimus pœnitentiã. Me
dax igitur ſpiritus quocur
colore aſſerere nititur & te
tat, non remittenda no
peccata.

Secũdo, Opponẽda Ho
mors & paſſio Domini noſ
Ieſu Chriſti. Nam pro mag
conſolatione peccatoris ve
ba illa 1. Ioan. 1. Et ſangu
Ieſu Chriſti filij eius emu
dat nos ab omni peccato,
confiteamur peccata noſtr
& ipſe eſt propitiatio non ſ
lum pro peccatis noſtris, ſ
& totius mundi. alibi ſcri
tum eſt; cõfugiat ergo ad cr
cis myſterium, ſi Diabol
deſperationis adducat mot

Decimaquinta tentatio.

Digitized by Google

hac arte impoſtor repugnantem animam nequit proſternere, illico diuinã miſericordiam, benignitatem & pietatem ita extollit, ac ſi nec iudicare peccatum, aut peccatorem damnare vllo modo vellet, vt ſic animam in diſſolutionem & peccati audaciam alliciat, & tandem anima timore, qui innocentiæ cuſtos eſt, vacua, ſine vllo mentis pudore in vitia ruat. Scriptum eſt enim Eccl. 27. Niſi in timore Domini tenueris te inſtanter, cito ſubuertetur domus tua. Remedia contra hãc tentationem habentur in illis quæ ſupra dicta ſunt de tentationibus ante cõuerſionem,

vbi declaratum, quo mo
multi puniti ſtante miſeri
cordia & diuina bonitat
hoc tamen hic obſeruãdu
quando peccator agit p
nitentiam, & pro ſuis pecc
tis triſtitia afficitur, vt tu
exaltetur miſericordia D
ne ſi iuſtitia oſtendatur
deſperationem tendat, ſi a
tem durioris ſit cordis,
durius ad dolorem ac cont
tionem perducatur, prop
nantur ea quæ oſtendu
Dei iram in peccatores.
Quod itidẽ fiet, quo-
ties agendum de
cauſa fugiẽdi
peccatũ in
futurũ.

Digitized by Google

CAPVT VII.

De Tentationibus quæ ſolēt contingere im materia conſolationū & deſolationum.

DEcimaſexta, Immittit quandoq; Angelus Sathanæ, Deo permittēte, menti ſerui Dei tantam obdurationem & cordis ariditatem, vt cœlum ipſi eſſe æneū, & omnipotentis aures ad exaudiendum obduratæ videantur, adeo vt tanto tædio afficiatur, vt Monaſterium carcer, atq; omnia deuotionis exercitia, veluti ingentem cruciatum abhorreat, atq; ſic anima tri-

ſtitia, dolore, tepiditate & a-
cedia male agitata, de ſua pe-
ſeuerantia trepidet, & de pro-
pria ſalute diffidat. Hæc ten-
tatio magnam tempeſtate
annexam habet, & quia con-
trariorum eſt eadem diſcipli-
na, antequam de hac agatu
oportet ex oppoſito alia ſub-
iungere, ſit ergo

Decimaſeptima, ex alia pa-
te, Callidiſſimus ſerpens, q
omnes in partes virus ſuu
diffundit, aliquando Deo pe-
mittente falſa fictæ conſola-
tionis dulcedine animã lacta
& etiam vim lachrymaru
excutit, idq; partim, vt mer
tem ad elationem, aliorum
cõtemptum impellat, parti

Digitized by Google

vt corporis valetudinem nimia exercitatione lædat, ac tandem hominem ad pietatis ſtudia ineptum reddat. Ad pleniorem intelligentiam adiungitur & ſequens tentatio

Decimaoctaua. Quibuſdam excitatur nimis magnum deſiderium fruendi conſolationibus ſpiritualibus, quibus ſi ad Dei beneplacitum deſtituantur, afficiuntur triſtitia, & fiunt puſillanimes, maximè ſi id contingat, dum orationi, aut meditationi inſiſtunt, exiſtimantes Deum ipſis offenſum, ex quo hilarem lætamq; faciem, quam ſolebat oſtendere, auertit; ſi autem fruãtur dulcedine conſolationũ, alijs

ſe præferunt menſuram ſanctitatis metientes iuxta copiam & inopiam conſolationum. Et hæc tentatio multis & magnis eſt expoſita malis, vt docet S. Anton. 4. part. Tom. vltimo. cap. 11. §. 8. & 9. ex quodam libello B. Vincentij ordinis Prædicatorum. Alij quoque quandoque ſi priuátur diuinis conſolationibus, ſe dedunt cõſolationibus terrenis, & fodiunt ſibi ciſternas, quæ non valent continere aquam.

Ad harum tentationum intelligentiam multa ſunt annotanda documenta; quæ mirum immodum faciunt ad illuſtrationẽ animæ in via ſpi-

Digitized by Google

tuali.Primum documẽtum;
uid nomine conſolationis &
eſolationis intelligatur in
xercitijs ſpiritualibus. No-
ıine ſpiritualis cõſolationis,
ıtelligimus omnem animi
ıotum per quem interius a-
ima incenditur in amorem
reatoris, nec quid in creatu-
a quærit niſi propter Deum.
tem lumẽ intelligentiæ quo
omo cœleſtia clarius intue-
ur, & quæ ſunt ſpiritus Dei
erfectius cognoſcit. Itẽ om-
em lætitiam, quæ animam
d cœleſtium rerum medita-
ionem, ad ſtudium ſalutis, ad
quietem & pacem cum Deo
n corde habendam incitat.
Item omne deſiderium Deo

fruendi, mundum contemnendi, carnem mortificandi. Ad hæc lacrymas animæ, quæ in amore Dei funduntur, ſiue ex dolore de peccatis, ſiue ex paſſionis Chriſti conſideratione, ſiue ex alia cauſa ad honorem Dei rectê ordinata, originem ducant. Spiritualis autem Deſolatio è contra vocatur, quæuis animæ excæcatio, perturbatio, inſtigatio ad terrenas, & infimas, omnis animæ inquietudo, anxietas, triſtitia, diffidentia, timor inordinatus, omnis tẽtatio Dæmonis, carnis & mundi, quæ trahit in diffidentiam ſalutis, ſpem ac charitatem expellit, vnde anima ſe triſtari, vrgeri,

tepeſcere , & angi ſentit, & parum in deum cõfidit. Cum talis poſitio ſit inter actus, qualis inter principia & cauſas eorundem : Sicut conſolatio opponitur deſolationi, ita etiam cogitationes,quę ab vtraque procedũt,opponuntur. Hinc conſequenter procedendum eſt,ſicuti conſolationes propriæ ſunt à Deo,ſic deſolationes à Spiritu maligno. Obſeruat enim callidè inimicus,vt illis,qui ſe à vitijs purgant, & proficiunt in via ſalutis, moleſtias , ſcrupulos, tentationes,triſtitiam,perturbationes , ſimileſque deſolationis motus,quibus trãquillitatem conſcientiæ tollat, &

Digitized by Google

ſpiritualem profectum im[p]
diat, immittat. Spiritus Sa[n]
ctus autem è contrario re[c]
agentibus, & proficientib[us]
animũ & vires addit ad pr[o]
fectum, conſolatur, ment[em]
illuſtrat, ſanctis deſiderijs
amorem, & odium mũdi a[c]
cendit, trãquillitatem & pa[cem]
cordis fouet, omniaq; obſt[a]
cula remouet, quæ impediu[nt]
quo minus ad altiorem vi[r]
tutum gradum anima tend[at].
Secundum Documentum [de]
cauſis deſolationis. Qua[re]
Deus ſubſtrahat ſuam conſ[o]
lationem animæ? prima cau[]
ſa eſt. Propter noſtram in ſp[i]
ritualibus ſtudijs & exerciti[js]
tepiditatẽ & negligẽtiã, Deu[s]

Digitized by Google

ıos conſolatione priuat.

Secunda. Ad cõſeruãdã in ıobis humilitatem, vt ſic inelligamus non eſſe in poteſtate noſtra habere conſolaiones pro noſtra voluntate, ed eſſe Dei eas dare, quando & cui vult. Spirit⁹ enim, *Ioan.* . vbi vult, ſpirat. Ea de cauſa tiam aliquando, quãdo quærimus conſolationes, denegãur nobis, quando minime laoramus conferuntur, vt inelligamus mera eſſe diuinæ nunera gratię. Si autẽ noſtræ nduſtriæ aſcribamus, vanæ gloriæ & ſuperbiæ crimẽ cũ nagno periculo incurrimus.

Tertia, Vt probemus quinã imus, an ſocij menſę & cõſo-

tionum, an veri amici Dei in tribulatione & cruce? Scriptũ eſt enim, *Prouerb.* 17. Omni tempore diligit qui amicus eſt, & frater in anguſtia comprobatur. Si enim Deo propter cõſolationes & delectationes inſeruimus, non ex vero, ſed ſeruili amore adhæremus ei, quod ſatis reprehenſibile eſt. Quarta cauſa, vt pluris cõſolationum gratiam faciamus, vileſcunt enim illa frequenter, quę ſemper haberi & in promptu inueniri poſſunt, ſicut conſtat de filijs Iſrael cum mãna cœleſti: Nauſeat anima noſtra ſuper cibo iſto leuiſſimo, &c. *Num.* 21.

Quinta, vt homo etiam

quando

Digitized by Google

quando in deſolationibus eſt, inquirat diligẽter, qua ex cauſa id ſibi contigerit, quod calorem illum ſuauiſſimũ perdiderit, ac aduerſus illam omne bellum ac ſtudium ſummis viribus reſumat, neque enim poterit per aliam portã illum reuocare, niſi per quam egreſſus, vt ait Clymachus. Sexta eſſe poteſt, vt dum homo conſolatione fruitur, cautius ambulet, & cum humilitate cuſtodiat, iugiterque illi æterno fonti aſſideat, vnde tã dulcis aqua emanat. Abſcondit aliquando infantis mater ſeipſam, quem ſi videt anxiùs inquirere, gaudio afficitur, ſicque illum inſtruit, ſibi adhæ-

rere iugiter, affectumque ſui altius infanti imprimit, eumque ad ſe amandum ardentius inuitat, aliæ huius rei cauſæ adhuc reddi poſſunt, ſed hæc ſufficiant. Tertiũ Documentum ex libro de Imitatione Chriſti. Quando conſolatione & ſpiritu feruoris frueris, mediteris quid futurum ſit abſcedẽte lumine, & ſic præpara animam ſpe, fiducia, & robore ad ſuſtinendum impetum tentationis, quod pſalmiſta ſe feciſſe teſtatur. *Pſal.* 29. Ego dixi in abundantia mea, non mouebor in æternum.

Quartum Documentũ. Qui

Digitized by Google

conſolatione affluit, ſeipſum deprimat, cum humilitate reputando ſecum, quam imbecillus, & ad omne bonũ ineptus erit deſolatione impugnante, niſi per diuinæ gratiæ opem cito ſubleuetur. Contrà ſi deſolatio moleſtat, non ſtatim deſperet, animúmque abijciat, ſed confidat cum gratia Dei, ſe facile omnes aduerſarios deuicturum, & cum humilitate & patientia, expectet cœleſtem viſitationem. Quia ſequentis conſolationis, ſolet præcedens tentatio eſſe ſignũ, vt dicitur lib. 2. de Imitatione Chriſti, cap. 9. Nam tentationibus probatis cœleſtis promittitur conſolatio, Apoca. 2.

Digitized by Google

Qui vicerit dabo ei edere de ligno vitæ.

Quintum Documentum. Quoniam tempore deſolationis, homo vexatur à ſpiritu tentationis, & conturbatur, nihil eſt deliberandum circa animi propoſitum, & vitę ſtatum, ſed in eis eſt perſeuerandum, quæ prius fuerunt conſtituta, quando anima ſua pace fruebatur.

Sextum Documentum, vt bene docet Chryſoſt. ho. 28. in opere imperfecto, ſicut qui iugũ ſuſcipiunt Chriſti, Chriſtus eos delectat in ſpiritu, ne fatigentur in bonis operibus: Sic & qui iugum ſuſcipiunt diaboli, diabolus eos delectat

& decipit,ne diſcedant à ma-lo impij, vſque ad mortem ſuam; Qua de cauſa hac ſimi-litudine prehabita per diſcur-ſum procedamus. Diabolus, Deo permittente,conſolatio-nes, guſtus, & ſentimenta,vt quidam vocant,immittit,qui-bus nutriti animi rapiantur in elationem, vel ſuperbiam, ſe ſanctos exiſtimantes & alios contemnētes,ſic enim magno exponuntur periculo illi,quia adhuc non habent exercitatos ſenſus, ad diſcretionem boni & mali. Quomodo autē dia-bolus hoc faciat, nunc decla-randum eſt. In primis, Etſi ſolus Deus ſpiritui illabi poſ-ſit, & in ſolam animā imme-

diatè agere, tamen Deo permittente, ſpiritus ſiue bonus, ſiue malus, poteſt in corporibus operationem exercere, & etiam in potentijs quę per organa corporis ſuos actus impediunt. In ſenſitiuis quidem immediatè, in intellectualib⁹ mediantibus his. Ex hac radice poſſunt Dęmones, ſenſibus noſtris illudere, delectabilibus appetitum allicere, & tentationes inducere, quod ſatis ſuperque experientia docet. Ex hoc itidem fundamento, inimicus quandoq; fouet inferiorem portionem animæ, trãquillata & ſophiſtica conſolatione, ac dulcedine, ſiue ſentimento, & cum ſit magna

coniunctio inter partem animæ ſuperiorem, & inferiorẽ, ſicuti quandoq; gaudium in ſuperioribus animæ potẽtijs, intellectu & voluntate à Deo productum, maxime ſi ſit abũdãs, ſe diffũdit ad corpus, iuxta illud, *pſa.* 83. cor meũ & caro mea exultauerũt in Deũ viuum. In cuius rei argumentum ſæpe ſanctorum virorum corpora, dum contemplationis virtute in cœlum raperentur, etiam à terra cum mente ipſa eleuabantur. Quod de ſancto Antonio Anacho. S. Dominico, S. Thoma Aqui. alijſque ſanctis proditum eſt. Sic quoq; quãdo eſt delectatio vehemens in corpore, &

Digitized by Google

potentijs organicis, redundat in ſuperiores vires, vt quaſi totus homo ſentimenta dulcedinis perfruatur. Qua ratione contingit, quod homo quandoque decipitur non aliud credens, niſi huiuſmodi dulcedinem eſſe conſolationem à Deo infuſam, cum tamen deceptor procurauerit, vt hominem in ſuperbiæ laqueos inijciat, vel ſaluté nonnũquam per indiſcretionem, & abuſum fallacis illius conſolationis, in inſaniam, aliaque mala impellat. Septimũ Documentum; vt peritus & ſapiens Trapezita, verum aurum ab adulterino diſcernit, vt hoc acceptet, illud vero re-

Digitized by Google

probet: nos veras conſolationes & ſpirituales guſtus à ſophiſticis dijudicemus, ꝙ ad donum Spiritus S. ſcientiæ, ſecundum Antoninũ 4. part. lib. 6. c. vnico §. 8. & 9. ſpectat. Aliqua ſunt notãda. Primum, proprium eſt Dei vel Angeli boni, veram infundere ſpiritualem animæ lætitiã, ſublata triſtitia, & perturbatione, quam Dęmon ingeſſit, Deus enim poteſt illabi immediate in animam noſtram. Angelus autẽ bonus, veris & ſalubribus inſtructionibus, & charitate, ea via qua Diabolus falſis rationibus, & conſolationibus. Cũ autem ſpiritus malus, inimicus ſit Dei, & hu-

manæ ſalutis, coloratis argumentis,& perſuaſionibus veri ſpeciem præſeferentibus, lætitiam in anima repertam expellere molitur. Cum autē ſolus Deus immediatè agat in animam,& ſpiritum, ipſe ſolus poteſt efficere in anima conſolationem, nulla præcedente conſolationis cauſa, aut medio interueniente. Cauſa autem tunc præcedere dicitur quando aliquid ſenſibus obijcitur, aut ſuperioribus animæ viribus, quod mouere poteſt ad conſolationem, vel ſentimentum. Quando autem per medium venit conſolatio, vel eius cauſa præceſſit, autor eſſe poteſt tā ſpiritus malus, quam
Digitized by Google

bonus, vt patet ex dictis in ſexto documento. Quare bene regulam ad diſcernendas lacrymas annotat Ioannes Clymachus, de luctu cap. 7. Quoties anima, inquit, nihil etiam curantibus, vel ſtudioſe operãtibus nobis, in lacrymas in ſecreto compunctionis excitata, in ſolo fletu requieuerit, curramus ſollicitè: dominus enim non vocatus aduenit, ſpongiamq́; diuini mœroris & refrigerij, piarumque lacrymarũ aquas nobis clemens porrigit, quibus diluantur ſcelera Chyrographi noſtri, ſerua illam vt pupillam oculi tui, donec ſponte abeat; longe enim maior eſt huiuſ-

modi cōpunctionis vis, quā eius, quam ſtudio & labore noſtro quæſiuimus. Hæc ille. Quādo ergo nihil laboramus cogitando, aut contemplādo; ex tunc flat aura ſuauis Spiritus Sācti, nulla præceſſit eam, ſed ſolus Deus animam ſuæ creaturæ ingreditur. Et hoc etiam non prętereundū, quòd tum lachrymę etiā aliquando ex cauſa, ſicut reliquæ conſolationes prouenire queant, ꝙ & inimicus quandoque ciere poterit. Deinde etſi quando conſolationis cauſa datur, vterque ſpiritus poſſit eſſe author & malus & bonus, tendunt tamen ad diuerſos fines. Bonus id intendit: vt anima in

bona cogitatione, & opera-
tione magis proficiat, malus
autem vt malè agat, & miſerè
pereat.

Secundo. Quando conſo-
latio ſine vlla præuia cauſa,
nobis adeſt, quãuis iuxta dicta
à Deo immiſſa ſit, nihilq; fal-
laciæ ſubſit, tamen cum vigi-
lantia & diſcretione diſtin-
guendum, præſens conſola-
tionis tempus à proximo ſe-
quenti. Nam & ſi principium
cõſolationis tũc fuerit à Deo,
continuationis tamen in con-
ſolatione, aliqua poterit eſſe
cauſa, vel habitus ex præce-
denti conſolatione relictus,
vel diſcurſus mentis, vel im-
miſſio Angeli boni & mali, ea

de cauſa ſi quid ſentiamus, deliberemus, ſolerti enim indiget diſcuſſione, priuſquam detur conſenſus, vel mittatur in opus.

Tertio, Ad diſcernendum Angelum bonum à malo hæc notetur regula. Angelus bonus in principio, pręſertim in viſionibus de quibus poſtea latius, terret ſuo fulgore, & pauidam reddit animam, Initium enim ſapientiæ, *Eccl. cap.* 1. timor domini; in medio vero conſolatur & cōfortat bono ſermone & inſpiratione. In fine verò animam lætitia perfundit ex immiſſa conſolatione, vt patet ex apparitione Angeli ad paſtores in Natiui-

Digitized by Google

ate Chriſti, & ad mulieres, & Petrum ad monumẽtũ, Matt. 28. Lucæ. 24. Terrent & timorem incutiunt in primis: ſed ſtatim dicit ſpiritꝰ bonus Nolite timere, & Gaudiũ annuncio vobis. Malus autem è cõtrario, initio terret ſua terribili voce, in medio decipit fallaci promiſſione in fine triſtitia afficit ſubſecuta deceptione. Hæc Regula etſi in viſibilibus viſitationibus maxime locum habeat, tamen etiã inſeruit ad diſcretionem motuum internorum.

Quarto. Ad eundem effectũ alia ſit Regula deſumpta ex eis, quæ refert Antoninus 4. p. lib. 6. c. vnico, §. 8. & 9.

Digitized by Google

ex lib. B. Vincentij. Si per ſentimentum, delectationem, aut guſtum, aut alium modũ, cor tuum mouetur ad aliquod opus, maxime graue, faciẽdũ, tibi non conſuetum, de quo non habes certitudinem, an Deo placeat, ſed cum ratione dubitas, contrahe moram, antequam perficias tale opus, donec diligẽter inſpicias omnes circunſtantias, & cognoſcas Deo placere. Vnde Origines. Læta virtus cunctatrix ante iudicat, quam incipiat, quid decorum, quid honeſtũ ſit; iniquitas autem omnia præcipitat. Non autem iudices ſecundum tuam opinionẽ cum de ſe non eſt clarum, ſed ſecundum

Digitized by Google

ſecundum teſtimonium ſcripturæ, vel aliquod exemplar imitabile ſanctorum. Dicitur (imitabile) quia ſancti aliqua fecerunt, quæ imitari non debemus quamuis in eis fuerint bona, ſed ea habere in admiratione, & reuerẽtia. Nam, vt eſt Regula Iuris, Quę à iure communi exorbitant, in conſequentiam noſtræ actionis non ſunt habenda.

Quinto. Alia Regula ex Gerſone, tractatu de remedijs contra puſillanimitatem ſcrupuloſorum, & deceptorias ini mici conſolationes: Omnia ad quæ voluntas cum quodam impetu, & vehementia, ſine præuia deliberationtione in-

clinatur, quantumcunque appareant bona, habeantur ſuſpecta, quia communiter ſunt motus ſenſualitatis & paſſionũ; quibus ſe hoſtis antiquus perſæpe immiſcet, & proinde diligenter huiuſmodi ſunt examinanda, ne in herba lateat anguis. Sexto, Alia Regula ſumi poteſt ex collationibus Patrum, coll. 1. c. 21. Si quid agendũ cogitatio noſtra ſuggerit, omni ſcrupulo retractãdum eſt, & æqua libratione iuſtiſſime perpendendum, an plenum ſit honeſtate cõmuni, an timore Dei ſit graue, ſi integrũ ſenſu, ſi humana ſuſtentatione, aut aliqua nouitatis, inſolentięque præſumptione

Digitized by Google

nō leue, ſi meriti eius pondus, inanis Cenodoxiæ, id eſt, vanę gloriæ non imminuerit, vel arriſerit gloria, & ſic protinus & itidem quod ſuggeſtum ad publica examina, id eſt, Prophetarum actus, & teſtimonia conferendum, illorumque exemplis comprobandum, vt ſi integrum & perfectum ſit, ad hanc libram appenſum ſuſcipiatur. Si vero imperfectum atque falſum, nec ponderi prędicto cōſonum, omni conditione deuitetur.

Septimo. Alia regula ex Machario, Hom. 7. Cum iniquitas, ait, trāsfiguretur in Angelum lucis, & gratię ſimilis ſit, qui perſpiciet homo ſemi-

Digitized by Google

tas diaboli? & quo pacto amplectetur & diſcernet ſemitas gratię? quia quę pręcedunt à gratia, lętitia prędita ſunt, pace, charitate, ac veritate. Ipſa autem veritas compellit hominem indagare veritatem, quę autem proficiſcuntur ab iniquitate, turbatione plena ſunt, nec habent delectationé aut gaudium ergaDeum, quemadmodum intybus lactucę ſimilis eſt, hęc tamen dulcis, illa amara, licet inter ſe habeãt ſimilitudinem. Octauo, Vt moris eſt ſpiritui maligno, vt in lucis Angelum ſe trasfigurans, cognitis pijs animę deſiderijs, primum obſecundet, ne eius fraus deprehendatur;

Digitized by Google

mos deinde tortuoſus ſerpens in aliam partem ſe vertit, & ad peruerſa deſideria inſtigat, vt decipiat, ſimulat ab initio bona, vt ad extremum paulatim in laqueum ducat, vbi opportunitatẽ meliorẽ aduertit. Imitatur enim cautiſſimos, fallaciſſimoſque latrones, qui quando norunt diuites mercatores, vel ignotos homines, quibus eſt ęs in Marſupio, quibus via incognita; conferunt ſe ad vias publicas, & ſimulant ſe eandem viã & iter facturos, atq; congrediuntur, bonam prętendentes ſocietatem. At quando ad loca periculoſa, abſtruſa, viatoribus incognita, vel ob ſitum loci pe-

periculoſa peruenerint, eos adoriuntur, atque ſpoliant, niſi alij fugiant aut vincant. Sic Dęmon in initio quidem bonos prętēdit animę motus, & eos proſequitur excitatos, ac in progreſſu periculorum quęrit locum, vbi deijciat & ſpoliet bonis, ſi quis igitur in huiuſmodi conflictu, aut effugiat, aut vincat, aut etiam ſauciatus, & ſpoliatus euadat perſequentis hoſtis malitiam; ita vt in tentatione, exitus, id eſt, finis malus quem proponit, deprehendatur, plurimum iuuat ad ſumēdam cogitationem experimentalem de fraudibus, vt deinde facilius euitentur, ab initio reuoluere

Digitized by Google

totum curſum tentationis, & quomodo præcedentem ſpiritualis guſtus ſuauitatẽ ſenſim amouere,& venenũ ſuum infundere tentauerit.

Nono. eorum,qui promouentur ad bonum ſalutis,animo vterque ſpiritus inſinuat ſe, ſed diuerſo modo . Bonus leniter,placidè,& ſuauiter,ſicut aquę ſtilla in ſpongiam illabens. Malus autem duriter, implacide & vehementer cum ſtrepitu,ſicut imber decidens in Petram. Illis autem qui in dies deficiunt , & in deterius tendunt , oppoſitum prorſus vſu venit. Huius diuerſitatis ratio eſt , ſimilitudo & diſſimilitudo ſiue contrarietas.

Contraria enim cum difficultate inuicem agũt, & inter ea quæ pluribus qualitatibus inuicem conueniunt, facilior eſt actio; cum minori reſiſtentia ignis accendit lignum ſiccũ, & cum maiori pugna humidum. Nunc ad propoſitum. Si enim alteruter ſpiritus animã in diſpoſitione ſibi contraria, ſeu diſſimili reperit, cum ſtrepitu & reſiſtentia ſe coniungit, vt facile aduerti queat: ſi conformem & obſequentem, tanquam propriam & aptam domum ſubit cũ quiete. Quãdo ergo aliquis in bono proficit, bonus Spiritus eum leniter mouet, quia ſibi ſimilis eſt diſpoſitio. Malus autẽ cũ

vehementia irruit, quia ſibi in nulla reſpondet qualitate, ſed per omnia repugnat. At èdiuerſo quando anima tendit ad interitum, malus tunc paulatim & leniter procedit, quia ſuas ſequitur animavias, nec patitur reſiſtentiam. Bonus vero, tunc irruit cum ſtrepitu & vehementia vt curſum interrumpat, atq; iterum ad bonum vocet. Octauum Documentum. Cum perfectio vitę Chriſtianæ non conſiſtat in conſolationibus, ex ſpirituali guſtu, vel ſentimento; malè iudicant qui ſignum dilectionis Dei, & quantitatem perfectionis, in ſpirituali via hinc metiuntur. Atque hoc

maxime patet ex grauiſſimis huius vitę perturbationibus, & tribulationibus, aduerſitatibuſque quibus dilectiſſimi Dei amici ſemper affecti ſunt; Atque eius teſtimonium eſt, *Acto.* 14. per multas tribulationes oportet nos introire in regnum cœlorum. Et iterum, *Apocalip.* 3. Quos amo, arguo, & caſtigo. Ideo benè dicitur à quodã deuoto (Is eſt Thomas de Kempis, vt plures opinantur) libello ſecundo de Imitatione Chriſti, c. 11. Nõ eſt graue humanum contemnere ſolatium cum adeſt Diuinum, magnum eſt & valde magnum tam humano, quam diuino carere poſſe ſolatio, &

& pro Dei honore libenter exilium cordis velle ſuſtinere; & in nullo ſeipſum quærere, & infelices ſunt, qui ſe exercent in timore, & humilitate, & orationis ſtudio, vt conſolationes & ſentimenta percipiant à Deo, quia ex amore mercenario, & nõ filiali, Deo inſeruiunt, & multis ſunt expoſiti periculis & inſidijs Dæmonis, ad hæc raro proficiunt in ſpiritu, niſi alio modo iuuentur, quia cũ ſola conſolatione ducantur, q̃ inſtabilis eſt, aduenit & abſcedit, creſcit & decreſcit, ſicut luna, neceſſe eſt eorum ſtatum periclitari: vnde rite comparari queunt illi ſemini Euãgelico,

ꝙ ſupra petram cecidit , &
quandiu habebat humorem
c euit, adueniente autē æſta-
te natum aruit, quia non ha-
bebat humorem. Hinc inferi-
mus ꝙ homo quantumcunq;
fruatur conſolationibus, non
debet ſe ſāctiorem alijs repu-
tare,nec hinc ſuam perfectio-
nem metiri: Atq́; vt hoc cla-
rius innoteſcat, attendendum
ꝙ huiuſmodi conſolationes,
& ſentimenta ex tribus poſ-
ſunt procedere. Aliquando à
Spiritu Sancto, & Deo,vt ſu-
pra dictũ eſt, & quare paſcat
Deus huiuſmodi dulcedine in
hoc ſæculo , infra aperietur.
Aliquando vero à nobilitate
ſtudij & obiectorum q̄ con-

Digitized by Google

templamur & conſideramus. Sic Philoſophi in conſideratione rerum creatarum, atque intelligentiarum, delectationem capiebant; vnaquæque perſona delectatur in conſecutione & fruitione ſui obiecti, & quo nobilior eſt materia, ſiue obiectum, cui adhęret per cognitioné, & apprehenſionem, tanto nobilior delectatio. Actio enim ſumit nobilitatem ab obiecto, delectatio conſequitur actioné. Eodem modo qui conſiderat & opera, & mirabilia Dei, tam naturæ quam gratiæ, ac doctrinæ, non poteſt non capere aliquam delectationem, cum ſit nobiliſſimus actus. Hæ au-

Digitized by Google

tem conſiderationes poſſunt eſſe meræ naturales,& conſequenter etiam delectationes. Quandoque iſte conſolationes (vt ſupra eſt traditum) procedũt opera dæmonis,qui hac via hominem ad opinionem ſuæ ſanctitatis vult allicere , & vano tumore afflare, vt ſe meliorem alijs iudicet, & non ſubmittat ſe alterius iudicio,& ſic pręeſſe quã ſubeſſe velit. Nunc ſi huiuſmodi conſolationes veniant à Deo & Spiritu Sancto, non eſt occaſio exaltationis,ſed humilitatis,& timoris , non ſingularitatis; ſi procedant á cauſa & conſideratione naturali , ſunt meræ naturales , ſicut eas etiã

Digitized by Google

ſine dubio habuerunt Philoſophi gentiles, & non poſſunt eſſe menſuræ diuinæ delectationis aut ſanctitatis. Si vero à ſpiritu maligno procedunt, tentationes ſunt, & non ſanctitatis ſigna. Dices, Quæ ergo ſigna perfectionis, & vnde menſura ſanctitatis ſumenda, ſi non à fruitione conſolationum, vt nũc ſignificatum eſt? Hoc ſi ſcire deſideras, cõſidera quãtum proficias in humilitate tam interiori quam exteriori, quomodo proximum propter Deum diligas, iniurias, tribulationes, & aduerſitates feras. Quomodo Deum in omnibus actionibus tuis, pure, ac ſimpliciter quæras,

Digitized by Google

qua ratione linguam, còr, ſenſus, carnem cum omnibus prauis deſideriis, & concupiſcentijs fręno cohibeas, & pręcipuè an in te mortuus proprius amor, & appetitus bonorum, delitiarum, & omniū vanitatum mundi, & pompæ eius. Ex his iudicium faciendum eſt de perfectione, & non ex quantitate conſolationum.

Quare Deus conſolationibus, & dulcedine ſpirituali, ſuos in hac vita frequenter ducat?

ET ſi dictum in cōſolationibus non conſiſtere ſanctitatem perfectionis, non tamen

tamen ea de cauſa parui faciendæ ſunt huiuſmodi conſolatiões, quæ enim hactenus dicta ſunt, tradita ſunt ad piã conſolationem timidorum & ſimplicium, & non ad ruinã negligẽtium, vt hinc accipiãt occaſionem diuina dimittendi exercitia, quibus anima fouetur, & in feruore continetur. Adferendæ ergo nunc ſunt cauſæ quare conſolatione afficiantur virtutũ ſtudioſi.
Prima cauſa. Quia, *Pſal.* 33, multę ſunt & fuerunt ſemper tribulationes iuſtorum, & ex omnibus liberauit eos dominus; vt paſſim ſcripturis & hiſtorijs ſanctorum manifeſtũ eſt; atque ex quotidiana expe-

rientia conſtat; Ne igitur tribulationum malo preſſi, deficerent, ac animum abijcerent, ſpiritualibus conſolationibus fouet, quod & Dauid de ſeipſo teſtatur, *Pſal*, 93. Secundũ multitudinem dolorum meorum, conſolationes tuæ, lætificarunt animam meam. Secunda, Spirituale hoc gaudiũ, quod eſt participatio quædã cœleſtis beatitudinis & felicitatis, eleuat mentem ab hiſce terrenis, ad cœleſtia, vnde bene S. Greg. ſuper Ezech. Dulce eſt eſſe in rebus humanis, ſed ei qui adhuc de cœleſtibus gaudijs nulla guſtauit, quia quanto minus æterna intelligit, tanto delectabilius

Digitized by Google

in tēporalibus quieſcit. Tertia cauſa. Quoniam actiones ſpirituales, & pietatis exercitia, vt plurimum tales cōſolationes conſequuntur, mouent homines, & adiumētum pręſtant, vt homo huiuſmodi opera aggrediatur. Vere enim dictum eſt ab Ethnico: Trahit ſua quemque voluptas. Lactat ergo huiuſmodi dulcedine Deus nos, vt ad ipſum veniamus. Vnde ſicut voluptas turpis, omnium malorum eſca dicitur, ſic diuina dulcedo, cunctorum bonorum ſpiritualium incitamentum dici poteſt: philoſophorum quoq; eſt dogma, quod motus tanto eſt velocior, quanto magis

Digitized by Google

accedit ad locum naturalem, quia ineſt vis quędam quę attrahit, & ſeruat locatum, ſic & anima hominis quæ ad videndum Deum, & ad fruendum eodem creata eſt, quando guſtat, & guſtando per abundantem quaſi fidem videt quàm ſuauis eſt Deus, appetitus currit per viam mandatorũ Dei. Vnde bene ait Dauid, *Pſal.* 118. Viam mandatorum tuorum cucurri cum dilataſti cor meum. Quartò ea eſt humani animi natura, vt ſine delectatione eſſe non valeat, ne igitur impuris detineretur voluptatibus, Deus eum voluit ſpiritualibus delectare delicijs. Quiſquis ergo

cœleſtibus delicijs vult frui, procul à ſe carnales conſolatiunculas pellat. Ex his ergo conſtat non eſſe contemnendas diuinas cõſolationes, ſed eſſe laborandum vt eas habeamus, non vt in ijs quieſcamus, & nihil aliud quæramus, ſed vt ſint nobis adiumento ad perficiendam Dei voluntatem, & ad quærendã Dei gloriam & honorem, ſic Dauid cupiebat, quãdo dicebat, *Pſal*. 62. Sicut adipe & pinguedine repleatur anima mea. Si igitur conſolatione fruimur, humiliemus nos & timeamus: Si autem ea priuemur, ne nimis animum abijciamus, & ſperemus in Deo,

Digitized by Google

& ipſe enutriet nos, ac interim præparemus animam in aduentum Dei.

De remedijs, quibus homo debet vti, quando eſt in deſolationibus.

PEtendú eſt à Deo inſtáter, vt radijs ſuæ claritatis nos illuminet: ſicut enim in hoc mundo luce abſente, vix etiá cum ſumma moleſtia aliquid boni operis efficere poſſum⁹, ſic cum magna difficultate aliquid rectè à nobis fit, quando ſol ille iuſtitiæ claritatem ſuam ſubtrahit, & ſicut hæc inferiora detrimentum patiuntur, quando eſt deliquiũ ſolis, & breui tempore: ſic &

anima detrimentum patitur, in abſentia ſolis iuſtitiæ. Hoc remedium exemplo pſalmiſtę edocti ſumus. Præſente conſolatione dicebat, *Pſal.* 29. Ego dixi in abundantia mea non mouebor in æternum: Abſente autem eadem effectũ deſolationis oſtendit, dicens. Auertiſti faciem tuam à me & factus ſum conturbatus: Interim tamen non eſt puſillanimis, ſed inſtantius orat, & remedium ſumit, & ait, *Pſal.* 27. Ad te domine clamabo, & ad Deum meum deprecabor. Deinde ſe auditum teſtatur, *Pſal.* 29, Audiuit Dominus, & miſertus eſt mei: ſubdit in quo, Conuertiſti (inquit)

tum. Cum humilitate debet aſſumere pia opera, quæ contra deſolationis impulſum tendunt. Qualia ſunt, Oratio, meditatio, diſcuſſio cõſciẽtię, ſacramẽtorum frequentatio, pœnitentiæ opera, quia facile fit, vt nos in culpa priuationis diuinæ conſolationis fuerimus. quintum. Lectio ſacræ ſcripturæ, ſecundum D. Paulum, Rom. 5. quæcunque ſcripta ſunt, ad noſtram conſolationem ſcripta ſunt. Sextum. Contra hoſtem & deſolationes atque tentationes, mirum in modum iuuat Cõſtantia & Magnanimitas in repugnando. Hoſtis enim noſter naturam & morem refert

peruicacis mulieris, hęc ſi cũ viro rixatur, eumque videat erecto & conſtanti vultu ſibi reſiſtere, illico abijcit animũ, & terga vertit, ſi vero timidũ & fugacem eſſe animaduertit in extremam ſurgit audaciam & illũ ferociter inuadit. Dæmon item conſueuit animo & robore deſtitui, quoties ſpiritualem athletam, corde imperterrito ac fronte ſerena tentationibus ſuis videt reluctari. Si autem trepidet ad primos impetus ſuſtinendos ac animum abijciat, nulla eſt beſtia ſuper terram inimico illo ferocior in hominem, vt cum pernitie noſtra, malignę, obſtinatæq; mentis ſuæ deſide-

Digitized by Google

tum adimpleat.

Decimanona tẽtatio. Quæ magnam habet affinitatẽ cũ pręcedenti. Suggerit diabolus & inſtigat, ad deſiderandum viſiones, apparitiones Chriſti, vel B. Virginis, vel ſanctorum Angelorum ac etiã ſecrerorũ Dei reuelationes, & ſimilium. De hac materia tractat Gerſ. 1. part. in tract. de probatione ſpirituũ. Diſcernere viſiones & reuelationes veras à falſis, pertinet ad donum diſcretionis ſpirituum. Secundum prædictum ergo Doctorem, pauca ſunt dicenda, quia Regulas generales ſuper hac re certas aſſignare nõ eſt, niſi eius, qui omnia nouit. Cũ vero

per doctrinam volumus cognoſcere in alienis perſonis, quarum corda videre nō poſſumus, oportet per ſigna & coniecturas procedere; dicente Chriſto, *Matth.* 7. *cap.* ex fructibus eorum cognoſcetis eos, & cum vnum ſignum, & pauca non ſufficiant, multa ſunt cognoſcenda: ſunt ergo hæc conſideranda cuiuis, cui ſit viſio vel reuelatio, quid contineat, & quid loquatur, quare fieri dicatur, cui ꝓ cōſilio dirigatur, qualiter viuat, & vnde veniat. In primis cōſideratur ſi perſona ſuſcipiens huiuſmodi viſiones ſit, boni, & diſcreti iudicij, rationis naturalis, quia læſo cerebro, per-

Digitized by Google

turbatur iudicium rationis, vt patet in freneticis,& ęgrotis,qui vigilãtes putant ſe talia videre.Etſi habeant huiuſmodi læſas fantaſias,non ſunt magnopere curandæ, ſunt enim merę phantaſiæ, & illuſiones dæmonis. Quæritur igitur,an ſit perſona nouitia in zelo fidei,quia Nouitij feruor cito fallitur,ſi regente caruerit, præſertim in adoleſcentibus & fœminis, quarũ ardor eſt nimium auidus, & ideo ſuſpectus. Iterum oportet attendere qualis ſit perſona, & fuerit, qualiter erudita, quib' aſſueta, cum quibus conuerſata, ſi diues, an egena. In prima ſuperbiam, vel ſecretam

voluptatem, in altera fictioné tenebimus. Ante omnia auté attendendum eſt, ne lateat interior ſuperbia, quæ ſecundú S. Bernard. eſt ſubtile malum Attendenda eſt & viſionum & reuelationum qualitas : ſi vera ſunt omnia etiam ad minimam propoſitionem, quoniam in ſpiritu veritatis falſitas non eſt, in ſpiritu autem mendaci, poſſunt eſſe multæ veritates, & vna falſitas vbi anguis latitat. Propterea an ſit doctrina deſurſum iuxta titulos à S. Iacobo, 3. cap. poſitos, ſi pudica eſt, pacifica, modeſta, ſuadibilis, bonis conſentiens, plena miſericordia & fructibus bonis, iudicans

ſine ſimulatione; ſi non excedant viſiones hæ communem intelligendi modum, vel in ſcriptura ſacra poſitum, vel in ratione naturali, vel morali collocatum: qui ſi non, videretur illud fruſtra aſcribi reuelationi. Requiritur etiam vt perſona, cui huiuſmodi reuelationes reuelantur, habeat ſe prudenter, & cautiſſimè. Præſertim in principio conſideret, qua ratione moueatur huiuſmodi perſona, ad reuelandum ſecreta ſua. Caueat ergo quiſquis auditor, & conſultor huiuſmodi perſonarum, ne ijs facile aſſenſum præbeat laudando, vel admirando, quaſi aliquam ſãctita-

Digitized by Google

ſpecie Chriſti, clauſit oculos vtraque manu, vociferans ſe nolle videre Chriſtum in hac vita. Ex alia parte habemus, ꝙ quandoque Angelus Sathanæ transfigurauit ſe in Angelum lucis, & in fine ſecuta deceptio: vt factum eſt de eo, cui reuelauit, quòd ei nihil aliud deeſſet, quàm obedientia Abrahæ, vt proprium filium occideret, &c. De ſimilibus alia ſunt exempla in vitis & actis Patrum, &c.

DVBIVM.

An, ſi Diabolus appareret in forma Chriſti, aliquis excuſaretur, ſi non adoraret?

RESpondent Doctores, ꝙ ſic. Alexand. Halen. 3. p.

q. 30. memb. 3. art. 1. §. 3. S. Bonauent. loc. cit. Gabriel ſuper Can. Miſſæ, lectio. 50. quia homo habet triplex adiutorium ſiue remedium vitandi talem errorem. Primum eſt monitio ſacræ ſcripturæ, quæ nobis ſignificat quod, 2. *Corinth.* 11. Angelus Sathanæ transfigurat ſe in Angelum lucis; & quod, *Math.* 24. multi venient in nomine Chriſti dicentes, ego ſum Chriſtus, & ſeducent multos. Secundum. Eſt orationis remedium in neceſſitatibus & difficultatibus & tētationibus; Nā vbiq; in ſacris literis iubemur ad Deum confugere. Tertium. Eſt ſuſpēſio actus, non ſtatim

præbere conſenſum, ſed probare ſpiritum ſi ex Deo ſit. Si exempla hui⁹ rei deſideremus non deſunt, in primis de S. Maria Virg. quę cũ ab Angelo ſalutaretur, turbata eſt in ſermone Angeli,& cogitabat qualis eſſet iſta ſalutatio.Item de Samuele 1.Reg. 3.Item de S.Luciano presbytero,qui reuelationem ſibi veram factam per Gamalielem S.Pauli diſcipulum, non ſtatim acceptauit,nec credidit,ſed ſuſpendit donec pręmiſſa oratione viſio tertio ſibi manifeſtaretur:non enim oportet in his rebus facile credere. De his enim verum, *Eccl.* 19.qui facile credit, facile decipit & leuis eſt cor-

de. Quando autem Deus aliquid vult per viſiones reuelare, talia dat ſigna & documenta, vt facile cognoſcatur eſſe diuina reuelatio. Exempla in ſcripturis, de B. Virgine, iam dicta, de viſione facta ad paſtores in Natiuitate Chriſti, de viſiõe apud monumentum facta Mariæ Magdalenę, & de alijs, & de Samuele loco citato. Qua de cauſa, qui huiuſmodi viſiones inſolitas & curioſas deſiderant, & ijs delectantur, facile peribunt, quia, *Eccl.* 3. qui amat periculũ peribit in illo. Aliud adhuc documentum ꝑ diſcretione huiuſmodi viſionum poteſt haberi ex Gerſone. Finis ar-

Digitized by Google

tẽdendus eſt, quare fiat communicatio talium viſionum alicui perſonæ, vtrum ad oſtẽtationem vel neceſſitatem, vtrum ad dandum vel ad recipiendum conſilium, vtrum fiat experto vel inexperto talium. Quod ſi tantummodo videatur quærere conſilium ne fallatur, videndum eſt ſi ſe paratum demonſtret obedire conſilio, alioqui iam de curatione vix ſpes erit, quoniam vt dicit Clymachus, non iam eget Dæmone tentãte ſe, quia factus eſt ſibi Dæmon: Spiritus enim ſanctus, 1. *Corint.* 14. non eſt diſſentionis, ſed pacis & vnionis. Qui ergo decipi non vult, quando huiuſmodi

viſiones, & reuelationes occurrunt, à quibus ſancti liberari malunt, quam ijſdem frui eas reſpuat, dicatq; humiliter cum ſancto Petro, *Luc.* 5. *ca.* Exi à me domine, quia homo peccator ſum. Solet nonnunquam Diabolus perſonis, incipientibus cum aliquo feruore in locis ſolitarijs Deo inſeruire (vt ſunt Nouitij in Religione, vel virgines ſolitariȩ) in Cella apparere, in primis ſub forma B. Virginis, aut aliquorum ſanctorum, atq; eorũ oculis ſe ſubijcere. Hæc itaq; & ſimilia contemnantur, atq; conſilium à ſanctis, & expertis in ſpiritualibus quæratur, quando huiuſmodi particula-

Digitized by Google

res caſus accidunt. Conſiderandum adhuc aliud ſecundũ nominatum Documentum in probatione ſpirituum, qualiter & quomodò perſona, quæ viſiones habere dicitur, conuerſetur, an in ſecreto, vel in publico, an in vita actiua, vel contemplatiua, an in deuotione nimia, quã notam affert in veſtimentis, & cæteris, aut ſi communem habeat cõuerſationem, accommodam his, quibus conuiuit. Et pręcipuè conſiderandum eſt, ſi ſit mulier, qualiter cum ſuis confeſſoribus & inſtructoribus cõuerſatur. Si collocutionibus intendit continuis, ſub prætextu nunc crebræ confeſſio-

nis, nunc prolixæ narrationis viſionum ſuauium, nũc alterius cuiuslibet confabulationis: ſubiungit prædictus author his verbis (expertis crede, nominatim Auguſtino, & S. Bonauen.) vix eſt altera peſtis, vel efficacior ad nocendum, vel inſanabilior. Quod ſi nihil aliud detrimenti, niſi temporis precioſi, latiſſimam hanc conſumptionem, abunde Diabolo ſatis eſſe. Habét aliud, ſcitote v.g. inſanabilem videndi, loquendiq; pruriginem, proinde non admirandũ ſi huiuſmodi ad fabulas conuertantur, & à veritate auertantur. Sunt ergo mulieres curioſæ, de quibus S. Paulus

ait, *Tim.* 5. Semper diſcentes & nunquam ad ſcientiam veritatis peruenie͂tes, vbi & hoc aduertendum quod ſupra inſinuauimus, mulieres ex ſua natura eſſe habiles ad recipiendas huiuſmodi tentationes, & impreſſio͂es: ſunt enim mollioris naturæ, curioſæ, vaniloquæ, loquaces, parum expertæ in ſacris literis, & facile credunt. Ex his infero parum eſſe prudentes, & magnam præbere occaſionem ruinæ multis perſonis, præſertim mulieribus: & quandoque curioſæ iuue͂tuti; qui audiunt Confeſſiones, præſertim mulierum, & aliquãdo iuuenum incipientium, ſi aſſenſum prę-

beant talium perſonarum reuelationibus, & viſionibus, ac deinde referunt in publico vel in cõcionibus, & exhortationibus etiam non nominatis perſonis. Tales enim Confeſſarij exiſtimant eſſe veras viſiones & reuelationes, referuntque ab ipſis tanquam magnæ pietatis indicia, cum tamẽ vt plurimum ſint phantaſmata, & periculoſę dęmonis tentationes. Ex tali relatione naſcitur, quod perſonæ huiuſmodi, quibus contigerunt talia ludibria, efferantur animo, quando audiunt viſiones referri, quæ ipſis contigerunt, & eſt illis magna occaſio ſuperbiæ & ruinæ. Deinde

Digitized by Google

cum alij auditores audiunt huiuſmodi, tanquam ſanctitatis ſigna nunciari, deſiderāt & ſibi ſimilia contingere, quę eſt periculoſiſſima deceptionis muſcipula; quare cũ maiore fructu & ratione tales viſiones reticētur, quàm narrentur. Per antedicta tamen non volumus Nouitijs in Religionibus, alijſque pietatis ſtudioſis diſſuadere, vt ſuas tentationes & cogitationes Patribus ſuis ſpiritualibus nō aperiant, ſicut illis cōtingunt; cum hęc res omnino ſit neceſſaria, & ex antiqua traditione ad nos vſq; perducta, niſi multos perire velim⁹ antequam incipiant, & medio-

cremin virtutis progreſſu ſtabilitatem aſſequantur, de qua re infra latius. Nunc pro concluſione hoc documentum tradentes, quod non ſolum in huiuſmodi viſionibus, ſed & in alijs tentationibus poteſt habere locum. Quando cunque circa tẽtationem, aut noſtras actiones aliquid ſuggeritur, aut proponitur nouum aut inſolitum, quod ante non animaduerſum, hoc habeatur ſuſpectum; & diligenter probetur, an ſit ex Deo. Ex qua cauſa Nouitij, vel alij pietatis ſtudioſi, qui tentãtur, v. g. huiuſmodi viſione, repreſentatur frequẽter illis B. virgo, &c. confiteãur, & aperiant hu-

Digitized by Google

iuſmodi phantaſma ſuo Patri ſpirituali, is admonet eos cõſtantiæ, periculi & deceptionis, dicitque vt contemnant, & nihili faciant talem tentationem, ſed orent Deum: vel aliud dat remediũ, Si aliquid innouetur circa huiuſmodi monſtrum, iterum ſignificetur Patri ſpirituali, vt ipſe cognoſcat; quia poteſt aliquando plus mali, ſub vna ſpecie tentationis latere, quam ſub alia.

Viceſima Tentatio.

Quandoque inſidiator videt hominem diuinæ dulcedinis, & amoris diuini delitijs abundare, & impetu animi magis, quam iudicio currere,

& tátum abeſt, quòd tunc retardet huiuſmodi feruentem curſum; vt etiam augeat, eo quod intelligat, ſicut in nauigatione, ita etiam in virtutis curriculo, non minus periculi eſſe flante ſecunda aura, quam aduerſa. Hinc S. Bernardus, Nullum diuinæ dilectionis periculum, tantùm inſidiatur, quantùm ea ipſa dilectione, intemperanter, hoc eſt, immodico feruore, vti. Sic Antonius apud Clymachum, de quodam Monacho adoleſcente valde diuini amoris igne feruenti, dixiſſe fertur, Similis mihi videtur adoleſcens hic, Naui auro, & precioſis mercibus onuſtæ, quæ tamen

nondum ad portum peruenit. Nec feſellit virum ſanctum ſuſpicio hæc: Adoleſcens ille poſtea, mirabili lapſu, corruit. Contra hanc Tentationem tutum eſt remedium Submiſſio alterius, vt qui non eſt adhuc exercitatus in ſpirituali militia, acquieſcat alterius iudicio. Illi enim qui alios regũt & eorum animarum curam gerunt, ſicuti in alijs rebus debent mortificare animas, ne velint quod ipſis placet, ſic etiam in ſpiritualibus, ne in vllo propriã ſequantur voluntatem. Si enim Tyrunculus adhuc exiſtat quis, & propriũ ſequatur capitis dictamen, ſine ruina diu perſeuerare non

poteſt. Si quis Iuniores in via ſpiritali dirigit, id curandum eſt, ne nimium currant, neque etiam retrocedant, ſed paulatim de die in diem procedant cum diſcretione. Nam & deficere, & ita curſum pręcipitare, vtrumque periculoſum eſt, quia, vt in collationibus Patrum, colla. 6. cap. 14. docemur, neceſſe eſt vt ſecundũ Apoſtolum, aut renouatus quis ſpiritu mentis ſuæ per ſingulos dies proficiat, ad ea, quæ in ante ſunt, ſuperextendens, aut, ſi neglexit, cõſequẽs eſt, vt retrocedat, atque in deterius relabatur. Et idcirco nullo modo mens poterit in vna atque eadem qualitate durare.

durare, veluti ſi quis contra aquas fluminis, violenter nauem ſubigere remorum impulſione conetur, neceſſe eſt eum, aut virtute brachiorum torrentis aluei impetum reſecantem, ad ſuperiora aſcendere, aut remiſſis manibus ad pręceps prono amne reuocari. Quapropter hoc erit euidens noſtri iudicij detrimentum, ſi intellexerimus nos nihil amplius acquirere, nec dubitemus retrorſum nos reuocatos omnimodè, quamdiu non ſenſerimus ad ſuperiora progreſſos, quia; vt dixi, nec in eodẽ ſtatu mens hominis poteſt iugiter permanere, nec in hac carne conſiſtẽs, virtutum

apicem poſſidebit, quiſque il-le ſanctorum, vt immobilis, perſeueret. Neceſſe eſt enim aut illis ſemper adijci, aut mi-nui: hæc ibi.

CAPVT VIII.

De tentationibus importunarum cogitationum, & pollutionis nocturna, quæ ſit Diabolo procurante.

VIceſima prima Tentatio Frequenter in more habet hoſtis humanæ ſalutis, nouos Chriſti milites aggredi importunis, obſcœniſque cogitationibus, & impudicis phãtaſmatibus, ita vt vel omnium præteritorum peccatorum fœtorem in memoriam

reuocent, vel frequentibus & vehemẽtibus ictibus cogitationum efficiantur formidoloſi, & reſiliant à propoſito, vt ſentientes ſe pronos, & facile mobiles ad cõſenſum cogitationum quibus impugnãtur, immoderata abſorbeantur triſtitia, quæ huiuſmodi animis multum pernicioſa eſt. Pro clariori inſtructione in tentatione cogitationum, in primis in memoriã reuocãda quæ ſupra cap. 4. annotauimus: ex illis enim facile aduerti poteſt, quæ cogitationes peccata ſint, & qualia; & quomodo confitendę cogitationes. Secundo, ex quodam ſermone S. Bernardi, qui intitu-

latur de triplici genere cogitationum, tria occurrunt genera cogitationum à quibus cum ſollicitudine cauendum. Quædam enim otioſæ, & ad rem non pertinentes, quas animа tam facile poſſit abijcere, quam recipere, ſi eſſet vigilans. Aliæ ſunt cogitationes violentæ magis, & fortius adhærentes, quæ ad neceſſitates naturæ pertinent, & quaſi ex eodem limo, de quo & nos facti, aſſumptæ ſunt: huiuſmodi cogitatiões oportet reprimere, ijs reſiſtere, & appetitum, à quo ſuam originem trahunt, refrenare. Tertium genus cogitationum, immundum nimis ac fœtidum eſt,

quod nulla ratione admittere debemus, ſed à longe præſentire fœtorem. Primum genus cogitationum otioſarum, lutum ſimplex eſt non adhęrés, nec fœtés niſi diutius immoretur in nobis. Secundum nõ lutum ſimplex, ſed limoſum & viſcoſum eſt. Tertium ſic cauendum, non tanquam lutum & limus, ſed tanquam immundiſſimum & fœdiſſimum cœnum. Tertio notandum ex eodem ſermone 32. ſuper Cantica, cũ cogitamus mala in corde noſtro, cogitatio noſtra eſt: ſi bona, Dei ſermo eſt. Itaque pacem, iuſtitiam & pietatem Deus in nobis loquitur, nec talia co-

Digitized by Google

gitamus ex nobis, ſed in nobis audimus. Cæterum Homicidia, Adulteria, Furta, Blaſphemiæ, & his ſimilia, de corde exeunt, nec audimus ea, ſed dicimus: ſed deinde diſcernere inter morſum mentis & ſerpentis; id eſt, inter malã cogitationem, quæ oritur ex cogitatione carnis, & concupiſcentiæ, & ſeminatã à Diabolo; eſt hominis illuminati à ſpiritu ſancto. Sed, ſicut bene S. Bernardus ait, multum refert noſtrâ ſcire, vnde ineſt nobis malũ, & dummodo ineſſe ſciamus, vigilandum potius, & orandum, vndecũque ſit, ne conſentiamus, & quomodo diſtinctæ ſuggerantur

cogitationes,id eſt,à mundo, carne, & diabolo , tradit cap. 15. meditationum : Caro inquit,mea de luto eſt , & ideo lutoſas & voluptuoſas cogitationes ab illa habeo , vanas & curioſas à mundo , à Diabolo malas & maliciosas. Nunc tradenda ſunt aliqua Documenta, quæ inſeruiunt pro remedijs contra cogitationes. Primum , Sedulo excutiẽdę ſunt cogitationes noſtræ circa principium, mediũ, & finem ſuum,quæ tria ſi recte ſe habeant , Angeli boni argumentum eſt , cogitationes illas ſuggerentis : Sin animæ per diſcurſum mentis aliquid offertur , vel ſequitur

ꝙ ex ſe malum eſt, vel auocat à bono, vel ad minus bonum impellit, quàm anima eius decreuiſſet, vel animam defatigat, angit & perturbat, & triſtitia afficit, ſublata priore pace & tranquillitate, euidẽs indicium eſt, ſpiritum malignum eſſe authorẽ huiuſmodi cogitationis. Secundũ. Multa ponuntur à multis remedia contra cogitationes, quæ ponit Turrecrem. ſuper Regulá S. Benedicti, cap. 4. tract. 38. Gerſon in tract. de exercitijs diſcretis deuotorum Religioſorum ponit quatuor documenta. Primum periculoſiſſimum eſt, ſi quis ſe vult tradere deuotioni & ſpiritualibus

exercitijs, ſi nõ ſcit ſcripturas, nec habet bonum directorem, & conſiliariũ fidelem, expertum, deuotum, diſcretum, & Deum timentem, de quo audeat & poſſit totaliter confidere, & conſcientiæ ſecreta ex toto eidem reuelare. Quod ſi non ſit, contingit ipſum periculoſius errare, quam aliquẽ qui ſimplici graditur via. Secundum. Poſtquam perſona expoſuit verbis generalibus ſuo Patri, illam tentationem, vel illam, non eſt neceſſarium vltrà aliquid in ſpeciali dicere, niſi forte vt intelligi poſſit, ex qua cauſa eſſet, vt melius remedium dari poſſit. Tertiũ, Diligentiſſime ab omnibus

Digitized by Google

caueatur,ne quis aliquo modo dicat,aut faciat , vel ſcriptis, vel picturis , vel geſtibus, vel figuris quibuslibet, contrariũ vtriuſq; ſex⁹ pueris,ſiue iuuenibus, vnde poſſit in eis cauſari poſtmodum turpium cogitationũ incẽtiuũ. Quartum. Tentatio turpis quæ in cogitatione verſatur, vincitur communiter melius eam cõtẽnendo,velobliuioni tradendo ,quam multum cum ipſa litigando,repugnando,& diſputando. Hæc fuſius dictus doctor explicat. Certiſſimum eſt,quod & optimum remedium contra cogitationes, & etiam alias tentationes , eas ſepoſita omni verecundia, &

timore, ſuo patri ſpirituali aperire, ſic enim omnes antiqui patres tradiderunt; Nullatenus enim, vt dicitur in colla. 2. PP. cap. 10. decipi poterit quiſquis non ſuo iudicio, ſed maiorum viuit exemplo, nec valebit ignorationi eius callidus hoſtis illudere, qui vniuerſas ſuas cogitationes in corde naſcentes, pernitioſa verecũdia in corde neſcit obtegere, ſed eas maturo examine ſeniorum vel reprobat, vel admittit illico: Nãque, vt patefacta fuerit cogitatio maligna, marceſſit, &, antequam diſcretionis iudicium proferatur, ſerpens teterrimus virtutẽ confeſſionis, quodam-

modo dehoneſtatus diſcedit. Hæc ibi: Nihil maiori odio proſequitur inimicus quàm quòd iuuenes, cogitationes & conſilia peſſima ſuis patribus ſpiritualibus ſiue intra, ſiue extra confeſſionem aperiant. Sequitur enim inimicus noſter morem nequiſſimi cuiuſpiam amatoris, qui puellam honeſtorum parentum filiam, vel vxorem alicuius probi viri volens ſeducere, ſummopere curat, vt verba & conſilia ſua occulta maneãt, nihilque magis reformidat ac ęgrius fert, quàm vt puella patri ſuo, vel vxor marito ſuo patefaciat, cũ ſciat hoc pacto de ſuis conatibus actum eſſe.. Ad eun-

dem modum obnixè ſatagit Diabolus, vt anima, quam circumuenire vult, ac perdere fraudulẽtas ſuas ſuggeſtiones teneat ſecretas: indignatur autẽ maximè, & grauiſſimè cruciatur ſicui, vel confeſſionem audienti, vel ſpirituali patri, molimina ſua detegantur, ex quibus ita ſe excidere funditus intelligit. Contra cogitationes etiam remedium eſt, principijs obſtare, nec permittere eas, radices figere: Nam in initio, ſine læſione, reijciũtur; at, ſi diutius hæſerint, nocent. Quod S. Auguſtinus ſimilitudine declarat, his verbis, de honeſtate mulierum, cap. Quomodo ſi aliquis Carbo-

nes apprehenderit, ſi cito eos reiecerit, nihil ei nocebunt, ſi vero diutius tenere voluerit, ſine vulnere abijcere non poterit. Ita etiam qui ad concupiſcendum, oculorum deflexerit intuitū, & libidinis malum in corde ſuo ſuſcipiens, morari in corde ſuo permiſerit, excutere à ſe ſine animæ plaga non poterit. Qui præter hæc, longe vult à ſe repellere omnes malas cogitationes, ſtudeat mentem ſalutaribus implere, quēadmodū enī clauus clauo pellitur, ita cogitatio mala, ſalutari fugatur. Ex quo fonte cum mens noſtra nunquam poſſit eſſe otioſa, ſed ſemper aliquid debeat cō-

Digitized by Google

ſiderare, ſi aliunde, vel ſacra lectione, vel ſancta meditatione, vel ſpiritus ſancti illuſtratione, nõ accipit quod recogitet, ex propria pharetra inanes, & pernitioſas depromit ſagittas, id eſt, fomitem concupiſcentiæ & carnis; vel diuerſas à diabolo, & mundo recipit impreſſiones. Otium ergo multorum malorum, & turpium cogitationũ fomentum præbet. Deinde cor & animam abſtrahere à malo, & à rebus caducis huius mundi, & applicare æternis, ac ſine impedimento per vnionem dilectionis firmiter adhęrere Deo, exhaurit maxime fonté turpium cogitationum. Sicut

enim, *Math.* 12. ex abundantia cordis os loquitur, iuxta Euangelicam doctrinam, & rerum omnium magiſtrã Experientiam: ſic & cogitationes exeunt de corde. Si pium & charum Deo cor, pia cogitat, & pia loquitur, Deum, quem ex toto corde diligit, mente reuoluit, ac de eodem libenter loquitur: ſi vero cor prauum exiſtat, impoſsibile eſt pro tali tempore ſanctas prodire cogitatiões. Nã iuxta qualitatem ciborum de ſtomacho ructus erumpit; & boni & mali odoris, flatus indicium eſt. Vbi enim, *Math.* 6. eſt theſaurus tuus, ibi eſt & cor tuum. Prodeſt ad extremum,

Digitized by Google

mum, vt alia quę ab alijs proponuntur omittâmus, ad expellēdas cogitationes, aliquid ſalutaris pœnitentiæ aſſumere, vt Deum melius nobis cōciliemuss, quia facile ſua gratia ab omni tentatione nos eripit. Ad inſtructionem lubet vnam, vel alteram ſimilitudinem aſcribere, quibus Pater ſpiritualis filijs ſuis poterit perſuadere, vt omni modo tētationes immundas, & luxurioſas horreant, & expaueſcāt: eas autem ponit Cæſarius Aurelianus, hom. 3. de fugiendis cogitationibus turpibus. Attende, ait, quomodo ſi aliquis in veſtimentis noſtris flegmata, vel ſputa proijciat, ita no-

bis horrorem faciunt, vt nec oculis aſpicere,nec ſumis ſaltem digitis velimus attingere. Et ſi nobis ſputa quę ſine peccato proijciuntur, horrorem incutiunt in veſtimentis noſtris; puta, cogitationes libidinoſę,quas diabolus ingerit, qualem horrorẽ faciunt Deo, in animabus noſtris?& ſputa, & flegmata ſi perhorreſcim⁹, quæ vtique inuiti accipimus, quãto magis cogitationes ſordidas, quas cum noſtra volũtate in corde noſtro moras habere permittimus, opus eſt vt cum Dei adiutorio celerius reſpuamus? Aliud exemplum. Quod ſi in templo Dei de lignis,& lapidibus,quiſque por-

cos, vel canes introducat, aut lutũ mittat, aut ſtercora ſpargat, ita offenditur animus noſter, vt illum, per quem negligentia ipſa facta flagellare velimus. Et cũ hæc ita ſint, quid de nobis cogitamus, ſi in animabus noſtris, vbi ſunt Templa Dei viuentia, multo pejores, quam ſunt ſtercora, cogitationes luxurioſas, vel malignas ſuſpicientes, Deo, qui in nobis habitare dignatur, iniuriam irrogemus? Aliud: Si te in conuentu populi, aliqua famoſa meretrix, expanſis manibus amplecti, aut oſculari conetur, vtrum hoc libenter & patienter aſpicies? Nonne magis eam & manibus repel-

pellis, & in faciem conſpuis, timens ne forte, qui viderint hoc, ex conſuetudine feciſſe dijudicent. Certum eſt enim quod non ſolum qui honeſti vel caſti ſunt hoc à ſe fieri nó permittant, ſed etiam illi, qui in ſecretis luxuriæ ſeruiunt, meretricum amplexus in conuentu hominum perhorreſcant, plus timentes opprobria hominum in publico, quàm Dei præſentiam in occulto. Si ergo propter iudicia hominũ nullus eſt, qui velit publicè à meretricibus oſculari, quare in ſecreto conſcientiæ, immundiſſimas meretrices, id eſt cogitatiões luxurioſas & impias non ſolum frequenter ex-

Digitized by Google

cipere, ſed etiam non paruas moras habere permittimus. Aliud: Nunquid eſt vllus homo, qui ſuper ſeceſſum, vel cloacam vermibus plenam, velit diutius ſtare, & eorum putredinem ventilare? Corpora noſtra fœtorem cloacæ non ſuſtinent, & corda cogitationi luxurioſę cõſentiunt? Et vide, quę pars poſſit exhalare maiorem putorem: Si benè & iuſtè iudicas, incomparabiliter grauiorem putorem reddunt cogitationes luxurioſæ, quàm cloacæ. Quomodo ergo in loco fœtoribus pleno diu ſtare nolumus corpora noſtra: ſic cogitationes luxurioſas & ſordidas, ne ad mo-

mentum quidem moras habere permittamus in animabus , vel in ſenſibus noſtris. Hæc ex dicto Authore.

Viceſima Secũda tentatio. Diabolus, qui nunquam dormit , ſed ſemper humanã ſtudioſè contendit impedire ſalutem, frequẽtiſſima ſolet nocturna illuſione mentes incipientium , qui ad profectum tendunt, perturbare. Dum enim homo dormit , ſolet turpia phantaſmata commouere, & obijcere in ſomno, vt ſe polluat, idque , quod perſæpe fieri contingit in diebus feſtiuis, quando cognoſcit hominem ſacra myſteria frequentare, vt per hoc à ſacra com-

munione impediat, vel deuotionem inturbet, aut ſcrupulos inijciat, quibus impaccatam reddat mentem. Sic in collat. 22. Patrum, cap. 6. vbi multa de hac materia traduntur, legitur de quodam, qui ſemper diebus feſtiuis patiebatur pollutionem, vt per hoc impediretur à communione. Ad huius tentationis informationem paulo latiùs repetenda eſt doctrina de pollutione. Aduertendum in primis ex Doctoribus, ſi pollutio cõſideretur in ordine ad ſuam cauſam, triplex eius cauſa aſſignari poteſt. Extrinſeca ſpiritualis, cum ex operatione Dæmonis cõmouentur phan-

taſmata dormientis, ad talem effectũ. Alia animalis intrinſeca, cum ex cogitatione præcedenti contingit in ſomno pollutio. Tertia eſt intrinſeca corporalis, cum humor ſeminalis ſuperabundat in corpore, vel cum facta eſt humoris reſolutio per nimiam calefactionem corporis, aut aliam commotionem, vel natura ob ſuperfluitatem expellit abundans, vel etiam accidit ex infirmitate & debilitate virtutis retentiuæ ſeminis.

Secundo, vt cognoſcatur ratio culpæ in pollutione, aliqua breuiter ſunt reſoluenda. Primum. Quicunque procurat ob quécunque finem pol-

lutionem, peccat mortaliter, quia dat cauſam peccati mortalis & actui malo:nõ eſt cõtrouerſia. Secundum, Licitum eſt deſiderare pollutioné nocturnam ob bonum finem, quando pollutio non eſt peccatum, verbi gratia, ad ſedandas tentationes carnis, vel vt releuetur natura per modum naturæ. Sic docent Anton. 2. part. tit. 6. cap. 5. Caiet. 22. quæſt. 154. art. 5. Sylueſt. & Angelus, verb. pollutio. Tamen cauendum eſt in hac re, ne deſiderium ſit cauſa pollutionis futuræ in ſomno. Tertium. Quandocumq; pollutio præterita fuit peccatum mortale, non licet delectari in ea

abſque culpa peccati mortalis, quia tale eſt peccatum Delectatio, qualis actus ſup quẽ cadit, ſi autem eſt peccatum veniale, delectatio etiam erit venialis. Quartum, Si pollutio præterita non eſſet peccatum quæ anteceſſerit, liceret ſibi complacere in ea ob bonum finem, vtpote quia inſeruiret ad ſanitatem. Quintum, Qui operi alicui incumbit, vnde euenit ei pollutio, ſi non tenetur opus illud intermittere, non tenetur etiã ceſſare à tali opere, etiam ſi polluatur, modo nõ conſentiat pollutioni aduenienti: v. g. aliquis audit confeſſiones, vbi referuntur turpia, & dum ta-

Digitized by Google

lia audit, polluitur, non tenetur omittere auditionem cõfeſſionis. De ſimilibus ſim liis eſt ratio. Hoc dictum ponit Nauarr. in manuali cap. 16. nu. 7. & colligit ex S. Antonino loc. cit. & Turrecremata d. 6. cap. Teſtamentum, & cap. Sed pẽſandum, Caiet. 17. q. 16. & in ſumma, verb. pollutio, S. Thom. in 3. part. q. 80. Sextũ. Nulla pollutio inchoata in ſomno, & in eodem conſummata, eſt peccatum mortale. Eſt Aug. lib. 1. de ciuitate Dei c. 25. & patet, quia non eſt peccatum aliq͙, niſi ſit voluntarium. Dicitur inchoata in ſomno, & in eodem cõſummata, quia ſi eius

initium eſſe extra ſomnum, vtpote quia cogitaſſet voluntarie de rebus turpibus, & hac occaſione veniret, vel ſe impleſſet vino, &c. dicitur conſummata, quia pollutionis initium poſſit eſſe in ſomno, & deinde conſummatio in vigilia, ſi tunc in conſummatione complacentiam haberet, non vacaret culpa. Septimum, pollutio nocturna, ſiue etiam diurna, dum ſentitur effluere, nō debet coerceri, vel violenter prohiberi, quia vel eſſet fruſtra conatus ille, vel naturam ſupra modum grauaret, quia actus exterior nullum eſt peccatum, niſi interior. Si ergo in cauſa non eſt

voluntas, ſicuti contingit in ſomno inchoata pollutione, actus exterior non erit peccatum. Hoc dictum, eſt Gerſonis in Tract. de præparatione ad Miſſam, & pollutione nocturna, conſideratione 5. & in tract. de pollutione diurna, propoſit. 12. In hoc tamen poſteriori loco ait: Nihilominus pro exercitatione virtutis, & euaſione periculi videtur expediẽs, vt homo prohibere conetur, quantum ſentit, & experitur id commode fieri poſſe. Probat itidem hoc dictum in priori loco, conſilio ſanctorum; ait autem ſanctos conſulere, vt non prohibeatur flexus ille.

Digitized by Google

Quomodo iudicandum eſt de pollutione, quæ accedit, quando homo neque dormit, neque vigilat, ſed medio modo ſe habet?

RESpondetur eodem modo ſicuti de ea quæ in ſomno. Nam, ſi ſic ſe habet, non habet plenum vſum rationis, ſed ratio impedita eſt. Si quis interroget,

Quando impedit Communionem pollutio?

MVlta dicuntur ad hunc finem à Doctoribus. Sed Gabriel ſuper Canon. Miſſæ, lect. 10. in fine, reſolutionem omnium dat, vnica propoſitione, quę ſufficit hic, Pollutus in ſomno abſque

conſenſu in vigilijs ſequente, vel præuio, dum ſe non ſentit magis heberem, & per cogitationes ad carnalia reflexũ, alijs impedimentis non obſtantibus, etiam extra caſum neceſſitatis, aut remouendi ſcandali, poteſt ſine peccato, & meritorie, celebrare; dum deuotio trahit, pietas ſuadet, & ſuſceptum officium exigit aut requirit. De hac materia ſcribunt Doctores, S. Antoninus loc. cit. itidem D. Tho. in locis dict. alij Theologi in 4. ſent. d. 9. Alexand. Halen. in 4. part. Gerſon in tract. citatis, ad longum. Ioannes à Turrecremata ſuper diſt. 6. & præcipue ſuper cap. Teſtamẽ-

Digitized by Google

tum ; &c. Sed penſandum. Summiſtæ in verb. pollutio. Sed antequam vlterius procedamus, moueri poteſt dubium, quod apud Doctores non reperi,

An mulieres etiam polluantur pollutione nocturna, & diurna?

SI quis tantũ imbutus Philoſophia Phyſica Ariſtotelis, & quorũdam qui ipſum imitati ſunt, videbitur illi ꝙ non: cum fœmina non habeat ſemen virile, ſed tantum paſſiue ſe habeat ad generationẽ. Cuius ſententiæ itidem aliquando fui, vnde memini me ad hoc fundamentum reſpondiſſe cuidam me interroganti

ad

Digitized by Google

ad generationem. Cuius ſententiæ itidem aliquando fui, vnde memini me ad hoc fundamentum reſpondiſſe cuidam me interroganti ad prædictum dubium, quod non ſit neceſſaria in confeſſione mulierum cognitio de pollutiõe. Cum verò legiſſem acta quarundam virginum cœpi hanc rem diligentius inueſtigare etiam phyſice. Quare dicendum eſt cum Galeno Phyſicorũ facile principe, in libris duobus de ſemine, & alijs medicis contra Ariſtotelem, in lib. prẹſertim primo de generatione Animalium, in fœminis etiam eſſe ſemen, fœminamque nõ ſolum paſſiuè

Digitized by Google

ſed etiam actiuè mediante ſemine concurrere ad generationem. Hanc concluſionem in illis duobus libris copioſiſſimè contra Ariſtotelis, & ſuorum ſequaciũ doctrinam aſtruit Galenus. Et cum hæc doctrina nobis nunc non inſeruiat pro noſtro inſtituto, qui rationes voluerit legere, videat apud eundẽ authorem. Teſtatur autem in primo lib. fœminas pati illuſionem in ſomno, idque probat experientia; Ergo probatur hinc, quod in fœminis ſit ſemen, quia pollutio non eſt aliud quam expulſio & euacuatio ſeminis. Reſpondetur igitur ſimpliciter, fœminas etiam

pollui, probatur in primis authoritate Galeni, qui rationibus quibuſdam probat habere ſemen, tamen non eſt negandum fœminas rarius pollui, cum menſtruum ſeminis abundantiam auferat. Secundo legimus in quibuſdam, ꝙ habuerint illuſiones nocturnas. Sic legimus in Monaſterio Thebaidis, in quo Eufraxia virgo claris effulſit virtutibus, morem fuiſſe in terra cilicino ſtragulo cubare, ac quoties aliqua ſororum minus pudici ſomnij præſtigijs ludificatam ſe cognouiſſet, Abbatiſſæ confiteri, & quantum viſa diſplicerent, cinere ſtratis reſperſo teſtari. Sed his

omiſſis nunc deſcendamus.

Ad pollutionem nocturnam quæ fit à Dæmone.

HÆc ſpectant ad materiã tentationum: Cum hæc materia ſit Phyſica, & ad veritatem cognoſcendam, ſenſibiliùs hîc de ea loquendum. Omnia ſunt munda mundis, relicta Phyſicorum ſiue Medicorum doctrina, nos tãtum ea Phyſica declarabimus, quæ inſeruiunt ad moralem in hac re intelligentiã. Satis copioſa doctrina à Gerſone ponitur. Notandum in primis, quod à corpore humano varius humor defluit per meatus pudendorum, quæ generationi deputata ſunt, de quibus Ga-

Digitized by Google

lenus latiſſimè lib. 14. & in alijs locis de vſu partium corporis humani, & in alijs de ſemine. Et Gerſon breuiter de pollutione diurna, notabili primo. Vnus eſt vere ſeminalis, Alius quodãmodo medius qui poteſt vocari ſaliualis vel ſputalis, & additur in mulieribus, menſtrualis. Hic de diſtinctione & cauſis horum humorum dicere, etſi Gerſon agat, tamen non exiſtimo eſſe conueniens aliquid proferre, ſi quis cupit aliquid cognoſcere, legat Galenum in loco cit. & Gerſonem. Humor ſeminalis nihil aliud eſt, quam ſuperfluum vltimæ digeſtionis, non autem ſuperfluum

Digitized by Google

intelligo in qualitate , ſed quantitate. quando enim natura habet ſufficiẽtem cibum pro alimento corporis, emittit ex omnibus membris ſuperfluum ad vaſa genitalia;& quando natura ſuperabundat, conatur varijs modis expellere,quandoque in actu concubitus & generationis, quandoque ex infirmitate, quandoque cum ſomno in ſomnijs,quandoque in ſomno ſiue phantaſmatibus & alijs modis. Hinc in primis deduci poteſt quomodo gula, cibi, potuſq; immoderata ſumptio , faciat ad pollutionem, qui enim multum comedit &

bibit, multa colligit ſuperflua, vnde natura multum oneratur, pleraque reponit in vaſa ſeminalia. Qui autem temperatè viuit, tantum neceſſaria habet pro ſuſtentatione naturæ. Vnde legimus in collationibus Patrum, quòd multum illis videbatur, ſi bis aut ter in anno pollueretur aliquis. Ipſi enim adhuc naturę neceſſaria detrahebant. Deinde pro Regula habeatur quòd nullius alius humoris emiſſio eſt pollutio ſeu mollities, niſi ſeminalis. Pollutio enim, vt dictũ, eſt euacuatio & expulſio ſeminis. Annotentur præterea in hoc loco duo dicta Gregorij. Primum eſt. Quod ſæpe

tales illuſiones ſeu pollutiones animus neſciens pertuliſſe, magis dolendus eſt, quàm feciſſe. Secundum, Quòd bonarum mentium eſt ibi culpã agnoſcere, vbi culpa non eſt. Sic tamen agnoſcatur vt non indiſcretè impediatur iuſta operatio, neque corporis debita ſuſtẽtatio deſeratur. Notandum adhæc, ꝙ huiuſmodi fiũt illuſiões à Dæmone, permittente Deo, vel ad terrendum, vel inquietandum timoroſæ conſcientiæ puritatem, vel pro boni operis (vt communionis, vel celebrationis) impedimento, vel vt vigilanti placeat, quod ſomnians pertulit, vel vt abſtinentiam pe-

riculoſam,& indiſcretum vitę rigorem ſuadeat,& in inſaniā aliaq; mala præcipitet , vel vt Deo propitio deuotam mentem ſic exerceat,& ex tali fœditate in humilitate cuſtodiat. Caſſianus de inſtitutis cœnobiorum,lib.2.cap.13.& lib.3. cap. 5. ex traditione Patrum docet, quare poſt matutinas orationes Monachis ad ſomnum reuerti non liceat. Vnam reddit inter cæteras cauſas, Quoniam tūc pręcipuè fiduciam noſtram deijcere atque eneruare contendit, cum feruentius nos ad Deum tendere orationū noſtrarum puritate, & pietate præuiderit, ita vt nonnunquam quos per totum

noctis ſpacium ſauciare non potuit: ſub illius horæ breuiſſimo tēpore dehoneſtare conetur, Et pręterea vt purificationem noſtram in nocturnis pſalmis & orationibus acquiſitam, quadā ſeminis illuſione contaminet. Nos autem pro hoc tempore aliam euidentiorē cauſam poſſumus reddere, Quoniam omnia noſtra ferè exercitia religionis, & pietatis in die complemus, tempore illo intermedio quo monachi ad quietem ſe tradunt, intendit obijcere impedimentum, vt retrahantur à communione, vel celebratione, aut, vt huiuſmodi phantaſmatibus conſciētiæ tranquil-

itatem perturbet, aut cogitaiones imprimat, quibus deuotionem diei impediat; nouit enim integræ diei deuoionem dependere ab ordinaione mentis tempore matutino formata. Hinc contingit quòd quidam, quibus multũ inimicus inuidet, etiamſi non polluti ante tempus matutinum, ſi ſe ad quietem etiam breuiſſimam conferant, polluantur.

Dubium, Quæret circa hanc materiam quiſpiam,

Qua ratione poterit quis cognoſcere an pollutio proceſſerit ex illuſione Dæmonis?

RESpondeo. Huius rei nõ poteſt certa reddi Regu-

la, ſed circunſtantiæ ſunt inſpiciendæ. Si quis enim piè & temperatè viuat, & pollutio contingit ſine motu imaginationis & phãtaſmatis, cenſenda eſt contingere per reſolutionem naturæ. Eadem eſt ratio, ſi quis Crapuloſè viuat commeſſando & ſemper potitando, etiam ſi id fiat cum phantaſmate & imaginatione, quia cum natura multum colligat ſuperflui, facile excitat phãtaſmata, quibus ſe exoneret in ordine ad talem effectum. Si autem quis vacet rebus diuinis, cogitationes omnes carnis & ſanguinis, quantum præſentis vitæ fragilitas permittit, à ſe repellit,
Digitized by Google

& abſtinentia & temperantia vitam degit, ſi ei frequenter obijciantur phantaſmata, præſertim huiuſmodi fœda & immunda, ſignum eſt eſſe à Dæmone: Ratio huius eſſe poteſt, quia qui in abſtinentia viuit, non cõgregat ſuperfluum, quod per viam naturę frequẽter expellatur; ſed quicquid alimenti habet, neceſſarium eſt ad ſuſtentationem. & hac cauſa, ꝙ ſupra tactum eſt, antiqui Patres tam raró in ſomno polluebãtur. Quando ergo contingit poſt arctiſſimam abſtinentiam, etiam in pane & aqua aliquem pollui, & hoc ſępe per tã fœda phantaſmata, indicium videtur il-

Digitized by Google

luſionis Dæmonis. Quia ergo natura, quæ parce nutritur non multum grauatur, non facile mouet ſimulacra inclinantia ad tam fœdum effectum, cum ipſa non ita poſſit formare & proponere ſicut Diabolus, qui ratione vtitur, & materiam horum inferiorum (ſecundum diuinam permiſſionem) ſubiectam habet. Quòd ſi quis ſaltem mediocrem temperātiam in cibo & potu ſeruet, ſi in ſeptimana bis, aut ter, aut ſæpius polluatur, videtur certiſſimum ſignum, ſi per repręſentationem turpium imaginum id contingat, eſſe illuſionem Diaboli. Qua de cauſa, qui vult iu-

Digitized by Google

dicare an illuſio ſit inimici, cauſam inueſtiget, vnde ortũ ſumit, quis ſit proceſſus, deinde obſeruet multitudinem pollutionum, & modum viuendi eius qui patitur pollutiões. Dicti huius vltimi cauſa reddi poteſt, ꝙ ſit certiſſimũ ſignum eſſe à Diabolo, quoniam, vt ratio docet, & Galen. in 1. illo lib. de ſemine, tradit etiã experiẽtia diſſectionum, ex immoderato vſu venereorum exhauritur ſemen, ita vt nihil ſuperſit, & abſtinentia ab actibus venereis multũ & craſſum ſemen colligit, ſicut immoderatus vſus diſpergit, ſed frequentet pollutiones ꝗ-què exhauriunt, ergo impoſ-

ſibile eſt vbi tam frequenter pollutiões ſunt, vt natura vrgeat pollutionem, præſertim in temperantibus. Sequitur ergo quod Diabolus id procuret; Imo ſicut ſequitur neceſſatio ex dictis, naturaliter nõ poſſe eſſe huiuſmodi pollutiones, ſic etiam concluditur, quæ fiunt illudente Diabolo continuo, non poſſe eſſe immundas multum & magnas, quia exhauſto ſemine, cauſa pollutionis tollitur. Ex quo fonte aliud conijcere libet, fortaſſe vbi ſunt tam frequẽtes illuſiones non eſſe ſeminales, ſed permiſtas per artificium Dæmonis, ita vt alius humor accedat, multa enim

Deo

Digitized by Google

Deo permittente poteſt naturaliter operari Dæmon, non ſolum in alijs rebus interioribus, ſed etiam corpore humano, quæ nobis incognita ſunt, propter naturæ ſuæ ſubtilitatem.

His annotatis, nunc aliqua ſunt annotanda.

Remedia contra huiuſmodi Dæmonis illuſionem.

PRimum eſt Oratio, quę eſt remedium contra omnia mala præſentis vitæ. Contra autem hanc illuſionem eſſe, docet Eccleſia in hymno Cõpletorij. *Hoſtẽque noſtrum comprime, ne polluantur corpora.* Ea de cauſa, veſpere, quando ſe homo confert ad quietẽ cor-

poris à Deo expoſtulare debet, vt obtineat etiã tranquillitatem mentis. Accidit tamen quandoque; experientia monſtrante, vt aliquis ſequenti die cõmunionem acceſſurus, vel ſacrificium Miſſæ peracturus, ad ſomnum iturus preparet ſe ſpecialibus orationibus & cogitationibus cõtra huiuſmodi ſordes, & eiuſmodi exercitio, renouat phãntaſmata , & ſic nocte incidit in malum quod timebat; tum tamen nihil peccati committit, imo meretur ſanctis exercitijs, quibus ſic ſe diſponere ſtudebat. Bonum & ſanctũ eſt orare, vt Deus cuſtodiat ne polluatur corpus, ſed ob cauſam dictam, ſi quis

Digitized by Google

timidè de caſu pollutionis cogitet, facile incidit, maximè ſi inclinetur ad hũc defectum. Secundum: Quoties cognoſcit probabilib⁹ ſignis eſſe illuſionem Dæmonis, ad impediendum communionem, vel celebrationem, nõ eſt ceſſandum à communione vel celebratione, ſed quantum poteſt ſe diſponat & confiteatur ſi fortaſſe fuiſſet culpa, ſi confeſſarij ſit facultas, & confidenter accedat. Conſtantia enim tum vincẽda eſt Dæmonis iniquitas, ſi enim quis in tali cauſa ceſſaret, alia quoq; vice tentaret: ſed quãdo conſtanter quis ei ſe opponit, facilius ipſum relinquit. Hoc

tamen ad cuſtodiendam humilitatem & timorẽ, in multis obſeruetur, quod quando quis frequenter polluitur arte Dæmonis, ſignum eſt quod multum adhuc habeat in ſe oleris ad paſcendum vitium carnis & luxuriæ. Atque ob id non raro ita tentat, vt homo cadat in delectationem & cõſenſum vitij carnalis. Imitatur enim aduerſarius noſter exercitatum in bello ducem, qui obſeſſam arcem expugnare cupiens explorata prius natura & munitione loci, debiliorẽ partem aggreditur, vbi ſe aliquid commoditatis habiturum conſpicit, ibi muros tentat, ſuaſque vires exercet.

Digitized by Google

Sic & Deceptor callidè animã attendit, & in qua parte ipſam debiliorem conſpicit, ibi expugnare contendit. Siquem multum adhuc vitio carnali deditum conſpicit, illuſionibus nocturnis, quãdo aliter ad vitium carnis trahere non poteſt, moleſtat, vt tandem aliqué cõſenſum inducat. Quarę qui toties Diabolo procurante illuditur, etſi ipſemet in ſe non experiatur, cogitet tamen ſecum quod adhuc multum in carne teneat de fœtore libidinis. Inimicus homo qui ſubſtantiam corpoream perluſtrat, cognoſcit quandoque in carne noſtra, eiuſque prauis inclinationibus, ꝙ ignoramꝰ.

Digitized by Google

Tertium Remedium eſt commune contra omnes illuſiones, vt homo aſſumat aliquid pœnitentiæ & ſatisfactionis. Sic enim reconciliatur anima Deo, ſatisfacit, ſi quid culpæ commiſit, humiliatur & Dei amicitiam impetrat. Vbi hoc bonum remedium eſſe puto in incipientibus, in quibus abundat calidus adhuc ſanguis, & redundant tentationes multum vehementes & turbulentæ, quæ animam triſtitia & anxietate pernitioſa commouent, vt ſi quis tam fœda pollutionis peſte exerceatur ex manifeſta inimici impulſione, à Patre ſuo Spirituali accipiat

aliquid diſciplinæ verberum, non eſt dubium multum valere contra inimicum tentantem. Id quod in primis paret exemplo S.Benedicti,qui cum Monachum quem diabolus ſemper extra templum trahebat, virgis percuſſiſſet,eum liberauit deinceps à tali tentatiõe. Deinde videm' quãdo obſeſſi à Dæmone, per exorciſmos liberantur, virgarum non raro adhibetur inflictio, non tam vt homo, qui à dæmone vexatur,dolorẽ in corpore ſentiat, quã vt inimicus expellatur. Ad hoc accedit, ꝙ quidam tradunt in praxi criminali, Quando mulieres de arte magica vel veneficio ac-

cuſatę in tormentis non lo-quuntur, nec confitentur ad interrogata veritatem, imo quandoq; non poſſunt, id efficiente inimico, optimũ eſſe remedium, ſi per modum tormentorum adhibeantur acriora virgarũ verbera, eo quòd talibus virgaarum flagellis, ſingularis quædam inſit vis ad diſſoluendum diaboli vinculum. Præter hæc cum huiuſmodi pœnitẽtia magis mortificet voluntatem, quam ſi homo ipſemet pœnitentiam in ſe exerceat, plus etiam habet humilitatis. Vt de pijſſimo Rege S. Ludouico legimus, quod diebus veneris à ſuo Confeſſario diſciplinam re-

Digitized by Google

cipere ſolebat. Vbi tamen hoc obſeruandum, ne medicina in venenum mutetur, ne facile Confeſſarius, vel pater ſpiritalis hoc facile cũ aliquo probet, cuius naturam, & interiora conſcientiæ latibula non habet cognita, Quòd libenter acceptabit ad ſubleuandum ſe à deceptoris vexatione. Si enim aliquis exhorreſceret huiuſmodi ſatisfactionis & pœnitentiæ genus (vt poteſt contingere in ætate teneriori, & in animis nec dum ſatis mortificatis) facile qui huiuſmodi remedium proponeret, redderet animos à ſe alienos, vt non aperirent tentationes, ſicque quandoque in

deſolationibus perirent. Itidem, videndum vt huiuſmodi pœnitétia eſſet moderata pro ratiõe eius qui perfert, nec etiam frequentius exercenda, ſi pollutio Dæmonis arte in longum tempus continuaretur. Hoc dico Remedium in magnis deſolationibus & fluctibus tempeſtatũ non carere ſuo effectu, ſed plurimum iuuare ad conſolationem, & pacem animæ. Non autem vbique habet ſuum locum, ſed tantum in locis pijs, Monaſterijs, & ſpiritalibus congregationibus, vbi exercentur & inſtituuntur animę in pietate; & exercitijs ſpiritualibus cõtra inſidias doloſi ſerpentis,

vt etiam patet in exemplo ſupra relato de Monialibus S. Eufraxiæ Virginis, quæ quoties illudebantur phantaſmatibus, confitebantur eidẽ ſuæ matri, & pœnitentia purgabãtur. Et S. Eufraxia ſi pateretur illuſionem in ſomno, ita in cinere & cilicio ieiunabat, vt dormiens magis famẽ, quã turpia ſomniaret. Qui enim ſunt Magiſtri & Patres in ſchola pietatis & familia Dei, ita ſe habere debẽt erga ſuos, quorũ curã gerunt, vt quantũ in ipſis eſt, toto affectu amplectantur, ita vt, neque in cõfeſſione, neque extra, timeant ſuas aperire tentationes, quia multi in religionibus præſer-

tim hiſce temporibus, pereũt, quia ſua ſecreta non aperiunt, & ſic miſere à Dæmone & proprio ſenſu ſeducũtur: Alij verò ſi manifeſtent, non habent Magiſtros & Patres exercitatos, qui nouerint opportuna remedia adhibere. Si quis legat cõuerſationem, & acta antiquorum Patrum, videbit induſtriam, curam & amorẽ, erga ſuos in ſpiritu filios. Hęc latè dicta ſunt de hac tentatione, quoniã non infrequens eſt apud plurimos.

CAPVT IX.

De alijs quibuſdã tentationibus.

VIceſima tertia tentatio. Quandoq; horribiliter

Digitized by Google

humanæ mēti ſe malignus oſtentat, per tetras imagines & inſolitos aſpectus, inſuetoſq; terrores, vt homo relicta confidentię anchora, in puſillanimitatis Pelagus incidat. Contra hanc tentationem optimū remedium eſt Conſtantia, vt non curet tam horribilia mōſtra; Siminatur plurima, cū tamen parum poſſit, figenda eſt ſpes in Deo, ſine cuius permiſſione, nec animali irrationali nocere p o eſt: & inuocāda Angelorum cuſtodia; ſicut enim diabolus importunis terroribus metum nobis incutere molitur: ſic Angelici ciues ſuis cōſolationibus & auxilijs nos muniūt. Quare quicquid mo-

liatur fallax, ingerat terribilia, oſtentet horribilia, Chriſti Athleta ſit fortis cū fiducia: Si conſiſtant, *Pſal*.26. aduerſum me caſtra, nō timebit cor meū Dominus fortitudo mea, *Pſal.* 17. & refugium meum, &c. Si quis hac vexetur tentatione, & infirmioris ac timidioris ſit naturæ, vtpote iuuenis in ſpiritualibus adhuc non expertus, & puſillanimitati propenſus, indiget multū patrocinio quotidiano ſui Patris ſpiritualis, qui nunc eū armet contra hoſtem ſpiritualibus documentis, nunc conſoletur atque confortet. Inſeruiunt quoque remedia alia quę maxime mouent ſpem in Dei au-

xilium, Angelorũ cuſtodiam, & patrocinium ſanctorum.

Viceſima quarta tentatio.

MOlitur diabolus & cõtinuo ſuggerit, vt aliquis ſtatum ſuum, in quo benè ſtat, & ſecurè viuit, mutet; ſub hoc colore quod in alio loco quietius, & deuotius viuet, aut plus vtilitatis fructuſque faciet. Sequitur enim in hoc malus Artifex, piſcatores, qui faciunt ſtrepitus in aqua, vt exeant piſces de ſuis receptaculis, in quibus in tuto fuerãt conſtituti, quatenus fugientes incidant in retia piſcãtium. Quoad hanc tentationem optimũ erit, vt quiſque quando ſtatum vult mutare,

cogitet & expédat ſuas vires, adiuncto diuino adiutorio, deinde ſtatus perfectionem: mutare autem non conuenit ſtatum, niſi in meliorem. Et antequam quis relinquat ſtatum in quo eſt, neceſſe eſt vt bene deliberet quod ſtatuendum eſt ſemel, ne præpropere aggrediatur, ita vt deinde facti peniteat, & reſpiciat retro. Qui igitur eligit, antequam electionem executioni tradat, curet, vt precibus apud Deum contendat, quatenus id eligat & opere comprobet, quod ad Dei gloriam, & animæ propriæ ſalutem ſpectat, ac deinde vtatur prudentis viri conſilio: Quia contingit quandoque

doque ſub colore zeli, imprudentem hominem agere, & ſe in anguſtias redigere. Si cui videatur quod in vno ſtatu quē delegit & aſſumpſit perdurare non valeat, cogitet inprimis de mutatione animi, Locus non efficit hominē ſanctum, nec etiam reddit quietum, Cœlum (ait Poeta) non animum mutant, qui trās mare currunt. Quādo igitur hęc tētatio & ſimiles de mutatione ſtatus occurrūt, ſic reſpondendum docet Gerſon, Scio vtique mala & bona vbilibet reperiri, quod ſi mala quędam meus cōtinet ſtatus, in eo tamen nonnulla ſunt bona, quæ alibi minime reperiuntur. A-

libi præterea mala aliqua inueniri certum eſt, quibus vita mea caret & eſt immunis.

Viceſima quinta tentatio.

NON multum diſſimilis præcedenti inducit inconſtantiam in animum poſt ſtatum aſſumptũ, vt proprius ſtatus diſpliceat, & cogitet de alio qui minus perfectus eſt. Inducta inconſtantia & pœnitẽtia ſtatus in quo eſt, tam diu vrget & tẽtat, donec plenè deiiciat. Si enim clauus parieti infixus moueatur, idque ab omnibus aduertatur, tamdiu mouent donec eximant. Ad eundem modum diabolus agit, ſi quem inconſtantẽ in ſuo ſtatu attendit, tentat,

donec fugiat: quæ eſt quam-periculoſiſſima tentatio apud religioſos. Si enim religioſus cogitat vel deliberatè profert, Si non eſſem Monachus, non fierem, Tentatio eſt Diabolica, & via ad Apoſtaſiam. quare ſuperiores Religionum diligenter inuigilent, ne diabolus ſibi paret locum in ſuis ſubditis hac tẽtatione: Ad hoc autem plurimum iuuabit adhortari ad conſtantiam, vt nõ reſpiciant retro, eaq; adhibere remedia, tam in ſpiritualibus, quam temporalibus, quę faciunt ad perſeuerantiam.

Viceſima ſexta tentatio.

NOn rara eſt apud religioſos hæc tẽtatio, Si ver-

ſipellis animaduertit aliquem in religione, in principio quidem feruidum, & aſpirantem cum quadam diligentia ad ſalutem animæ, inducit quendã teporem ad diuina exercitia, vt ſic diuinis cõſolationibus, quibus multum ducuntur infantes, & veluti lacte enutriuntur, deſtituatur: & quia anima delectationibus carere non poteſt, tunc ſuggerit, & proponit animæ, terrenarum rerum ſplẽdorem, & floſculos huius mundi, quia animi, præſertim eorum, qui necdum perfectè mundo mortui ſunt, facile iterum incenduntur. Vt autem hoc efficiat, incipit à minimis ſub ſpecie quadam

boni, exempli gratia, vt alant aues, delectentur in cultura hortorum, in inſitione arborum, deinde in venatione, vel piſcatione, & aijs tādē quando huiuſmodi non commode in clauſura vel cella haberi poſſunt, vt quærāt occaſiones occupādi ſe in negotijs ſecularibus, affectent media quibus ad huiuſmodi perueniāt, vt dignitates, officia, ſicque non ſecus, atque fellis murem cauda allicit, vt apprehendat, diabolus religioſos ad ſe trahit paulatim, vt perdat. Non enim ſtatim de extremo ad extremum, ſine medijs perducit, ſcit enim tū facilius ſuas inſidias cognoſci. Nemo po-

Digitized by Google

teſt dicere qui non eſt expertus, nec etiam adhibet fidem, qui cum ingẽti vigilantia ſui cordis actiones etiam ſecretiſſimas non diſcuſſit, quam multa & magna impedimenta pręſtent trãquillitati & ſaluti animę, minimę etiam delectationes, & affectiones erga res ſeculares. Quod cum diabolus perfectiſſimè perſpiciat, res temporales (quæ cum ſenſibiles ſint vehemẽtiꝰ imprimũtur, & tenacius hærent) obijcit, ſicque extinguit ſpirituales delectationes, quæ trahunt ad Deũ, & terrenas conſolatiunculas, & voluptates, quæ mouent ad mundum, incendit. Quod optimè figura-

tum eſt in Exodo, Cum populus ex Ægypto in deſertum proficiſci vellet, ad offerendum ſacrificium Deo, conſilium dedit vt occuparentur varijs negotijs terrenis, vt his occupati non haberent occaſionem cogitãdi de ſacrificio Dei. Hac tentatione tantum efficit noſtris tẽporibus diabolus, vt pauciſſimi reperiantur veri religioſi, in quibus non ſit plus de mundo, quam de vero Monacho. Cõtra hãc tẽtationem eſt remedium petendum à contrario, vt quiſq; cum ſumma ſollicitudine ſe remoueat ab omnibus terrenis, & totis viribus pro fragilitate humana ſe occupet in

cœleſtibus, quia quanto magis ſe quis exercet in aliquo negotio, tanto expeditius id operatur, & ad operationem deinde ſequitur delectatio. Qui igitur incipit cum magna delectatione, & perſeuerantia aliquod opus, & itidem perſeuerat, is toto deſiderio fertur erga tale opus, nec aliud pectore voluit; niſi vt quam rectiſſimè expediat, vbi enim eſt, *Matth.6.* Theſaurus tuus, ibi & cor tuum. Cum igitur propter ſenſuum vigorem, Adoleſcẽtia quaſi à natura gaudeat (vt Horatij verbis vtar) Equis, canibus, & Aprici gramine campi; coercenda eſt, ne ſenſuum impetum ſequatur,

& corde pergat ad occupationes ſeculares, & huiuſmodi exercitia : ſi enim iuuentus ſe immergat exterioribus laboribus, vacat quiete cõſcientiæ interiori. Laudanda eſt ergo induſtria horũ, qui omnino ab exterioribus arcent eos, qui ſe Chriſti ſuaui iugo tradiderunt, vt ſic aſſueti diſcant cõtemnere præſentia, & diligere ſempiterna. Sumus enim in hoc mũdo quaſi pueri, qui quando adhuc ſapiunt vt pueri, delectantur nucibus, & rebus vilioris precij, quæ viſum & guſtũ oblectãt. Quod ſi aurum, argentumq́; & precioſas margaritas eis proponas, nihili faciunt. Quam rem

ſimilitudine hac expreſſit D. Chryſoſt. Homil. 80. in Ioan. explicans iſta verba ſcripturę. *Fratres nolite pueri effici ſenſibus.* Etenim pueri, inquit, magna non deſiderãt, vilia ſolent admirari, Equos, curr⁹, aurigas, rotas luto factas, hoc aſpectu delectantur. quod ſi regem in curru aureo ſedẽtem, & mulos albos iunctos, & eximium cultum viderẽt, ne reſpiciunt quidem: Præterea & puellas ex creta ornant, veras autem pulchras neſciunt, & in multis alijs rebus itidem afficiuntur. Tales nonnulli nunc reperiuntur, nulla his cœleſtium cura, ſed ad lutea tanquam pueri obſtupeſcunt, & terre-

nis diuitijs blandiuntur, & gloriam & voluptates huius ſeculi magni pendunt, quę ita puerilia ſunt vt illa. Quæ vero & vitæ & gloriæ & quietis cauſa ſunt, non curant, ſed, vt pueri, his priuati deflent; illa autem ne deſiderare quidẽ norũt. Tamẽ vt multi in ętate prouecta delectantur nucibus, & rebus vilioris precij, quæ viſum & guſtũ oblectãt, quod hinc contingit, quia ea quæ oculos paſcunt, magis nos mouent, inuiſibilia vero debilius excitant, & cum non ad veræ fidei lumen intelligentiam eleuemus, quamuis fides edoceat hæc eſſe appetenda, illa vero fugienda, pau-

Digitized by Google

ci id capiunt. Si quis vero inſpiciat conditiones varias hominum qui in mũdo conuerſantur, videbit fere totum mundum illudi hac tentatione. Inducit enim diabolus per minima ad maxima, vt nihili omnes faciamus præſtantiam rerum cœleſtium, manibus, pedibuſq; apprehẽdamus res huius mũdi. Venit quis ad aliquam in mundo excellentiã; in principio ſuadet fallax auri, argentique copiam, vt ſtatus ſui dignitatem poſſit tueri, deinde pompam in veſtibus, poſtmodum in ſeruis, equis, canibus, ædibus, & in conuiuijs apparatum: Sic maxime Eccleſiaſticis inſidiatur,

Prplatus es, oportet habere vnde pro dignitate viuere valeas, congrega beneficia, vt ſicut alij in rerum abundantia viuūt, ita & tu viuas. In principio ſuggerit, vt minima ſibi procurent, exempli gratia, Annullos argenteos, & aureū adornatum: deinde inſtigat, vt vtenſilia eiuſdem materię, vilioris precij e. g. choclearia, his habitis, vaſa argentea, & aurata. Demum vt per omnia ſatisfiat mundo (ad quē vſq; terminum nunc omnes nos perduxiſſe videtur) quia apud cunctos eadem ſtat ſententia, quod oporteat ſe accommodare mundo: contra Apoſtolicam ſententiam. Nolite

conformare vos huic ſeculo nequam. Hinc illa Dæmonis vox inducta eſt, temporalizare oportet, ꝙ quam ſit contra diuina præcepta & Euangelicam legem, omnes probè norunt qui Euangelij ſpiritum à primo, vt aiunt, limine ſalutarunt. Hic eſt modus diaboli procedendi, vt in principio à minimis incipiat, quia hæc minus patent, & quādo principio non obſtamus, deducit ad maiora. quoniam vero hęc Tentatio tendit ad deceptionem mundi, per quem diabolus mira operatur, libet hic annotare ex ſanctis Patribus ad ędificationem & eruditionem, ſimilitudines aliquas,

ſanctorum Patrum, quibus periculum mundi oſtẽdatur, & cum quanto ſtudio ſit deuitandus mundus, cum omni ſua pompa, Damaſcenus in Hiſtoria Barlaam & Ioſaphat c. 12. ait. Qui prǫſẽtibus inhiãt negotijs, & nullam futurorum habent memoriam, ſed delectationes corporales inceſſanter deſiderant, ſimiles eſſe arbitror homini fugienti à facie furentis vnicornis, quẽ dum fugeret ne deuoraretur ab eo, incidit in baratrum, dũ autem caderet manibus extenſis arbuſculam quandam apprehendit, & fortiter tenuit, & in baſi quadam pedibus impreſſis, viſum eſt ſibi in

pace de reliquo fore,& ſtabilitate. Reſpiciens ergo vidit duos mures, album vnum, alterum nigrum, corrodentes radicem arbuſculæ, & iã prope erat, vt abſcinderẽt. Imo in baratro, vidit draconẽ aſpectu terribilem, ignem ſpirantem,& deuorare eum cupientem. Intuens vero rurſum baſim illam ſuper quam pedes habebat firmatos, vidit quatuor aſpidum capita de pariete prodeuntia, eleuans vero oculos vidit de ramis arbuſculę illius exiguum mel diſtilans. Dimittens ergo conſiderare quæ circundederant eum mala, ſeipſum dulcedini illius mellis tradidit. Hæc ſimilitudo eſt

do & eorum qui ſeductioni præſentis ſæculi adhæſerunt. Cuius expoſitio hæc eſt. Vnicornis figuram tenet mortis, quæ ſemper perſequitur humanum genus. Baratrum verò eſt ipſe mũdus plenus omnibus malis, & mortiferis laqueis. Arbuſcula autem quæ à duobus muribus inceſsãter incidebatur, quam apprehendimus, vitę noſtrę mẽſura eſt, quæ conſumitur, & diminuitur per horas diei, & noctis, & inciſioni paulatim appropiat. Quatuor verò aſpides, conſtructionem humani corporis ex quatuor Elementis ſignificant, quibus inordinatis, compago ſoluitur. Draco,

Digitized by Google

Infernus eſt, qui cupit ſuſcipere eos, qui delectatiões pręſentes futuris præponũt. Stilla verò mellis, dulcedinem ſignificat & delectationẽ hui⁹ mundi. Chryſ. Homil. 77. in Matth. Cur perforato aquam dolio ingeris? Nihil enim aliud eſt præſentibus iſtis laborare, quàm flãmam decerpere, & pugnis aera cædere. Certe fruſtra curris. Nonne vniuſcuiuſque artis finis quidam eſt? Ita profecto. Oſtende mihi igitur finem huius ſecularis ſtudij: ſed non potes, vanitas enim omnia. Iſaac presbyter de mundi cõtemptu cap. 2. Mũdus eſt Meretrix, quæ deſiderio pulchri-

Digitized by Google

tudinis ſuæ, ad concupiſcentiam trahit videntes eam: Qui autem particulariter eius amore deceptus ipſum fuerit amplexatus, à manibus eius non poteſt euadere, donec ſpoliet eum vita ſua, & cum ſpoliauerit omnibus, eijcit eum domo ſua, & in die obitus ſui homo agnoſcit eum. Nilus in libro Aſcetico; Si illi qui in mari nauigant, ſæuiente tempeſtate merces negligunt, & proprijs manibus onera in mare proijciũnt, & fortunis vitam anteponunt, ac, ne nauis põdere preſſa mergatur, eam ſubleuant, & preciosiſſima quæq; in profundum iaciunt: cur non etiam

Digitized by Google

nos, propter vitam pręſtantiorem ea deſpicimus, quæ animum in profũdum demergunt? Cur non idem poteſt Dei timor, quod poteſt timor maris? Illi caducæ vitæ cupiditate, aliarum rerum iacturã leuem putant, nos qui ad vitã æternam aſpiramus, propter illam nihil quamuis abiectum contemnimus, ſed malumus ſimul cum onere perire, quàm illo proiecto ſaluari. Agite exuamus omnia, nudus enim conſiſtit aduerſarius. Nunquid induti luctãtur pugiles? Nunquid non certaminis lex iubet eos nudos ſtadiũ ingredi? Nudum ergo, & vnctum oportet certare; nuditas enim

facit, vt ab aduerſario luctator apprehendi non poſſit: vnctio autem, vt, ſi quãdo fuerit apprehẽſus, elabatur. Propterea luctatores puluerem aduerſarijs conantur aſpergere, vt olei læuitatem, pulueris iniectione exaſperent, atque ita facilius eos apprehendere valeant. Iam ꝙ illic eſt puluis, id in noſtro certamine eſt in terrenis rebus occupatio; & ꝙ illic eſt oleum, hic eſt quietis ſtudium, ab omni ſolicitudine vacuũ. Macharius, Homel. 45. velut infans circundatus margaritis & indumẽtis preciosis vbi eſurierit, nihil facit ea, quę geſtat, ſed neglectis illis omnẽ ſolicitudinẽ habet

ſitam in aliméti mãmilla, quo pacto lac ſumat. Sic Chriſtianus contéptis omnibus mũdi huius illecebris totus in Deo eſt. Chryſ. homil. de profectu Euangelij. Anima quando diuino amore & deſiderio verè corripitur, ad nihil huius vitæ ſe conuertit, ſed ſicut mente moti contemnunt ignem, ferrum, feras, pelagus, & omnia: ita Pij furore quodam maximè ſpiritali, & honeſtiſſimo inſaniunt, deridentes omnia quæ vident.

Viceſima ſeptima tentatio,

QVandoque ipſe inſidiator, fugam ſe arripuiſſe ſimulat, & ceſſat à ſenſibilib⁹ tentationibus, vt homo exi-

Digitized by Google

ſtimet ſe in portu poſitum, & putet pacem, vbi non eſt pax. Nouit enim caut⁹ aduerſarius, quę ex tali pace ſequantur mala. In primis ſecuritas falſa per quam ſubuertitur timor, qui eſt fideliſſimus animę cuſtos. Deinde ignauia, & animi remiſſio. Item ignorantia ſuipſius, & propriorum defectuum, quam comitatur ſuperbia, latens animi malum. Poſtremo contẽptus fratrum, quia facile, qui huiuſmodi pacem in ſe ſentiunt, ac diutius ea freti ſunt, deſpicere eos ſolent, qui grauiter tentantur. Contra hanc tentationem anima munienda eſt timore, quo ſublato in maximo eſt

anima periculo: niſi enim timueris, cito ſubuertetur domus tua. Quandiu vitæ vſura fruimur, nequaquam ſecurè eſſe poſſumus: &,quo quis ſe ſentit minus tentari ab aduerſario,eo vigilantius obſeruet inimici tentãtis inſidias. Manifeſtus aduerſarius facilius vincitur,occultus autem plus damni infert. Conſiderentur ergo,qui inducant timorem, humilitatem,& ſui ipſius cognitionem: & facile experietur inimici inſultus. Cum tali hoſte nũquam pax habenda. Hinc contingere ſolet,vt, qui callem in vitijs duxerũt, & voluptatibus indulgent, omnibuſque deſiderijs habe-

Digitized by Google

nas laxant, nullas ſentiãt tentationum inſidias: negligit enim tẽtare eos, quos cognoſcit ſe quieto iure poſſidere.

Viceſima octaua tentatio.

QVoſdam non raro ſolet inſtigare inimicus ad occupandum ſe curioſè & incautè de prædeſtinatione, & reprobatiõe, ac præſciẽtia, vt cogitent ſe eſſe reprobatos, vel præſcitos, &c. vt ex altera parte, ſi putet ſe homo eſſe de numero prædeſtinatorum, cadat in ſuperbiam, & teporem; ſi verò ſe præſcitum, aut reprobatum, ruat in deſperationis malum. Hęc tentatio, cum nulla fulciatur ratione, quanta facilitate obijcitur, tanta

leuitate contẽnenda eſt. Certum, quòd diabolo incognitũ eſt, an nos ſimus prędeſtinati, vel reprobati. Dei conſilium quis cognoſcit? Dum in hac vita ſumus, & mouemur, ſententia non eſt prolata, quia poſt diſſolutionem animæ & corporis, homo recipiet, 2. *Cor.* 5. quæ geſſit in corpore, ſiue bonum, ſiue malum. Non ſit ergo homo curioſus in inquiſitione de prędeſtinatione, ſed diligens in obſeruatione mandatorum Dei, & magnam habeat fiduciam in humilitate, quod ſit de ſaluandorum numero. Attendat, quid Apoſtolus dicat ad Rom. 11. O altitudo diuitiarum ſapientię,

& ſciẽtiæ,&c. Quis nouit ſenſum domini, aut quis conſiliarius eius fuit? &c. Sape in ſimplicitate & humilitate, & noli ſcrutari maieſtaté, ſi non vis opprimi à gloria. Dilige Deum & pręcepta eius obſerua: &, ſi aliquando de reproborum conſortio fuiſti, nunc eris de ſanctorum corona.

Viceſima nona tentatio

CAlliditas non minima ſerpentis eſt, omnia ſpiritualia arma & ſtudia, quib⁹ fidelis, cœleſtis gratiæ opem, & internam lucem conſequi poteſt, reſecare. Ideo partim dulcedine rerum temporaliũ, partim vano timore & pudore, à ſpiritualibus exercitijs,

oratione, ſacra lectione, concione, ieiunijs, ſimilibúſque actionibus auocat, vt his ſalubribus armis deſtituti, faciliùs ab eo ſeparentur Chriſti milites. Quemadmodum olim Philiſtæi 3. Regum 13. cauerant, ne eſſet faber ferrarius inter filios Iſrael, quo armorũ præſidio priuati, facilius in manus hoſtium venirent. Hoc artificij genere nũc monaſteria exhauſit, ſuſtulit doctrinam, abſtulit in ſpiritualibus peritiam, induxit ignorãtiam ac demum omnium rerum diuinarum negligentiam. Valet ad vincendam hanc tentationem exercitium frequens in ſanctis operationibus, &

Digitized by Google

comparatio armorum ſpiritualium.

Triceſima tentatio.

INgerit hoſtis curioſitatem experientiæ, vt homo videlicet ſemel alicui peccato incumbat, aut illicitæ vacet voluptati, vt ex inde ad plenum ſatietur, nec poſtmodum illius rei vnquam concupiſcẽtia capiatur, idq; ideo, quia ſcit hominẽ poſtea grauius delicturum. Nam quãuis huiuſmodi voluptas ſatiata, modico tempore deſiderium non excitet, poſtea tamen fortius vrgebit. Vt enim qui æſtu graui, febreq́; laborant, ſi aquam frigidam bibãt, ſtatim quidem releuatur æſtus,

Digitized by Google

deinde verò longe vehementius inſurgit. Qui hac tentatione inpugnatur conſtanti animo repugnet, ac nulli illicito actui conſenſum præbeat, Si vero ſemel conſenſum dederit, poſtea iterum impugnabitur. Quemadmodum canis aſſiſtens mẽſæ (inquit Chryſ. homil. 3. de Lazaro) ſi viderit hominem veſcentem, ſubinde, & ſubinde aliquid eorũ, quæ in menſa ſunt, ipſi proijcientem, manet aſſiduè: quod ſi ſemel atque iterum ſic aſtitit, & diſceſſerit nihil adeptus, protinus abſtinet, veluti qui iam fruſtra & incaſſum aſſiſtat. Itidem & diabolus nobis iugiter inhiat, ſi ꝙ blaſphemũ

Digitized by Google

verbum ipſi proijciamus,hoc accepto,rurſus aggreditur: qꝫ ſi perſeueraris gratis agere, iugulaueris eum fame,celeriterq́ue abegeris, & aufugere coëgeris. quod hic ſanctus dicit de verbo Blaſphemo, de quolibet peccato poteſt aſſeri, præſertim de actu fœtido Luxuriæ, illa enim voluptas non facile ſatiatur.

Triceſima prima tentatio.

SVb humilitatis ſpecie, animum ad opera virtutum pronum, impedit à bonis operibus, ne illũ homines ſanctum dicant & arbitrentur, vt inde non ſuperbiat. Sic enim efficit, vt quis Acediam, diſcretam humilitatem

Digitized by Google

exiſtimet. Generoſi eſt animi non curare huiuſmodi volantes flatus, ſed magno animo aggredi virtutis opera, ac diabolo reſpõdere, Propter te nó incepi, nec relinquam bonum pus, ſed ad laudem & gloriam Dei, & proximorũ ędificationẽ incipiam. Si enim oculus ſimplex fuerit, totum corpus lucidum erit, ſi intentio recta, tota actio bona erit.

Triceſima ſecunda tentatio.

INſpirat fallax, vt homo apud ſe quærat, an ſit cæteris hominibus sãctior & melior? an alius illo, vel ille deterior? vnde exurgit ſuperbia, inuidia, temerarium de alijs iudicium, & ſimilia mala. Cogitet hic

hic homo ꝙ nihil à ſe ipſo habet niſi peccatum : ſi quid boni, hoc à Deo eſt , qui & aliud alteri poteſt pro ſua benignitate largiri ; & à te, ſi ſuperbias, auferre.

Tri*ceſima tertia tentatio.*

EX S. Gregor. lib. 32. moral. cap. 21. Sic alloquitur eum Sathan, qui omnia deliberat relinquere, Vnde hæc tantę temeritatis audacia ſurrexit, vt credere audeas, quòd omnia relinquẽdo ſubſiſtes? Aliter te creator condidit, atque aliter tu te ipſum diſponis. Valentiorem te, robuſtioremque faceret, ſi ſequi te ſua veſtigia cum inopię neceſſitate voluiſſet. An non pleriq;

Digitized by Google

terrena Patrimonia nequaquam deſerunt & tamen ex his per miſericordiæ opera, ſupernæ ſortis bona æterna merentur.

Triceſima quarta tentatio.

EX eodem ibidem, ſic eos aggreditur, qui ſe ſubdere volunt obedientiæ, O quanta per temetipſum miranda agere poteris, ſi nequaquam te arbitrio alterius ſubdis! Cur profectum tuum ſub ſtudio meliorationis diminuis? Cur tuę intentionis bonum, dum vltra quã neceſſe eſt te extẽdere niteris, frãgis? Quę enim, cum volũtate propria vſus es, perpetraſti? Qui ergo tibi ad bene viuendum ſufficis, alie-

num ſuper te iudiciũ cur requiris? Hæc blandiẽs intimat, ſeorſum verò in voluntatibus eius proprijs, exercendæ ſuperbiæ cauſas parat, & cum laudat, corde inteſtina rectitudine inueſtigat callidè, vbi ſubruat in prauitate. Hęc Gregorius. Ad expellendas huiuſmodi tentationes, cõſiderentur quæ Dominus in Euangelio tradit de conſilijs perfectionis, & reſpõdeatur malę ſuggeſtioni, Vade poſt me, Sathan, nõ enim ſapis ea, quæ ſunt ſpiritus Dei. Si quando alicui Spiritus Sanctus ſuadet religionem, metiatur ſuas vires, & probet quid valeat, adhibito conſilio bonorum

Digitized by Google

virorum, & ſi conſultum repererit, non reſpiciat retro, quando inimicus diſſuadet.

Triceſima quinta tentatio.

QVotidiana fere eſt diaboboli tẽtatio, qua Monachos inſequitur. Ingerit eis cellæ moleſtiam, vt ſic cellam exeant, per monaſterium vagentur, ſolitudinẽ odio proſequantur, diſſolutionem incurrant, ac alijs impedimento ſint. Nouit enim ad motum continuum corporis, mentis ſequi inſtabilitatem, & euagationem concomitari multa mala. Hanc tentationem impedit labor continuus in cella, iuxta illud vulgare. Nũc lege, nunc ora, nunc cum ſer-

uore labora: Sic erit hora breuis, & labor ipſe leuis. Si enim aliquis vacet otio, diu conſiſtere in cubili non poterit. Iuuat etiam ad amouendam hāc tentationem bona diſciplina monaſtica, vt non permittatur eis occaſio euagandi.

T*riceſima ſexta tentatio.*

SI quos aduertit inimicus magis abductos à ſenſibilibus, & carnalibus vitijs religioſos, ſolet ad ambitiōis vitium incitare, ita vt vix inceperint eſſe Monachi, quando mitram portant in corde, ambientes vt tandem aliquando aſcendant ad caput: tūc enim neglecto domini amore & honore, incipiūt ſeipſos ama-

Digitized by Google

re, proprium honorem quærere, appetunt proximis præfici, dominari & præeſſe, Magnatum conſuetudine delectari; blandientibus ſibi aures libẽter porrigunt, increpantium verba contemnunt, & ſi impediuntur, quò minus vanus appetitus expleatur, grauiſſimè indignantur & turbantur, aut animo excruciantur, non propter Deum, ſed quia res ipſis non ſuccedit ex animi ſententia. Tales enim mundi vanitatibus illuduntur à dæmone, & ſentinam omnium vitiorum congregãt. Monachus religioſus diu perſiſtere nequit, ſi concupiſcentia, & ſuperbia vitæ cor e-

Digitized by Google

ius occupant. Ad repellendam hanc dęmonis inſpirationem, iuuat plurimum attendère finem, quem præſtitutum habere debet, qui religionem ingreditur, non vt honores, diuitias, bonaq́; caduca quęrat, aut voluptate fruatur. Quippe qui renunciauit omnibus rebus huius mundi, per paupertatis votum, diuitias reſcidit; per caſtitatis ſponſioné, proprię carnis holocauſtű obtulit; per obedientiæ promiſſionem, ſuę voluntatis abnegationem profeſſus eſt. Videat ergo an pręſtet fidem Deo, cui ſe fidei ſacramento & profeſſionis iuramento addixit, ꝙ velit abrenunciare diabolo &

pompę eius. Contra hanc itidem tentationem inſeruit humilitàs,& omnia remedia quibus expugnatur ſuperbia.

Triceſima ſeptima tentatio.

TEntatio periculoſiſſima, quia occultiſſima, quãdo nobis cogitatio ſuggeritur, qua perſuadet dæmon in animo noſtro,nos aliquid eſſe: talis enim cogitatio, ſuperbiæ (quæ omnium vitiorum mater,& virtutum nouerca eſt) pleniſſima exiſtit. Suſurrat enim in aures, nos vel ingenio, vel ſcientia,vl pietate,vel prudentia rerum agendarum, vel ſingulari aliqua virtute pollere. Hæc & ſimilia, quia ſpectant ad ſpiritum ſuperbiæ,

Digitized by Google

remedijs, quæ ſolent adhiberi contra ſuperbiam, ſunt depellenda.

Triceſima octaua tentatio.

EST autem aliud hoſti ſtudium. Cũ à bonorũ ſtudio, & virtutum actionibus mentem auocare nequit, ipſius operis intentionem, à qua eius fructus dependet, corrũpere nititur, vt vel vanã gloriam, vel alium prauum affectum operetur. Huic tẽtationi oppoſitum eſt remedium, vtpote etiã ſupra dictum eſt, ſecundum mentem Bernardi dicere, Propter te non incepi, nec etiam finiam. Recta intẽtio coronat opus.

Triceſima nona tentatio

SVadet quandoque dæmon hominibus vitia ſub colore virtutum, ſicq; transfigurat ſe in angelum lucis. Non ſecus atque fraudulentiſſimus mercator, vendit pro lapidibus precioſis fragmenta fictilia, ſtannum expolitum pro argento, &c. Hoc pacto ſub colore prouidentiæ ſuadet auaritiam, ſub prætextu miſericordiæ remiſſionem indebitam, ſub ſpecie iuſtitiæ crudelitatem, ſub pallio diſcretionis teporē. Scit enim tentator difficile eſſe, mediū tenere, & virtutem inter extrema cōſiſtere, in quibus facilè contingit error. Hæc tentatio quoniam innititur fallaciæ,

Digitized by Google

confugiendum eſt ad rectam regulam prudentiæ, quæ diſcernit falſas virtutes à veris: & regula fidei, ſcilicet ſacra ſcriptura, adhibenda eſt: & ſumendum etiam conſilium à viris peritis in ſpirituali militia: ac etiam, ſecundum inſtructionem Catholicæ Eccleſiæ, orandum, Veritas tua quæſumus domine sẽper maneat in cordibus noſtris, & omnis inimici falſitas deſtruatur.

Quadrageſima tentatio.

SVggerit ſub prætextu boni, periculum. Sic, vt quis poſſit opera miſericordiæ exercere in pauperes, conſulit acquirere diuitias. Nouit enim

Pauli doctrinã, quod qui volunt diuites fieri, incidunt in laqueos diaboli. Hac eadem arte, ſub ſpecie, vt quis multum vtilitatis Reipub. poſſit conferre, monet vt quis appetat dignitates, & ſuperiorem in Repub. Eccelſiaſt. vel ciuili poteſtatem. Contra hanc tentationem valet caudam animaduertere inimici, colorẽ boni in principio obijcit, ſed in fine videtur, cuius toni ſit. Quandocunque finis eſt periculoſus, media etiam periculoſa exiſtunt.

Quadrageſima prima tentatio.

INſtigat, vt homo ſe deterioribus comparet, eiſq; ſe [illegible] ſuperbiæ vitiũ

Digitized by Google

prima fronte incurrit: Nã cum ſe reſpectu peiorum bonum reputet, cum malus ſit, in ſua malitia permanet; & cũ malus non ſit, reputat ſe ſanctum. Ad hanc materiam non diſſimile adfert Cæſarius homil. 31. Quomodo, inquit, aucupes facere ſolent, qui columbas quas prius ceperunt, excœcãt & ſurdas faciunt, vt, dum ad illas reliquæ columbę venerint, præparatis retibus capiãtur. Ita etiam hoſtis antiquus de tepidis clericis, & negligẽtibus Monachis, vel deſidioſis virginibus exercere cõſueuit, vt, cum in eis oculos patientiæ clauſerit, ignéq; compũctionis, vel flammã veræ cha-

ritatis extinxerit, de ſolo habitu religionis perſuadeat ad aliorum perditionem gloriari, &veluti iudices, eos in exẽplum proponat ac præparet. Quę opponuntur ſuperbię, huic etiam contraria ſunt tentationi.

Quadrageſima ſecunda tẽtatio.

ALiquam virtutem ſingularem (exempli gratia, caſtitatem , vel continentiam , vel paupertatem) non diſſuadet, vt homo tandem de huiuſmodi virtute ſibi complaceat, ac in ſuperbiam ruat, Remediũ : cogita, quòd nulla virtus ſine humilitate cõſiſtit.

Quadrageſima tertia tentatio.

CHryſoſt. homi. 31. in Geneſ. & hom. 4. de verbis Eſaię, Vidi Dominum. Sicut Piratæ nauigantes in mari nō tunc inſidiantur cum è portu vident egredientes: nam quid prodeſſet inuadere nauē vacuam? ſed tunc artes omnes mouent, cum onuſtæ redeūt. Ita & malignus cum nos videt multa conuexiſſe pietatis opera, & virtutes, eſſeq; nauē noſtram gemmis pietatis plenā, tunc vndequaq; ſe obijcit, vt theſaurum rapiat, & in ipſo portus ingreſſu ſpoliet. Callidè ergo veros Perfectos aggreditur transfigurans ſe in Angelum lucis, & peccatum ſub virtutis ſpecie inſinuare

contendit , vt ſub velamine charitatis, carnalẽ affectionẽ; ſub prætextu honoris Dei, priuatam laudem;ſub deſiderio ſalutis animarum,prȩlationis inſpiret apicem.Hortatur enim ad prȩdicationem, ſecularium conuerſationem, mulierum , virorumq́ue indiſtinctã familiaritatem : adferens illud Pauli, Omnibus omnia factus ſum, &c. In his & ſimilibus, periculoſi latent dȩmonis laquei, quibus capiuntur,qui non diſcreti in diſcernendis motibus animi ſũt, & efferuntur corde. Sic multi,qui aliquãdo inter aſtra nidos ſuos collocaſſe putabantur,occaſione fraternæ charitatis

tatis, in lutum carnalis concupiſcentiæ lapſi ſunt. Sic quoque plurimi ſunt, qui veluti ſol, inter cætera ſidera lucent apud homines, ſed ex frequenti ſecularium conuerſatione tepeſiunt, & ad ſecularia deſideria redeunt. Hoc pacto etiam contingit, vt aliqui in humili ſtatu ſub obedientia & diſciplina, animę puritatem & tranquillitatem conſeruent: adepta verò dignitate, acquiſitiſque honoribus, quibus curæ, ſolicitudineſque huius mundi annexæ sũt, miſerabiliter, ſuperiorum obliti, ad ima deſcendunt. Apoſtolicæ perfectionis eſt, in dignitate humilitatem, in ſe-

cularium cõuerſatione mentis puritatem; in familiaritate mulierum, caſtitãtem; & in condeſcẽſione proximorum, cordis retinere rectudinem. Vnde qui in mundo conuerſatur, ſemper ante oculos habeat illud Pauli, 1. *Cor.* 10. Qui ſtat, videat ne cadat, & exerceat ſe in timore Domini & humilitate.

Quadrageſima quarta tentatio.

SOlet quoque, præſertim Iuuenes ſiue Iuniores qui incipiunt Deo inſeruire, diabolus vexare immoderato & intempeſtiuo ſomno. Id quod non raro accidit illis, qui in

Digitized by Google

ſpirituali bus ſe exercent, vel nocturno tempore dum Deũ laudant, aut etiam orant. Hoc tamen annotandum, quod ſomnus etiam, quãdo impendit tempore orationis, non ſemper prouenit ex deceptione dęmonis, ſed quandoq; etiam ex neceſſitate naturæ, quandoque ex infirmitate. Quando ſomnus vrget ex neceſſitate, non aliud eſt remedium, quàm, cum moderatione, naturę concedere ꝙ ei debetur: ſi verò ex infirmitate oritur, nõ eſt permittendum vt omnino vincat, ſed tribuendum eſt aliquid temporis tã neceſſario operi. Cũ autem ſubrepit ex ignauia &

immiſſione dęmonis, remedia adhibenda ſunt, quę carnem excitent, ne permittat ſe à ſomno ſuperari, vt ſunt Ieiunium, & corporis aſperitates. Quantũ autẽ ieiuniũ cõferat patet experientia, Nã abundantem cibum & potũ ſomnus longus ſequitur.

Quadrageſima quinta tentatio.

NOn eſt infrequens tentatio apud eos qui orationi & ſpiritualibus vacant exercitijs, qua eos diabolus vexat, vt, dum orant vel meditationi vacant, moleſtia, & deſolatione afficiantur, vt tempus abbreuient & nimis longum arbitrentur, atq; ſic ceſſent ante determinatum tempus. Quẽ-

Digitized by Google

admodū enim facile eſt protrahere tempus affluēte conſolatione, ſic moleſtiſſimum eſt perſeuerare, pulſante deſolatione & tentatione. Contra hanc tentationem remedium eſt, vt, ad deuincendam perfidiam diaboli, tunc protrahatur vltrà tempus prę ſcriptum, ſic enim malignus videbit ſe fruſtratum ſua intentione, & ceſſabit.

Quadrageſima ſexta tentatio.

QVę etiam doctis & perfectis quandoque ſolet multū eſſe moleſta, Nimium videlicet & immoderatum ſciēdi deſiderium. Cum enim ſtudium literarum multum ſit vtile Reipub. ſub ſpecie

boni, multi decipiuntur, prę-ſertim illi qui bonum commune multum affectant. Studendũ eſt, ſuggerit malignus, vt cum honore & gloria valeas proximis prodeſſe, & nomen tuum ſcriptis conſecrare poſteritati, vt pr ę cęteris ſcientia polleas, tum in maiore authoritate eris magiſq́; vtilis Reipub. Nouit fallax, huiuſmodi deſideria abũdare ſuperbia & ambitione. Multi grauiſſimè ſciendi deſiderio tentantur, in primis eo quod inimicus ex naturalibus multum habeat adiumenti ad hoc immoderatum deſiderium. Quia & Philoſophi tradunt: Homines natu-

raliter ſcire deſiderant:ex quo fundamento & primos homines hac via aggreſſus eſt, Eritis ſicut dij,ſcientes bonum & malum. Naturali huic appetitui accidit excellentia & nobilitas huius exercitij. Cum enim homo à Deo conditus ſit rationis particeps, non eſt maior perfectio intellectus cognitiōe. Et cum omnis potentia pręſertim rationalis, maximè delectetur in ſuo naturali actu & obiecto:non eſt maior delectatio in intellectu, quàm ſcientia. Auget hoc etiam deſiderium, amor proprię excellentię,quia,vt manifeſtum eſt, ſcientia eſt magnū medium ad conſequendū ho-

norem,honos enim alit artes. Prętee hęc occurrit prętextus pietatis,intentio videlicet iuuandi proximum. Hæc ſunt maximè, quę huic tentationi fomentum pręſtant. Aduertendum tamē non omne ſtudendi deſiderium eſſe reprehenſione dignum, ſed immoderatū:quia, & diuitiæ bonæ ſunt, tamen qui volunt cum magno deſiderio diuites fieri, incidunt in laqueos diaboli, & deſideria multa inutilia.Sicuti enim amor nimius diuitiarum ſpectat ad auaritiam, ſic & immoderatū ſciēdi deſiderium ad idem ſpectat vitium, ſecundum magiſtrum ſententiarum. Non eſt tamen

Digitized by Google

paſſim iuuentuti timendum, vt in hac parte erret, quę verberibus magis ad ſtudia compellitur, quàm voluptate ducitur. Quandoq; tamen contingit aliquos reperiri, qui nimio deſiderio ferantur, & tũc niſi ab eis quorũ intereſt ſtudium moderetur, aut ad talẽ ſtatum deueniunt, vt neque ſibi, neque alijs proſint, aut aridi ſine ſapore diuinæ dulcedinis & ſapientię, Poëtæ & Philoſophi euadunt. Quibus enim aſſueſcit iuuentus, eis ſemper adhæret, & quando nimis eſt dedita ſtudijs, ſtudia totis viribus inſectatur cum vehementi delectatione, ea verò quæ animæ negotiũ

Digitized by Google

concernunt, cum hoc impedimentum ſit interpoſitum, leui brachio,ex conſuetudine potius,quàm amore,ſine affectu percurrit,magni faciẽs id quod parui faciẽdũ eſt. Quis itidem non attendit, ꝙ quando intellectus totus in cognitione & ſpeculatione occupatur,& delectatur, voluntas remaneat ſicca ſine deuotionis ſucco? Oritur nonnunquá aliud malum ex immoderato ſciendi deſiderio, vt ita quidá ſcientię amore rapiantur, vt ſui ipſius obliuionem capiãt, nec aliud putent eſſe exercicium dignius homine in mũdo,quàm libros euoluere, & inanes in humanis ſcientijs

ſpeculationes habere,ſic omnem curam earum rerum , ad quas ratione officij vel ſtatus tenentur, prorſus abijciunt, vt alijs ſint offendiculo, quibus , cum cura ſubuenire deberent. Optima ſtudendi ratio eſt, in tãtam libertatem animum conſtituere , vt recta ratione ſtudium in Deum referatur , & animarũ ſalutem, maioremq́ue curam impendere in excolenda anima , & cognitione ſui ipſius,quàm in ſcientia humana. Quærendũ in primis regnum cœlorum, *Matth.* 6. & reliqua adijcientur. Magnus enim eſt qui inuenit ſapientiam & ſciẽtiam, ſed non eſt ſuper timentem

Digitized by Google

dominum, ait Eccleſiaſticus 25. Attendendũ, vt benè quidam deuotus admonet, quod in extremo iudicio nõ requiretur à te quid legeris , ſed quid egeris , nec etiam, quàm benè locutus fueris aut dixeris, ſed quam benè vixeris , & mandata Dei obſeruaueris. Sapientia huius mundi, 1. *Cor.* 3. ſtultitia eſt apud Deum: &, Omnia prætereunt præter amare Deum. Tandem ſcientia altiſſima & vtiliſſima eſt, vera ſui ipſius cognitio: de ſeipſis nihil tenere, & de alijs ſemper benè & altè ſentire, magna ſapientia eſt & perfectio. De qua re in Euangelicis illis lib. De Imitatiõe Chriſti,

lib. 1. cap. 2. plenius diſſeritur.

Quadrageſima ſeptima tentatio.

LEo rugiens, qui ſemper circuit quærens quē deuoret, iuſtis & sāctis viris inſpirat indiſcretum deſideriū iuuandi proximum, per quod obliuio ſui ipſius naſcitur: & hæc tentatio tantò grauior, quantò ſanctior is qui tentatur, qui tantò magis inclinatur ad bonum commune, & proximorum ſalutem. Charitas enim non quærit quę ſua ſunt, ſed magis quę aliorum. Huius tētationis exempla habentur in vitis Patrum, vbi diabolus hac arte ex ſolitudine ad ciuitates moliebatur allicere. Adhibita lima prudē-

tiæ & diſcretionis, impendēda eſt cura proximo; ne, dum alios quærere nitimur, nos ipſos perdamus: Cuius rei nos Dominus in Euangelio admonet quando dicit, *Matth.* Quid tibi prodeſt ſi Vniuerſa lucratus fueris, & animæ tuæ detrimentum patiaris? & Eccleſiaſticus, 26. inquit. Recupera proximum ſecundum virtutem tuam, & attende tibi ne incidas.

Quadrageſima octaua tentatio.

DIabolus omnia regna mundi, carniſq; delitias ſimul quandoque obijcit, vt in aliquo capiat. Vnde S. Macharius, vidit dęmonem euntem ad Monaſterium quoddā

Digitized by Google

cum multis vaſculis, vt qui ex vno renueret bibere, ex alio ſumeret. Dat pro hac tentatione hanc ſimilitudinem B. Chryſoſt. Homil. 27. operis imperfecti: Sicut homo malignus, ſi viderit aliquem orphanum habere ſubſtantiã paternam, ducit eum frequẽter ad prandium, donat illi item aliquod ſpecioſum veſtimentũ, & loquitur illi dulces ſermones, donec tollat facultates eius. Sic & diabolus videns hominem habentem in ſe theſaurum cœleſtem, id eſt animam immortalem à Deo creatam, ſapientem, cœleſtem, ſed in arca terrena poſitam, ideo oſtẽdit illi aurum,
Digitized by Google

& argentũ, & concupiſcibilia ornamenta, oſtendit illi veſtes precioſas, & delicatos cibos, & glorioſos honores, vt per hoc illum ſubiugans voluptatibus ſuis, auferat ſalutem animę eius, & corrumpat gratiam cordis ipſius. Hæc tẽtatio, cũ ſit vniuerſalis, pręcipuè confutatur illis medijs, quibus Chriſtus in Matthæo Sathanam vicit, 4. cap.

Quadrageſima nona tentatio.

SOlẽt maligni ſpiritus hãc tentandi formam & artẽ aduerſus ſtrenuos Chriſti milites exercere. Cum omni ex parte eorũ animos conſpiciũt munitos, in omnem ſe conuertunt immanitatẽ, & nullo ſeruato

ſeruato tentandi ordine, cũ-ctorum vitiorum ignitas ſagittas cordi immittũt, vt animus fatigatus ex crebra impugnatione, & reluctatione trahatur ad delectationis cõ-ſenſum. Qui ſic impugnatur diuinum inuocet auxilium, cum conſtantia & fiducia cõ-geminet mellifluũ nomẽ Ieſu; hoc enim aerijs poteſtatibus terribile eſt: & ſentiet ſe victorem. Alia etiam inſeruiunt, quæ dicta ſunt de importunis deſolationibus.

Quinquageſima tentatio.

IMmittitur à dęmone ſępiſſimè importunitas cogitationum, tempore orationis, vt vel fructum orationis impe-

Digitized by Google

diat, vel homo importunitate victus, orationis exercitiũ relinquat an nõ ignorat fraudulentus quantum bonum ſit oratio. Quib⁹ modis ſæpe, orationem ſanctorum, malignus interrumpat, exempla legat qui voluerit apud Marcũ Marulum in lib. 2. cap. 3. de ratione benè, beatéque viuẽdi. Quantum ad hanc tentationem attinet, de importunis cogitationibus quę obijciuntur, non multum eſt curandum, modo homo voluntate propria non conſentiat. Accidunt enim partim ex corruptione naturæ, partim moleſtatiõe inimici: vnde potiùs pœnæ ſunt quam culpæ; niſi

nos proprio conſenſu, culpas efficiamus. Quemadmodum enim, vt ſupra dictum eſt, primi motus, ſi inuitis nobis oriantur & ſine cauſa vlla, non reputantur ad culpam; ſic & huiuſmodi moleſtæ cogitationes plus inferunt moleſtiæ, quàm damni. Atque hoc etiam obſeruãdum, quemadmodum in naturalibus non omnium eſt eadẽ diſpoſitio, ſed diuerſa, ſic in rebus animi quidam facilius perferunt frigus, alij cum maiori moleſtia: ſic in his tentationibus plus moleſtiæ vnus perfert quam alius: eadẽq; eſt ratio in omnibus tentationibu. Non tamen hinc ſumenda menſura

ſanctitatis & innocentiæ, nō enim is fortior cenſendus eſt qui impugnatur, ſed qui multum & ſtrenue pugnat; ſic etiam ſanctior cenſendus qui ſeipſum fortius vincit, atque cum magno animo reſiſtit inſultibus. Nec etiam reſiſtendū eſt iſtis immoderatis cogitationibus cum extremo labore & fatigatione cerebri & virium: quia ſic haud facile perſeuerare poſſet, & oratio res moleſtiſſima videretur. Oratio enim non eſt opus noſtrarum virium, ſed humilitatis & diuinæ gratiæ. Cōfugiendum ergo ad Deum, vt non patiatur nos tentari, vltra ꝙ poſſumus, ſed doceat nos o-

rare, cohibeatque inimici conatus. Ad hæc Angeli noſtri cuſtodes inuocandi, vt prohibeant inimicorum impetum, & ante orationē anima munienda eſt præparatione, & in proceſſu orationis vigilantia adhibenda, ne occupemur in huiuſmodi cogitationibus. Qui vult plurimos aduertere modos, quibus diabolus ſanctos olim ſolebat impugnare, vt in foueam præcipitaret, & iterum cognoſcere vias quibus ei obuiandum, legat plurima exempla ſanctorum Patrum, collecta apud Marcum Marulum loc. cit. lib. 5. cap. ſeptimo.

Quinquageſima prima tentatio.

Digitized by Google

De hora mortis.

ADuerſarius qui per omnem vitam quęrit occaſionem perdendi animas, vehementius omnes ſuæ verſutiæ neruos in hora mortis intendit, vt hominem à fiducia miſericordiæ diuinæ deturbet: quia ſcit poſt exitũ vitæ, ſi hominem in vita nõ capiat, nihil ſupereſſe ſpei. Obijcit autem in agone peccata præterita, eorumq́ue grauitatem, diuinæ iuſtitiæ rigorem, inferni pœnas, aliaq; quæ deſperationis viam aperiant, & diuinæ miſericordię vberrimum fontem deſtruant. Nec non ingerit aliqua contra fidem, quandoque etiam horri-

bilibus viſionibus terret, vt hominem in iſtis malis contineat, ne ſit memor bonorum & beneficiorum Dei, qui non vult hominem perire. Exempla huiuſmodi tentationis, adfert quidem in primis quotidiana experiẽtia: Nam ſi qui ſe iuẽter hõinibus in extremis adſint, facile vident ex eorum commotionibus & timore quo percelluntur quando amplius loqui neſciunt, quæ ſint ſigna inimici terribiliter inſidiantis. Referunt itidem exempla Gregor. lib. 4. Dialo. c. 38. Hugo à ſancto Victore, lib. 1. de anima cap. 2. Bernardus, in lib. de interiori domo, ca. 38. Et Innocentius

3. in lib. 2. de contēptu mū-
di cap. 42. tradit itidem de
iſto timore Concil. Trident.
ſeſſ. 14. in Doctrina de S. Ex-
tremæ vnctionis. Tradit etiá
hanc dæmonis vexationem,
Cyrillus Alexandrinus in ora-
tione de exitu animæ. Greg.
Homil. 39. in Euangelia. Se-
uerus Sulpitius de tranſitu S.
Martini. Hæc locutus (inquit)
diabolum vidit prope aſſiſte-
re, Quid (inquit) hic aſtas cru-
enta beſtia? nihil in me fune-
ſte reperies. Memini me ſupra
aliquid dixiſſe, vel ſaltem atti-
giſſe in conſolationem timi-
dorum, de hac tentatione,
nunc aliquid addendum, in
conſolationem & protectio-

nem morientium.
In primis certiſſimum eſt & iuſtos & ſanctos nõ debere adeò timere, quia vt benè S. Aug. de diſciplina Chriſtiana cap. 2. dicit; Certè nõ poteſt male mori qui bene vixit, Muniuntur enim illi Angelorum præſenria, ne terrore dæmonum torqueantur. Sic, S. Greg. lib. 4. eap. 11. Dialogorum, deſcribens mortem Vrſini presbyteri, refert illi in morte apparuiſſe amicos Petrum & Paulum Apoſtolos, & teſtatur quod plerumque contingit iuſtis in morte ſua, ſanctorum pręcellentium viſiões aſpicere, ne ipſam mortis ſuæ pœnalem ſententiam

pertimeſcant. Alias iuſtorum viſiones in ſequētibus narrat. Vnde & hoc addendum, non deeſſe nobis in morte, præſertim eorum Angelorum & ſanctorum patrocinium, quos in vita in ſingulares delegimus patronos, & eis particularem honorem impendimus: amicus enim ſi omni tempore auxilium ferat, multo magis tempore neceſſitatis ſuccurrit. Cautela (antequam ad alia deſcendamus) notetur, pro eis qui agonizantibus aſtant, vt tunc non proponāt ijs, quæ terrorem & timorem incutiant, in die malorum, id eſt, mortis: Sed dicant, Memor eſto beneficiorum Dei,

Digitized by Google

quæ impendit peccatoribus, & eiuſdem miſericordiæ, qua õnes vult ſaluos fieri. Et adijcienda ſunt, q̃ fiduciam in Deum excitent, ſicuti in die bonorum, ideſt, huius vitæ, quando homines in peccata prolabũtur, memores eſſe debent malorũ, ſcilicet iuſtitię diuinæ peccata punientis, mortis, & inferni: Iuxta illud, Memorare nouiſſima & in æternum non peccabis. Sic dum finis vitæ inſtat, & infirmitas premit, id eſt, in die malorum, memores eſſe debent bonorum, ne in deſperationem ruant. Non tamen per hoc, ꝙ trado Agonizantibus non eſſe proponenda quæ ti-

Digitized by Google

morem incutiant, volo, vt
cipiantur ſpe longioris v
quando non eſt ſpes , vt
imparati incidant in ipſ
mortis punctum, hoc enim
peſſimum conſilium car
lium amicorum: nolunt en
infirmo, quando etiam ma
feſta apparent ſigna mor
ſignificare, ne triſtem red
ſed promittũt illi adhuc m
tos annos, vt non timeat ,
tamen maximè timend
Fidelis Chriſtiani , & pru
tis amici & hominis eſt ,
quãdo periculum mortis
benigne admoneat ſuum
micum, his verbis, vel ſim
b⁹, Amice in poteſtate De
magiſq; diſpoſitus ad mo

ſi ſecundum humana velimus procedere indicia , quamuis Deus omnia mutare queat, ergo quoad vitã tuã cogita de diſpoſitione rerum tuarũ, vt ſi dies Domini tanquam fur in nocte veniat , te paratũ inueniat. Qui autem aliter timẽt ægrotũ offendere, dantq́; ei ſpem longioris vitæ donec ſpiritum exhalet,ſunt inimici hominis ; etiam ſi amici carnales & domeſtici eius. quando verò nulla eſt ſpes vitę,ſed mors ſtat in foribus, nudis & ſimplicibus verbis dicendum infirmo,vt ſe auertat ab omnibus rebus huius mundi , & omnem cogitationẽ in Deum conuertat , & præſtoletur ip-

ſius clementiam. Rebus huius mundi occupare hominem iamiam moriturum, extremę dementię eſt. Duobus enim modis ſolet diabolus potiſſimum tentare in illa hora: aut proponit mala, vt trahat ad deſperationem; aut offert bona, vt incitet ad pręſumptionem. Si ergo diabolus mala obijcit ad deſperandum, repete ex ſuperioribus quę faciunt ad conſolationem; ſi bona ad pręſumendum, recogita quæ inſeruiunt ad humiliandum. Nunc agendum eſt aliquid de remedijs contra diaboli in extremis rabiem.

Primum & maximum eſt, ſacramentũ extremę Vnctio-

Digitized by Google

nis, eius enim effectus plurimum valet, ad repellẽdas dęmonis in illa hora fraudes & terrores.

Secundum, eſt Aſperſio aquæ benedictę per locum in quo infirmus iacet, valent enim ſacramentalia ad expulſionem diabolicarum tentationum.

Tertium eſt Oratio, maximè ſeptem pſalmorum pœnitentialium, vnde ſcribit Poſſidonius, cap. 31. in vita S. Auguſtini; quod Auguſtinus ante mortẽ legebat hos pſalmos. Ad hoc reduci poteſt inuocatio ſanctorum, ſanctarũque omnium, quod fit in Litanijs, vnde à quibuſdam cer-

tę orationes collectę ſunt, pro dormientibus ſiue morientibus.

Quartum, Eſt inuocatio & congeminatio nominis Ieſu, cum exhibitione S. Crucis, præſertim quando viſibiliter animaduertitur, ꝙ infirmus agitatur terroribus & inſultibus Maligni, & itidem crebrius aſpergenda aqua benedicta.

quintum, iuuat etiá contactus reliquiarum ſanctorū, quia has dæmones fugiunt, nec ferre poſſunt, vt tradit, & exemplis comprobat Marcus Marulus loc. cit. Huic remedio adiungamus vſum Agnorum Dei, vt traditur de eius effecti-

effectibus.

Poſtremo in illa hora multum valet induſtria viri ſpiritualis,ſicut nõ parum obeſt ſermo inutilis hominis carnalis. Tandem vt concludamus, dum vitam adhuc fortẽ agimus, dominum Deum exoremus, vt non ſolum quando benè valemus, protegat, ſed multo magis in agone inimicum comprimat, ne præualeat contra nos: & quia ad extremam vitæ horam cum tentationibus peruentum eſt, hic finem faciemus. Si quis vero adhuc alias particulariũ perſonarum vult cognoſcere tentationes, legat Gerſonem ſuper Magnificat, tract. 8. in

Digitized by Google

illa verba. Depoſuit potentes de ſede, &c.

CAPVT VLTIMVM,

De remedijs generalibus contra tentationes.

PRimum eſt, Adiutorium diuinum. Cum enim infirmi ſimus, potentiſſimoſq; hoſtes habeamus, Dei auxilium nobis implorandum eſt: Clamauit, inquit, Pſal. 90. ad me & exaudiam eum: cum ipſo ſum in tribulatione, eripiam eum & glorificabo eũ: Hinc in ſcriptura dicitur, Vigilate & orate, ne intretis in tentationem, Matt. 27. Eſt igitur oratio ſummum præſidium. Conſiderans ergo ho-

ſtium potẽtiam, & tuam imbecillitatẽ ora ſic cũ Ioſaph. Rege 2. Paralip. 20. In nobis, ô Domine, non tanta fortitudo, vt tantis aduerſarijs poſſimus reſiſtere, cũ ignoremus quid agere debeamus, hoc ſolum habemus reſidui, vt oculos noſtros dirigamus ad te.

Secundum, eſt fiducia ſiue ſpes in Deum. Ipſe enim iubet vt ſperemus in eum, & confidamus, q velit ſucurrere & liberare. Vnde in pſalm. 90. Quoniam in me ſperauit liberabo eum, &c. Et iterum Sperent in te qui nouerunt nomen tuum, quoniam non dereliquiſti quærentes te, domine. Item Exod. 14. Domi-

nus pugnabit pro vobis, & vos tacebitis, 2. Paral 20. Nõ eſt veſtra pugna ſed Dei. Ieremiæ 20. Dominus mecum eſt tanquam bellator fortis, idcirco qui perſequuntur me, cadent & infirmi erunt. Nec minorem fiduciam addunt ea, quæ Apoſtolus dicit Rom. 8. Si Deus pro nobis, quis contra nos?

Tertium, Timor domini: Timor enim cuſtodit in bono, & euitat pericula. Vnde bene ab Eccleſiaſt. 27. c. admonemur: Si non in timore Dei tenueris te inſtanter, cito ſubuertetur Domus tua. Ad euitanda huius vitæ pericula, neceſſarium eſſe timorem,

Digitized by Google

pulchrè tradit Euſeb. Emiſſ. homil. 5. ad Monachos. Nemo (inquit) de præteritis ſecurus ſit, tanti laquei obiecti ſũt ante pedes animæ noſtræ, tam innumeri hoſtes obſeruant, & cuſtodiunt iter noſtrum, tantæ foueæ & tanta præcipitia, tantæ rerum difficultates interiācent inter nos & finem noſtrum, Via ipſa, quę per ſe ardua, & arcta eſt, tantis ſpiritualium latronum inſidijs obſeruatur, tantos nos ſcopulos, tantoſq; fluctus tranſire neceſſe eſt & videre, antequã anchoram optato in littore collocemus, & putam⁹ nos de præteritis eſſe ſecuros, & ſine

quotidiana cura, & ſine q
tidiano timore & trem
diem noſtrum transſigere
bere?Et poſt pauca: Et ia
magna pars vitæ iſtius p
perè videatur fuiſſe tranſa
non ideo fiduciam præſu
mus,cum adhuc pericu
pars extrema minetur.Qu
nim in acie poſitus, ante
certaminis, & ante vict
ſententiam arma depo
Ad hanc rem illuſtrãdam
faciunt ſimilitudines qu
Patribus adferuntur. Baſ
in pſalm.33.Quemadmo
qui corporis membra c
habent affixa, ad actio
quamlibet ea immobilia
nent: ſic hi quorum ani

occupauit timor Dei, omnē prorſus importunam peccati occaſionem vitant. Machar. ho. 27. Chriſtiani ſub timore degunt & tremore. Quemadmodum ſi quis habens theſauros proficiſcatur ad loca in quibus ſunt latrones, gaudet quidem propter theſauros & opes; nihilom. metuit, ne quo pacto latrones irruant, ac deprædentur illum. Item, ho. 43. Sicut mercatores inter nauigandum, etiamſi ventum propitium & mare tranquillum nacti ſunt, nec dum ad portum peruenerint, metuūt, ne quomodo repentè contrario vento excitato, fluctibus æſtuet mare, & nauis pericli-

tetur: Sic & Chriſtiani l
habeant in ſe flantem proſ
rum ventum ſancti Spiri
adhuc tamen formidant ,
ventus aduerſariȩ poteſt
inſurgat, qui flet, & tempe
tem fluctuſq; moueat ani
eorum.

Quartum Remedium, q
multum adiumenti prȩ
contra omnes tẽtationes
mõis. Eſt abrenũciatio om
terrenarum facultatum &
uitiarum , & contemptus
culi: quia hȩc omnia maxi
prȩſtant impedimenta am
lantibus in via Dei, & dia
lo ad tentandum fomer
Vnde Apoſtol. 1. T*im*.6.
volunt diuites fieri , incid

in laqueos diaboli & deſideria multa quæ mergunt ad interitum. Hinc diuitię in ſacris literis dicũtur Spinæ, Muſcipulę incipientium, & comparantur Reti, &c. Et cupiditas, quę earum mater eſt, ab Apoſtolo Radix omnium malorum nominatur. Hoc remedium optimum tradit Gregorius in Homil. Euangelij. Si quis vult venire poſt me, abneget ſemetipſum: Ad ſe (ait) nobis venientibus dominus præcepit, vt renunciemus noſtris. Quia qui ad fidei agonem venimus, luctamen contra malignos ſpiritus ſumimus. Nihil autem maligni ſpiritus in hoc mũdo proprium

poſſident, nudi ergo cum nudis luctari debemus. Nam ſi veſtibus quiſpiam cum nudo luctatur, citius ad terram deijcitur, quia habet vnde teneatur. Quid enim ſunt terrena omnia, niſi quædam corporis induméta? Qui ergo contra diabolum ad certamé properat, veſtiméta abijciat, ne ſuccũbat. Hæc Gregorius. S. Chryſoſt. non diſſimile adfert, Homil. 8. in Epiſt. ad Rom. Dæmõ Serpétis formam gerit, deorſum trahitur, ab inferiori loco depugnat, id eſt, à rebus quæ infra nos ſunt, à voluptate, diuitijs, ſecularibus rebus; ſi qué auté videt volatu ad cœlum ferri

primo ſaltu eo vſque contingere haud quaquã poteſt, & deinde id aggreſſus celeriter labitur: neque enim pedes habet, ne formides; non alas, ne terreare: ſuper terram trahitur, his quæ infra ſunt adhęreſcens. Igitur nihil ſit tibi cum terra cõmune, & labore nullo egebis. Neque eam pugnam nouit, quæ aduerſo vtrimq; cornu geritur: ſed, veluti ſerpens ſpinis, occultatur intra diuitiarum impoſturam aſſiduè latitans, qui, ſi ſpinas incideris, facilè aufugiet, & timidus reddetur. Si & in illum diuinas incantationes canere noueris, ſtatim vulnerabitur. Sunt enim nobis incantatio-

Digitized by Google

nes ſpirituales, ipſum nomen Domini noſtri Ieſu Chriſti, atque ipſius crucis potentia.

Quintum Eſt humilitas: cũ ſuperbia omnium malorum fons ſit, & virtutũ ſubuerſio. Humilitas, quæ pietatis mater eſt, ſuperbiam enecat, caputq́; ſerpẽtis infernalis quaſi amputat, vnde non habet vnde tentet. Hinc, dum S. Antonius omnes diaboli laqueos extenſos conſpexiſſet, gemens clamauit, Domine quis euadet hos laqueos? Audiuit vocẽ de cœlo dicentem; Sola humilitas. Quiſquis in hac vita à multis malis liberari cupit, permaneat in humilitate: ea expulſa nihil, nec vmbra qui-

quidem veræ virtutis perſe-
uerat.

Sextum, præſentia Dei, & cõſiderare, ꝙ, quicquid homo facit, id fit in conſpectu Dei & ciuium cœleſtium. Si turpe tibi videtur, ꝙ in aliquod cõſentias in præſentia hominum, quare non pudore perfunderis in conſpectu Dei & Angelorum? iuxta illos verſiculos.

Si quid turpe facis, quod me ſpectante puderet.
Cur ſpectante Deo *non magis ipſe rubes?*

SEptimum, vt in vno faſciculo multa comprehendamus, Conſideratio nouiſſimorũ: *Eccl.* 7. Memorare no-

uiſſima tua & in ęternum non peccabis. Attende ergo mortis horam incertam, diſſolutionis autẽ neceſſitatem, quę ante mortẽ, in morte, & poſt mortem fiunt, & videbis quã miſerrima ſit futura caro tua, quam nunc omnibus delicijs foues. Deinde ex omni parte iudicij formam expẽde, Quis Iudex, quę Iudicij forma, quid iudicaturus & quis iudicandus.

Quid verò in foribus ſit accepta ſententia iudicij, altius recogita. Eſt enĩ, vel infernalis ſinę termino pœna, cuiꝰ magnitudo & profunditas, intẽſio & extenſio à creatura vix cogitatione comprehendi poſ-

ſunt. Vel ſummi boni & infiniti poſſeſſio , ſi viriliter in hac vita certaueris, & in nullam turpitudinem ſuadentibus dęmone, mundo. & carne conſenſeris. In hoc quoq; articulo latius circumſpicere libet , videlicet celebrem memoriam nominis , famę , & honoris quib' victores in ſpirituali bello afficiuntur , non ſolum in futuro, ſed etiam in pręſenti ſeculo vbi maximis feſtiuitatibus coluntur , & eorum membra & oſſa , quę cilicijs & contemptu rerum omnium in viuis premebantur, poſt mortem argento, auro, pretioſiſq; margaritis adornata ſunt. Gloria vero Car-
Digitized by Google

naliũ, & Potentũ huius mundi perijt cum ſonitu, & veluti vmbra euanuit.

Octauum, reſiſtere principio tentationis, nec dare locú diabolo, quod alij vocant Cóterere caput ſerpentis. Quod & Ethnicus Poeta Ouidius docuit, dum ait, Principijs obſta: ſero medicina paratur, dum mala per longas conualuêre moras. Hinc & Gregor. Si tentationi in corde naſcéti feſtinè non reſiſtitur, hac eadem, qua nutritur, mora roboratur. Ad hanc verò dilucidandam inſeruire poteſt illud Exodi 12. Legimus enim in morte primogenitorum, liberatos filios Iſrael de ſerui-

tute

tute Pharaonis. Pharao obduratus, eſtdęmon, cuius primogenita ſunt principia tentationum, quæ ſi quis ſtatim conculcet, liberatur à ſeruitute diaboli. Nos igitur qui ſumus Chriſti milites, imitemur illum magnanimum ducem Ionatham, de quo Machabæorum hiſtoria, 1.cap.12 narrat , quod non dederit inimicis ſuis tempus aut ſpatium, vt ingrederentur fines illius. Cuſtodiamus ergo & nos caute terminos terræ noſtræ, ne inimicus per cogitationem, delectationē, & conſenſum cor noſtrum ingrediatur: facilius enim nō admittitur, quam expellitur hoſtis.

Nonum Remedium, eſt paſſionis Chriſti Meditatio, ex qua cōſurgit & excitatur charitas, & amor in Saluatorem, qui omnes tentationes vincit. Vnde Paulus, *Rom.* 8. hac dilectione æſtuans dicebat, Quis me ſeparabit à charitate Chriſti? & poſt multa enumerata, Nec Angelus, nec principatus, nec poteſtates, nec vlla creatura. Hinc qui exercitati ſunt in conſideratione paſſionis Chriſti, tentationi omnis vitij, remedium obijcere poſſunt. Si, verbi gratia tentantur ira, medela eſt patientia Chriſti, Inuidiæ opponunt Chriſti orationē, qui etiam pro tranſgreſſoribus

Digitized by Google

orauit. Si tentantur acedia in ſpiritualibus, attẽdãt ſanguineas guttas quas pro noſtra ſalute emiſit orans in horto. Si Gula moueantur, Potum Chriſti felle & aceto mixtum attendant, & ſic de ſimilibus. Ad hoc remedium, referri poteſt Inuocatio nominis Ieſu, quando pulſant tẽtationes, & Signum ſanctæ crucis. Plurimum enim confert, quando quis tentationibus, & cogitationibus pulſatur, vt ſe muniat ſigno ſanctæ Crucis, vel manum admoueat pectori cũ ſuſpirio: quod etiam fieri poteſt in præſentia aliorum, & eis non aduertentibus.

Decimum, frequens vſus

Digitized by Google

ſacramentorum, cum hæ
nim & gratiam confera
eamq́ue augeant, præb
magnam virtutem animæ
fortiter poſſit reſiſtere.
preſertim ad hunc effect
plurimum valet ſacramēt
Confirmationis, quod cor
borat aduerſus dæmone
mundum, & carnem in
vita, ſicut Extrema vnctio
fine vitæ. Ad hoc etiā ref
queunt omnia ſacramenta
quę extrinſecus repellunt n
limina inimicorum.

Vndecimum, Eſt aſſid
operatio: ſemper enim a
quid boni agendum, vt d
bolus hominem non in
niat otioſum: quia oti

Digitized by Google

magnam occaſionem tentandi dat, Sicut per rimam ſentinæ (ait Bernardus) aqua latenter intrat, & excreſcit, donec nauis per nautarum incuriam demergatur: ita ex otio atque ignauia, cogitationes prauæ & concupiſcẽtiæ multiplicantur, donec nauis cordis eius ſuccumbens in peccato periclitetur.

Qui ergo magnam facem occaſionum cupit extinguere, continuo labori incumbat, quia vnus idemque labor cõtinuus parit faſtidium, diuerſitas exercitiorum eſt aſſumenda. Nunc legendum, nunc ſcribendũ, nunc orandum. Vnde de ſancto Anto-

nio narratur,quod malus ſpiritus tanto ſolitudinis tædio animū eius pulſauerit, vt cū dubius eſſet quid in tam ancipiti pugna agendum, ad Deum exclamaret in hanc vocem,En ego, Domine Ieſu, cupio his locis tibi famulari, & neſcio, quò me inuitum ſubinde rapit violenta mentis meæ euagatio. Hæc dicenti, Angelus Monachali habitu iuxta eum apparuiſſe dicitur, & cum aliquandiu nunc genibus prouolutis oraſſet, nūc ſurgens manibus fiſcellas texuiſſet, ad Antonium couerſus dixit, Ita & tu, Antoni, fac, & ſic euanuit. Sic deinde precum,& laboris viciſſitudi-

ne, Antonius diaboli inſidias vicit.

Duodecimum, Adhibere aliquam afflictionem carnis, & pœnitentiam vt ieiunij, cilicij, diſciplinæ, aut ſimilis exercitij carnis petulantiam reprimentis. Cum hoc remedium omnibus non placeat, immo õnes amore carnis vinciantur, & vix pauci intelligant illud, *Ioan.* 12. Qui odit animam ſuam in hoc mundo, in vitam æternam cuſtodit eam: vidẽdum quomodo illæ temporales afflictiones inſeruiant ad deuotionem, & ad fraudes maligni cauendas. In primis vt fructus horum operum intelligatur, perpendat

homo, quantum mali conſequatur carnis petulantiam. Sicut enim Equus effrȩnis & robuſtus ſtatim ſeſſorem deijcit, ſic, caro quȩ fortis eſt, & ſine frȩno animæ rebellis exiſtit, in foueam præcipitat. Nō poteſt eſſe dubium, omnes malas cupiditates, & animi affectiones ſuum habere fundamẽtum, & vigorem in corpore, licet anima ſecundum quod ſentiens, atque ex qua parte communem porticnem cum beſtijs habet, affectuum eorundem ſit principium. Cū autem ea pars ſit ſenſualis, ſuos beſtiales motus exercet ſecundum carnis diſpoſitionem, ſi caro fortis & potens,

ſemper excitat vehementes motus, ac rationi quę in homine cuncta moderatur inſultat; ſi autem caro reprimatur per aſperitates corporales quę ipſi moleſtę ſunt, ſpiritus fortior redditur. Vnde poſſumus elicere, quod caro quò magis mortificata eſt, eò fortior ſpiritus: & contrà quò caro potentior, eò ſpiritus infirmior. Qua de cauſa non malè Apoſtolus dixit, Cum infirmor, fortior ſum. Vt igitur ſentina malorum (quæ in vaſe carnis latitat, & nō aliud in dies effundit, quàm prauas cogitationes, vana deſideria, peruerſos laſciuię motus) exhauriatur, quantum prę ſentis

vitę imbecillitas admittit, caro conterenda & mortificanda eſt, eius capiditatibus non eſt indulgendum. Si enim ſecundum carnem vixeritis, ait, *Rom.* 8. S. Paulus, moriemini: ſi autem ſpiritu, facta carnis mortificaueritis, viuetis. Et, Caro cõcupiſcit aduerſus ſpiritum. Vt ſpiritus non vincatur, eius hoſtis, ſcilicet carnis, vires ſunt diminuendæ. Nunc vt ad propoſitum deducam⁹, Caro noſtra eſt veluti dux diaboli. Si quid velit in perniciem noſtrę ſalutis moliri, executionem per carnem noſtram, tanquam inſtrumentum inſtituit. Si caro ergo debilis & infirma ſit, parum ad-

iumenti ei conferre poterit: ſi autem potens, potenter rationi & ſpiritui reluctatur: quia omne agens operatur ſecundum diſpoſitionem recipientis impulſum. Deinde corporales afflictiones, vt ſunt Ieiunium, diſciplinæ, cilicij vſus, vigiliæ, veſtium & lecti aſperitas, alijque corporales actus ad edomandam carnem commodi, ad recipiendam diuinã gratiam ſunt quædam diſpoſitiones. Qui enim melius ſe diſponit, plus recipit, & vas capacius plura capit melius autem ſe diſponit, qui non ſolum anima, ſed etiam corpore laborat. Qui enim ſeminat in lacrymis, *Pſalm.* 126.

in exultatione metet, ſic & Deut. 4. Cum quęſieris dominum Deum tuum, inuenies eum, ſi tamen ex toto corde, & tota tribulatione animæ tuę quæſieris eũ. Et Ioel. 2. Conuertimini ad me in toto corde veſtro, in ieiunio, & fletu, & planctu, & ſcindite corda veſtra & non veſtimenta veſtra: Opera enim exteriora carnis, ſigna ſunt interioris conſtitutionis animæ. Quando enim corporis diſpoſitio eſt valida, relucet in facie ac alijs partibus corporis: Quando autem non eſt aliquod ſignum, infirma eſt valetudo. Ad hunc modum infirma eſt deuotio, quæ ſignis externis

non lucet,& charitas langués quæ in exteriora nõ prorumpit opera. Et quemadmodum ignis in denſa nube incluſus, conquieſcere non poteſt, donec cum ſonitu foras erumpat:ita charitatis ignis, in viſceribus & cordibus hominũ incluſus, quando vehementius animam incendit,ſeſe operibus prodit. Dilectionis autẽ eſt officium, amico gratificari, & inſeruire velle. Quando igitur homo charitate accenſus, intelligit Deum operibus pœnitentię,Ieiunio, & corporis mortificatiõe delectari,ardenti animo in Ieiunijs, pœnitentiæ laboribus,& operationibus corpus, quod

alioquin in via ſalutis impedimentum ponit; offert in hoſtiam viuentem & Deo placentem. Ex ſuperioribus quoque haberi poteſt, quantum vtilitatis, exercitium talium operum cōferat orationi. Oratio enim eſt mentis in Deū aſcenſus, corpus autē obeſum & cibo, potuq́ue repletum, aggrauat, & trahit deorſum. Vnde valde imprudenter agunt, qui orationis ſtudium inſequuntur, neglecta corporis mortificatione. Horum deuotio tandiu conſiſtit, quádiu eorum appetitui & propoſito ſatisfit. Si enim omnia tam in corporalibus, quàm in ſpiritualibus ſecundum ani-

mi ſententiam ſuccedunt, deuotio quędam externa florere videtur; at ſi occaſio terrenæ concupiſcentiæ, voluptatiſq́; huius mundi ſe offerat, omnis pietas euanuit. Quiſquis feliciter in oratione cũ Deo vult agere, carnem, voluntatemq́; propriam ſtudeat conculcare. Nec etiam parum confert afflictio huiuſmodi corporalis ad placandum Deum. Cum Achab, Dauid, Iudith, alijq́ue veteris teſtamenti viri, & fœminæ timentes Deum, legantur Deum ſibi reconciliaſſe oratione, adhibitis Ieiunijs, cinere & cilicio. Tunc enim homo exhibet mẽbra ſua quæ exhibuit ad ſeruiendum ini-

quitati,ad ſatisfaciendum iuſtitiæ. Iuſtum eſt enim, vt homo qui corpore inſtrumento eſt abuſus ad peccandum, eodem bene vtatur ad placandũ Deum: peccaſti carne, ſubiuga carnem, vt Deo, à quo habet quod ſit, ſe ſubijciat. Quòd ſi quis velit plura legere exempla caſtigationis corporis, per ieiunia, cilicia, flagella, &c. legat Marcum Marulum, lib. 3. de ratione benè, beatéque viuendi, cap. vltimo, & in lib. 4. cap. 1. Poſtremo hoc exercitium plurimum iuuat apud iuuentutem, vt inducatur ad mortificãdam præſertim carnem flagellis, & diſciplinis. Cum enim illa ætas refugiat multùm,

propter teneram adhuc carnem, ea quæ carni dolorem incutiũt, ſi in ipſam agere incipiat, alia quæ minus difficilia ſunt, quamuis nihil hominibus carnalibus difficilius videatur, quã proprium corpus flagellis cędere, facilius exequi poterit. Quare ſi quod argumentum ſecundum veram Philoſophiam ſit, quod animę immortalitaté probet, (non loquimur nunc de fide noſtra) hinc deſumi poteſt. Nihil enim quod dependet à ſua materia, in illam agit, maxime quod tendat in deſtructionem ipſius materiæ ſiue ſubiecti, vt experientia, rerum omniũ magiſtra, demonſtrat

Digitized by Google

in toto animantium genere, excepto homine. Cuncta animantia refugiunt ea quæ dolorem ad ſenſum inferunt, nec quicquam huiuſmodi in ſeipſa moliuntur, quippe eorum anima ſcilicet ſenſitiua, dependet à materia, & de potétia eiuſdem ducitur, vt communiter Philoſophi tradidere, & ob eam cauſam corrumpitur & interit. Anima autem intellectiua, (vt Ariſtoteles tradit) extrinſecus aduenit, & vt fides Catholica docet, à Deo creatur. Vnde ſicut non educitur de potétia materiæ, ita etiam nec interit, ſed remanet poſt corpus, ſuaſque habet operationes ſeparatas,

Digitized by Google

& cum non dependeat à corpore, poteſt ſibi corpus ſubjicere: & etiam vult, quando diuinæ charitatis radijs illuſtratur, ſenſualemq́ue cernit illam portionem ſibi impedimento eſſe. Ex iſtis elicitur illos homines, qui per omnia carnem & ſanguinem ſequũtur, animam quidem habere immortalem, tamen carnem dominari, & trahere portionem ſuperiorem.

Decimum tertium Remedium, Eſt ſolitudo, ſiue fuga ſeculi. Quantum ſubſidij cōferat contra dęmonis inſidias ſolitudo, nemo dignis verbis exprimere valet. Intueatur qui voluerit & quieta mente

Digitized by Google

contempletur omnia mala huius mundi, & videbit ſolitudinis vtilitates. Varias occaſiones habet inimicus aduerſus eos qui in mundo vitã agunt, nunc honorum ambitione in conſpectu hominum torquet, nunc inuidia, nunc ira, nunc gula propter hominum conuictum, nunc cupiditate & auaritia, nunc luxuriæ fœtore, nunc proximorũ offenſione, nunc veſtium & ciborum ornatu & delicijs, nunc ædium ſplendore, nunc maximis curis rei familiaris, & ſimilibus vexat. Has omnes occaſiones ſolitudo abſcindit, abſtrahendo ab hominum conuictu & conuerſatione,
Digitized by Google

non afferuntur ſenſibus obiecta quæ moueant ad concupiſcendum, nec etiam mala ſocietas pra bet occaſionem ruinæ. De hac re præclare loquitur Laurẽtius Iuſtinianus in lib. de caſto connubio verbi & animæ cap. 6. in hæc verba. Non eſt tuta in vrbibus conuerſatio, vbi omnium exuberant materiæ peccatorum, vbi elatio regnat, excruciat liuor, rixæ conturbant, libido dominatur, diuitiæ dilaniant, voluptas blanditur, & ſocietatis carnalium colligatio animũ effœminat, vix, qui ſibi vacat, præſentis vitæ naufragium poteſt euadere, habitant in ſęculo qui ſe dili-

gunt, qui pugnandi vel vincendi pro virtute nullo charitatis accenſi ſunt zelo. At quicunque ad perfectionem anhelat aſcendere, quicunque animi magnitudine cũ vitijs & ſpiritualibus nequitijs non pauet habere congreſſum: iuxta Dei conſilium, prius cũctis quę poſſidet, renunciet, deinde ſolitudinem ſibi in ſeipſo ędificet, in qua Deo intendere, & ſpirituali pugnę non deſinat, loco & tempore, etiam domeſticorum conſortia fugitando. Habeat Redemptoris exemplum, qui, cũ à diabolo tentaretur, ſolus in deſerto eſſe voluit; poſt conſummatam autem victoriam

Digitized by Google

hommines ſecum habitare per-
miſit. Solitudo ſemper a-
manda eſt, tenenda verò non
ſemper: quiſquis illa pruden-
ter vſus fuerit, glorioſum de
hoſtibus victorię triumphum
in tentationibus reportabit, ſi
tamen eidem adijciat Abſti-
nentiam. Nam ſolitudinem
tenere, & gulæ fręna laxare,
brutorum eſt vita. Hæc Do-
ctor prędictus. De vtilitatibus
ſolitudinis & vitæ Monaſticę
hic multa dici poſſent, ſed nõ
faciũt ad pręſentem locũ. Nõ
autem hoc intelligendum de
ſolitudine, quando aliquis in
Cella tantum corpore reclu-
ditur, mente autem & deſide-

Digitized by Google

rio in ſeculo verſatur. S. Baſilius aliquas ponit ſimilitudines de inſtitut. Monachor. Serm. 1. Qui Monaſticæ vitę inſtitutũ aſſũpſerũt, & adhuc tenent affectus ſeculares, vbi ait. Qui in Angelicę dignitatis ordinem tranſiuit, is ſi humanis poſtea affectiõibus ſeſe contaminet, Pardi ſimilis efficitur pelli, cuius ſetæ neque ex toto albę ſunt, neque ex toto nigrę, ſed cum ſint diſſimilium colorum, mixtione interiũctę, neque in albis numerantur, neque in nigris. Ibidem in ſerm. 2. Conuenit igitur vt quemadmodum qui balneum ingrediuntur, veſtimentis ſe omnibus denudãt

ita & qui colendę pietatis cauſa, ad ſolitariam vitam accedunt, omni materia rerum huius vitę exuti, genus vitę quod eſt ſecundum philoſophiam, ingrediantur. Et in cõſtitutiõibus Monaſticis. Monachus adhuc rebus ſecularibus intẽtus, eſt veluti ſtatua, quę solam Monachi figuram circumferat, nimirũ quę nuſquam virtutibus ſit ornata. Quę ſit vera renunciatio, & vnde cognoſcatur, & ꝙ periculum eorũ qui male renunciant ſeculo, quando ingreſſi Monaſterium, & ꝙ etiam ſecularibꝰ deteriores ſint, tradit Caſſianus lib. 4. de inſtitutis Cœnobiorum; à cap. 33 vſque

ad finem, & in collat. 4. cap. 19.20.& vltimo. Qui vult legere legat, ſunt enim digna, quę legantur ab homine, qui aſpirat ad Monaſticam perfectionem.

Decimum quartum Remedium, Eſt Sacrę ſcripturę cognitio. Hæc enim eſt Pharetra in qua ſunt ſagittæ innumerabiles, & admodum acutæ, contra aduerſarios. Deus enim per ſacras literas ſuos milites inſtruit ad pugnam. Quare optime Deum laudabat glorioſus ille Athleta Chriſti, *Pſal.* 143. Benedictus dominus Deus meus qui docet,' &c. & digitos meos ad bellum. Hoc remedio Salua-

tor noſter, *Matth.*4. vſus eſt contra diabolum. Magna eſt autem ſcripturę ad hunc effectũ vtilitas. In primis ex ſcripturis inſtruimur ad cognoſcendas diaboli fraudes. Vnde & Dauid gloriabatur de hoc, cum diceret, *Pſal.* 118. Super inimicos meos prudẽtem me feciſti mandato tuo. Deinde diabolus eſt Princeps tenebrarum, in tenebris ambulat, & odit lucem, &, ꝙ maius eſt, pater mẽdacij, hinc eius animus eſt, vt excęcet intellectũ, ſuadeat colore boni malum; & dicat bonum, malum: & è contra. Diuinum autem eloquium, & lumen, & lucerna eſt, & veritas, quę rectum do-

Digitized by Google

cet, & cognoſcere verum. Ad hæc accedit, cum non ſit melior modus expugnandi vitia, quàm per virtutes contrarias, ſcriptura omnes virtutes offert, & ſententiarum ignitas ſagittas. Vnde Saluator, *Matt.* 3. Scriptum eſt. Non in ſolo pane viuit homo, ſed in omni verbo quod procedit ab ore Dei. Poſtremo ſacræ literæ præſtantiam, excellentiamq; bonorum operum, cœleſtium & ęternorũ proponunt. Vnde cum homo in earum lectione occupatur, accenditur animo ad amplectendum & vehementius inſectandum ea quæ intellectui in diuinis eloquijs obijciuntur. Generoſus etiam

accipiter, cum tecto capite circumfertur, nullius prædæ capiendæ deſiderio concitatur: At cum detecto capite in campum fertur, ſi auem volantem, quam deſiderat, conſpiciat, vix aucupis manibus retineri valet: Sic cœleſtium rerum ignari, ad ignota minime aſpirant, ſed ſi diuinarum ſcriptur. luce illuſtrati, cœleſtiũ ſplẽdorẽ intueãtur, miro mentis ardore rapiuntur. Nã ſacræ literæ erudiũt ad ſcientiam, & perducunt ad ſapientiam, quæ duæ virtutes incredibilem præbent ad vincendum cautelam. Hinc de his virtutibus in ſacris literis teſtimonium perhibetur. Eſaiæ

11. Non occident & non nocebunt in vniuerſo monte ſancto meo, quia repleta eſt terra ſciētia Domini. Et Sap. 5. Melior eſt ſapientia, quàm vires. Et iterum Eccl. 9. Melior eſt ſapientia, quàm arma bellica. Hæc & ſimilia, quæ non eſt huius conſiderationis aſſerere, præbet Scripturarum theſaurus, quibus multum diaboli aſtutia detegitur, ac eius conatus infringitur. Ad hoc remedium reduci poteſt fides, quæ per Scripturas traditur, de qua Apoſt. Epheſ. 5. In omnibus ſumētes ſcutum fidei, in quo poſſitis omnia tela nequiſſimi ignea extinguere. Et 1. Petri 5. Hæc eſt

Digitized by Google

victoria, quę vincit mundum, fides noſtra. Adijciamus & huic aliud contra diabolum telum, Sanctorum virorum vitam, & res geſtas. In his ſpiritualibus offeruntur ſpiritualia ad pugnandum præſidia, & infirmis ad imitandum exempla. Legũt ſeculares belli duces antiquorum ducum, & militum hiſtorias, vt diſcant eorum exemplis belli machinas dirigere, hoſtium vires eneruare, & ad pugnandum ſapientiam inuenire. Perlegat Chriſti Athleta ſanctorum exempla, & non deerũt arma, quibus carnem expugnet; mundum contemnat, & diabolum vincat. Alia multa re-

media ex eis ſumi poſſũt,quæ ſupra dicta ſunt de tentationibus particularibus. Si quis verò cõtra ſeptẽ peccata mortalia, quibus nos ſępè dęmon impugnat,cupit Remedia,legat DD. qui huiuſmodi morales materias tractarunt. Sũt autem hi non contemnendi : Guillelm. Lugdun. in Tomo 2. de virtutibꝰ & vitijs.Guill. Pariſien. in tract. de virtutib. Item de tentationibus & reſiſtentijs. Gerſon in multis locis,tum in tract. 8. ſuper Magnificat. Dionyſius Carth. in lib. de remedijs tentationum. Ioãnes de Turrecrema. varijs in locis ſuper Regulam S.Benedicti. Methodus Cõfeſſio-

nis, & multi alij libri à multis cōſcripti & collecti. His placet ſubiūgere doctrinam quā ponit Dionyſius Carth. in lib, citato, art. 12. vbi 14. illuſiones & imperitias colligit, quę in ſpirituali pugna contingūt in ordine, & comparatione ad militiam corporalem. Prima ſtultitia in bello corporali eſt inepta diſpoſitio exercitus, & nimia diſtantia pugnantiū ab inuicem. Ita in prælio ſpirituali fatuitas eſt, inordinatio mentis, & eius turbatio, & proximorum ſeparatio per rancorem.

Quare Apoſt. 1. Corinth. 14. hortatur, vt omnia decenter & ſecundum ordinem fiāt in

Digitized by Google

nobis. Et vnigenitus Dei filius, *Ioan.* 17. Pater, quos dediſti mihi, volo, vt ſint vnum. Secunda in corporali bello ſtultitia eſt; diſſenſio exercitus à principe militiæ & vnius partis aduerſus aliam. Sic in pugna ſpirituali periculoſiſſima atque pręcipua ſtultitia Chriſtianorum eſt, rebellio ſubditorum contra Prælatos, atque diſcordia mutua proximorum.

Quocirca iubet Apoſtolus Rom. 15. vt vnanimes, vno ore honorificemus Deũ. Et Saluator ſuis pacem commendauit: Pacem habete inter vos. Hinc quoque ſolitudo periculoſa eſt, niſi ſpecialis adſit

Digitized by Google

gratia. Eccleſiaſt. 4. vę ſoli! quia, cum ceciderit, non habet ſubleuantem ſe. Tertia in corporali bello ſtultitia, eſt inarmatum, & imparatum ad bella procedere, nec ante pugnam armari: Sic in ſpirituali fatuitas eſt, non eſſe paratum virtutibus, ac peritia reſiſtendi antequam tentationes proueniant; imo non eſſe indeſinéter omni virtute munitum, cùm tota hęc vita ſit tentationibus plena, ac in medio laqueorum ac hoſtium ambulemꝰ. Hinc Chriſtus, *Matt.* 26. Vigilate & orate, vt non intretis in tétationem. Quarta in corporali bello ſtultitia dicenda eſt, viam hoſtibus a-

perire, & eis confœderari ad deſtruẽdum ſeipſum, & ſuos: ſic in ſpirituali pugna ſtultiſſimum eſt tentationibus conſentire, & ſponte tranſire ad lacum iniquitatis, foueamq́ue perditiõis. Ideo monet Apoſt. Epheſ. 4. Reſiſtite diabolo; & fugiet à vobis. Quinta corporaliter pugnantium ſtultitia, eſt hoſtibus laborioſe reluctari, quos poſſint ſine bello ſibi ſubijcere. Sic ſtulti ſunt, qui, cùm *tentationes poſſint ſine bello ſibi ſubijcere, & vitiũ ſilendo & quieſcendo proſternere*, contra eas tamẽ grauem aſſumunt conflictum. Sexta corporaliter pugnantium ſtultitia, eſt nõ repugnare per

contraria ſaltem in caſu, vt ſi caſtra incendantur, non apponere aquam. Sic in ſpirituali militia, ſtolidum eſt per ſimilia non per contraria reluctari, ſicut agunt, qui per odium & loquacitatem, odio & loquacitati reſiſtunt, cum tamen ſcriptum ſit: *Noli vinci in malo, ſed vince in bono malũ.* Septima eſt ſumere arma nimium ponderoſa, propter ꝙ Dauid depoſuit arma Saul. 1. Reg. 17. Sic ſpiritualiter ſtolidum eſt exercitia, proprias vires excedentia, contra tentationes accipere, vt faciunt qui vltra quàm ferre queunt, incipiunt vigilare, ieiunare & orare, ſicque ita breui debili-

Digitized by Google

tantur, vt poſtea inutiles fiãt, non attendentes illud, Apoſt. Rom. 12. *Rationabile ſit obſequium veſtrum.* Octaua, eſt in congreſſu abijcere arma: ſic ſpiritualiter ſtulti ſunt, qui tentatione inchoãte, aut perdurante, virtutum abijciunt armaturam, patientiæ clypeũ, cordis conſtantiam, & Dei timorem. quocirca hortatur, 1. *Cor.* 15. Apoſt. *Stabiles eſtote, & immobiles, abundantes in opere Domini ſemper.* Nona, non reſiſtere inimicis in locis ad hoc aptioribus, vt ſunt loca anguſta & alta, vbi pauci multis reſiſtere poſſunt; ſed in locis patentibus, vbi facilius hoſtes ingrediuntur: Sic ſtulti ſunt,

qui non tentationibus reſiſtunt, ſtando in ſublimitate ſapientiæ ac virtutum, atque in via arcta ſalutis, ſed in actibus valde remiſſis & laxis, in quibus multa mala admixta, & dæmonibus patet acceſſus ad poſſidēdum animam. Decima, Non expugnare hoſtes adhuc impotentes & debiles, ſed expectare quovſque inualeſcant. Sic ſtultum eſt nō reluctari tētationi in eius principio. Vndecima, eſt Hoſti nimis appropinquare, cùm à remoto facilius expugnetur, Sic inſipientes ſunt, qui contra tentationes voluptatum volūt reniti cogitationes, atq; materias earundēm nimis in-

Digitized by Google

tra ſe reuoluẽdo, cùm melius ſuperentur, ſe à talibus elongando. Duodecima eſt fugere hoſtem, qui magis inſequitur fugientem. Sic ſtolidum eſt cedere tentationi, & eius iacula in aduerſis nimis timere, cum tamẽ ad ſuſtinendum aduerſa debeamus eſſe parati. Decima tertia, eſt proprium inimicum contra ſe confortare; & eum reputare amicũ, & ea, quæ verè expediunt, reputare nociua: Sic fatuum eſt propriũ corpus delicatè nutrire, atque ad concupiſcentias incitare, & ea quę proprię carni, ſenſui, & propriæ volũtati repugnãt, odio proſequi, cùm tamen ſalubria ſint.

Decima quarta eſt, ibi ſibi minùs de armatura prouidere vbi maiora inſtant pericula; ſic inſipiẽtes ſunt, qui contra ea vitia minùs ſe muniunt, ad quæ ex naturali diſpoſitione, aut praua conſuetudine proniores exiſtunt: Immo ſuæ vitioſitatis materiam ſibi accumulãt, qui ſicut auari deberẽt ſe ad opera miſericordiæ dare liberaliter, ſed tamen non ceſſant ſibi temporalia congregare. Itaque vt in ſpirituali proficiamus militia, vniuerſas fugiamus has ſtultitias. Hæc ſupradictus vir tradit, vnde & cautela, & medicina contra tentationes deſumi poſſunt.

Nunc ſupereſt, vt quicun-

Digitized by Google

que arcem animæ cuſtodire cupit, magna animi vigilantia laboret, nec permittat inimicum cum domeſtico hoſte, ſcilicet carne, magnam habere pacem. Si enim diabolus contra nos Carne comite vtatur, haud facile vim hoſtis ſuſtinere poterimus: Sin autẽ carnem ſubiectam teneamus, & mundum cum ſua pompa deuicerimus, non erit magnæ difficultatis contra Dæmonem triumphũ obtinere. Cũ enim Caro ſpiritui aduerſetur, ſi ei habenæ laxẽtur, ſemper ſaluti contraria concupiſcit. Si nutritur, impugnata recalcitrat; ſi inedia & laboribus atteritur, murmurat; ſi

precioſis induitur veſtibus, extollitur. Blãdicijs feræ mã-ſueſcunt ſylueſtres: hæc autẽ proteruior efficitur. Ipſa denique domeſticus eſt hoſtis qui ſpiritui aduerſari non deſinit. Nam infirmitatibus referta, animam ſuis grauat offencis, nunc dolorem patitur capitis, nũc viſcerum torquetur torſionibus, nũnc ſtomachi debilitate langueſcit, oculorum, dentium, pedum, cæterorúmque membrorũ languoribus abſque vlla quiete dilaniatur, frigore, ſiti, fame, caloreque conſumitur. De his alijſque corporis incommodis doctè, & latè agit Laurentius Iuſtinianus, in lib. de diſ-

ciplina & perfectione monaſticæ conuerſationis, cap. 4.

POSTLVDIVM.

Cæterum perfectiores belli duces, non ceſſent quotidie noua excogitare arma, atque ex pharetra diuini eloquij ſagittas depromere, quas, cum hoſtis irruit, in ipſum iaciant. Quemadmodum enim qui arcem aliquam in inimici regni confinio obtinent, non ad communia tãtum pericula & quotidianos incurſus, ſed ad obſidiones ingentis exercitus, & inuſitatos inſultus inſtructi eſſe debent varijs bellicis inſtrumentis, vt hoſtium impetum neceſsitate cogente propulſare queant. Ita & Dux Chriſtianæ militiæ in vita

Digitized by Google

ſua non ſolum communium virtutum præſidio (vti ieiunijs, orationibus, ſimilibuſq; actionibus) inſtructus eſſe debet; ſed animam ſingularibus, & inſolitis pietatis exercitijs neceſſario fulciri, vt à dextris & ſiniſtris poſsit occurrere hoſti. Quiſquis autem cum animi conſtantia, fortiter & prudenter cum eius adiutorio, qui docet nos ad prælium, pugnauerit, ſuffultus firma ſpe, & fiducia, in ipſius auxilio viriliter vincet. Et tandem, poſt conſummatum huius vitæ certamen, æternæ gloriæ corona donabitur.

FINIS.

Digitized by Google

INDEX RERVM HOC TRACTATV CONTENTARVM ALPHABETICVS.

A

ABdicatio omnium rerum, fol. 353.
Abdicatio voluntatis, fol. 354.
Abuſus ſtudij, fo. 378.
Adorans diabolum in forma Chriſti, f. 241.
Affectiones ad terrena impedimentum perfectionis, fol. 326.
Remedium contra eas fol. 327.
Ambitionis tentatio, fol. 34. & 364.
Amanti nil difficile, fol. 110.
Angeli boni à malo diſcretio, fol. 206.
Angelus bonus & malus quando ſe inſinuant fol. 215.
Apetitus refrænandus f. 260. & 261.
Ariditatis tentatio f. 183.
Remedium contra eandem f. 184.
In Animã ſolus De' agit immediatè f. 202.
Aſpiratio ad officia fol. 325.
Angelorum præſentia boni muniuntur ne terrore dæmonum torqueantur f. 393.
Angelorum & Sanctorum patrocinium nõ deeſt nobis in morte, præſerrim eorum quos peculiari honore in vita coluimus. fol. 394.

Digitized by Google

Apud agonizantes proponenda quæ fiduciam in Deum excitent fol. 395.
Cautela obſeruanda pro ijs qui adſunt agonizantibus,fol. ibidem
Agonizantes non decipiendi ſpe longioris vitæ,fol. 396.
Agonizanti cum mors eſt prę foribus,quid dicendum, fol. ibid.& 397.
Agonizantes rebus huius mundi occupare extremæ dementiæ fol. 398.

B.

BLaſphemiæ ſpiritus tentatio,fol. 127.
Remedium contra eundem,fol. 129.

C.

CAro quomodo tentat fol. 3. & 4.
Caro ſimilis eſt ſerpenti fol. 7.
Cogitatio quæ,peccatum,fol. 74.
Cogitatio moroſa,quæ,fol. 77.
Cogitatio moroſa quæ,peccatum mortale. fol. 80.
Cogitatio moroſa , ſi dubia ſit , quomodo confitenda fol. 84. & 85.
Cogitatio bona á Deo eſt fol. 262. à tribus cogitationibus cauendum.fol. 260.
Cognitio ſui vera fol. 380.
complacentia in virtute.fol. 366.
Cōſenſus quid ſit,& quotuplex.f.66. & 78.
Conſcientia quid ſit fol. 151.
Conſcientia duplex & etiam triplex. f. 152.
Conſolatio quid ſit. fol. 152.

In Conſolationibus non quieſcendũ.f.218.
In Conſolationib. nõ sẽper ſanctitas. 220,
Conſolatio oritur ex tribus. ibid.
Conſolationes ſunt cauſę humilitatis. 222.
conſolationes non parui faciendæ. 225.
Conſolationum,iuſtorum,cauſæ.ib.& 226.
Conuerſatio ſecularium nociua monachis. fol. 369.
Conſuetudo facilia reddit omnia. 112,
Curioſitatis tentatio. 349.

D.

DEus quomodo tentat. 2.
Solus Deus agit in animam immediatè. fol. 202.
Deceptio ſub ſpecie humilitatis, 351.
Deſiderium indiſcretum iuuandi proximum. 381.
Deliberatio habenda in actionibus. 143.
Deſolatio quid ſit. 189.
Deſolationis cauſæ. 190.
Deſolationis documenta, ibid.
Remedium contra deſolationem. 230.
Deſperatio de diuina miſericordia. 390.
Diabolus quomodo tentat. 14.
Diabolus victus non perdit poteſtatem. fol. 34. 35. 36.
Diabolus quomodo tentat per ſenſus. 46.
Quomodo per potentias interiores. 53.
Diab. odit reuelari ſua Patri ſpirituali.269.
Diabolus ſuadet Eccleſiaſticis terrena. 222.

Digitized by Google

Diabolus mira per mundum operatur, 334.
Diabolus decipit pace 342.
Dilectione non vtendum intẽperanter. 254
Diſciplina multum valet contra diab. 311.
Diſciplinæ remediũ quib' adhibendũ. 313.
Diabolus 2. modis morituros tentat. 398.
Remedia contra diaboli rabiem. ibid.

E.

ECcleſiaſticis quomodo diabolus ſuadet terrena. fol. 333.
Exquiſitio propriæ ſanctitatis inutilis. 352.

F

FEruor immodicus vitandus. 254.
Faſtidium cellæ malum. 356.

G.

GVla quomodo promouet pollutionem. (294. & 295.

H

HOmo quomodo tentat. f. 3
Humor ſeminalis quid ſit, 293. 294.

I

IGnorantia admirationis cauſa. 122.
Illuſiones nocturnę pariũt pollutiõẽ. 278.
Immoderatum deſiderium ſciendi fugiendum. fol. 373. & 376.
Inſtabilitatis tentatio, & remedium. 319.
Inſtructio tã pro Patre ſpirituali, quàm pro filiis. 273.

M.

MEns non poteſt eſſe otioſa. 270
Moleſtia in diuinis cauenda. 373
Motus carnis quis, peccatum. 70

Digitized by Google

Mundus quomodo tentat. [illegible]
Mulieres patiuntur pollutionem. 288.
Mortis & inferni memoria peccatoribus neceſſaria. 394.
OTium, malorum cauſa. 271.

P

PAcem fingit Diabolus. 343.
Pater ſpiritualis diſcretus eligend. 177.
Patres ſpirituales quōodo ſe gerere debeãt erga ſuos ſubditos 315.
Perfectio non eſt metienda ex guſtu ſpirituali. 217.
A picturis cauſantibus tentationes cauendum. 266.
Pollutionis triplex cauſa. 279. & 280.
Pollutionis culpa vnde dignoſcitur. 281.
Pollutio quando impedit Cōmunion. 286.
Pollutio quid ſit. 295.
Pollutio quæ fit à diabolo. 296. 299. 300.
Pollutio quare mane fiat. 297.
Pollutio ex illuſione quomodo fit. 303.
Prædeſtinatio noſtra ignota eſt diab. 346.
Prælatio periculo coniuncta. 369.
Præſentibus inſudare vanum eſt. 338.
Puſillanimitatis quæ eſt cauſa. 160

R.

REgulæ bonum angelum diſcernendi à malo. 206.
Remedia contra tētationes varias. 96. 97. 98
Contra tentationes de fide. 122.

Digitized by Google

Contra ſcrupuloſitatem. 154.
Contra puſillanimitatem, 163. 318.
Contra ſcandalum. 164, & 168.
Contra dubium de exẽplis ſanctor. 172.
Contra diffidentiam Dei. 178.
Contra cogitationes 263.
Contra illuſiones pollutionum. 305.
Ad diſcernendas lacrymas. 203.
Remotio à terrenis laudanda. 137. 138.
Reuelationes cauendæ. 239. 244.

S.

SCrupulus quid ſit. 140.
Scrupulorum cauſæ. 142.
Scrupuli aliquando vtiles, 143.
Scrupuli amouendi fortiter, 145.
Scrupuloſo periculoſum repetere confeſſionem, 147.
Scrupuloſis optimum conſilium q. 148.
Scrupuloſæ conſcientiæ regula. 152.
Somnus intempeſtiuus fugiendus. 370.
Specie boni fallitur homo. 368.
Studij abuſus, 378.

T

TEntatio quid ſit. fol. 1.
Tentatio quotuplex. 15.
Tentatio carnis difficilior diaboli. 19.
Tentationis vtilitates octo. 22.
Tentatio ſimpliciter non eſt expetenda. 41.
Tentatio quibus modis peragitur. 62.
Tentatio non omnis, peccatum. 65. 67.

Digitized by Google

Tentationes diaboli variæ. 89.90.91.92.93.
Tentatio proficientis vehementior. 118.
Tentatio circa fidem. 121.
Circa ſcrupuloſam conſcientiam. 139.
Circa timoroſam conſcientiam. 157.
Circa Dei miſericordiam. 178.
Circa exempla ſanctorum. 170.
Circa fictam conſolationem. 184.
Circa deſiderium viſionum. 235.
Circa prędeſtinationem. 345.
Circa neglectum ſpiritualium. 347.
Circa ambitionem 357. 357.
Circa bona carnalia. 382.
Tentationes aperiẽdæ ſpirituali Patri. 251.
Tentatio turpis quomodo vincitur. 266.
Tentatio inconſtantiæ periculoſa. 322,
Tepor ad diuina excutiendus. 323.
Temporiſare an oporteat. 334.
Triſtitia immoderata ex tentationibus fugienda. 258,

V.

VIa peccatorum difficilis. 111.
Viſionum habenti quid conſiderandum. 377. 378,
Viſiones fugiendæ. 240. 244.
Viſiones habentium, confeſſarij. 250.
Viſiones potiùs reticendæ, quàm aperiendæ. 251.

APPROBATIO DOCTORVM.

NOS *infrà ſcripti, Sacræ Theologiæ Doctores, fidem facimus diligènter peruoluiſſe libellum, cui titulus*, Tractatus de tentationibus, & earum remedijs, Authore Petro Binsfeldio, &c. *In quo nihil contra fidem, & bonos mores à nobis repertum eſt, quinimò uti-*

Digitized by Google

liſſimum omnibus, & eximiæ doctrinæ plenum, & conſequenter dignum, qui in lucem edatur, iudicamus.

Datum Auenione 11. Martis, 1614.

L. A VENTO.

L. TVRCVS.

Viſis approbationibus, permittimus, vt typis mandetur.

CLAVDIVS DVBEL. V. Inquiſitor.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Laboratorio di Restauro
Leandro Gottscher

Digitized by Google